

ЕВРОПСКА
КОМИСИЈА

Брисел, 9 новембар 2016. године

РАДНИ ДОКУМЕНТ КОМИСИЈЕ

**Република Србија
Извештај о напретку 2016.**

који прати

**Саопштење Комисије упућено Европском Парламенту, Савету, Европском
економском и социјалном комитету и Комитету региона**

Саопштење о политици проширења ЕУ 2016.

СР

СР

* Само аутор текста може да изради званичан превод.

Садржај

1.	УВОД	4
1.1.	Контекст	4
1.2.	Кратак преглед извештаја.....	4
2.	ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ	6
2.1.	Демократија	6
2.2.	Реформа јавне управе.....	10
2.3.	Владавина права	14
2.4.	Људска права и заштита мањина	21
2.5.	Регионална питања и међународне обавезе.....	24
3.	НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА.....	26
4.	ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ	27
4.1.	Постојање функционалне тржишне привреде.....	28
4.2.	Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама у оквиру Уније	34
5.	СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА.....	37
5.1.	Поглавље 1: Слободно кретање робе	37
5.2.	Поглавље 2: Слобода кретања радника.....	39
5.3.	Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга.....	40
5.4.	Поглавље 4: Слободно кретање капитала.....	41
5.5.	Поглавље 5: Јавне набавке	41
5.6.	Поглавље 6: Право привредних друштава.....	43
5.7.	Поглавље 7: Право интелектуалне својине	43
5.8.	Поглавље 8: Конкуренција	44
5.9.	Поглавље 9: Финансијске услуге.....	46
5.10.	Поглавље 10: Информационо друштво и медији.....	47
5.11.	Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој.....	48
5.12.	Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика.....	49
5.13.	Поглавље 13: Рибарство	50
5.14.	Поглавље 14: Транспортна политика	50
5.15.	Поглавље 15: Енергетика	53
5.16.	Поглавље 16: Опорезивање	55
5.17.	Поглавље 17: Економска и монетарна политика	56
5.18.	Поглавље 18: Статистика	57
5.19.	Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	58
5.20.	Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика	60
5.21.	Поглавље 21: Трансевропске мреже.....	61
5.22.	Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената	62
5.23.	Поглавље 23: Правосуђе и основна права	63
5.24.	Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност.....	76
5.25.	Поглавље 25: Наука и истраживање.....	86
5.26.	Поглавље 26: Образовање и култура.....	87

5.27.	Поглавље 27: Животна средина и климатске промене.....	87
5.28.	Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља.....	90
5.29.	Поглавље 29: Царинска унија.....	92
5.30.	Поглавље 30: Спољни односи.....	92
5.31.	Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика.....	93
5.32.	Поглавље 32: Финансијска контрола.....	95
5.33.	Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе.....	97
Анекс I – Односи између Србије и Европске уније.....		99
Анекс II – Статистички анекс.....		101

1. УВОД¹

1.1. Контекст

Европски савет је 2012. године одобрио Србији статус земље кандидата. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између Србије и ЕУ ступио је на снагу септембра 2013. године. Преговори о приступању започети су јануара 2014. године. Прва четири преговарачка поглавља отворена су током овог периода извештавања, укључујући и поглавље 35 које се бави нормализацијом односа између Србије и Косова* и владавином права из поглавља 23 и 24.

Србија је остала посвећена свом стратешком циљу приступања ЕУ. Наставила је са спровођењем обавеза из ССП, иако још увек постоје одређена нерешена питања у погледу непоштовања. Она спроводи амбициозан план политичких и економских реформи. Србија је играла конструктивну улогу у региону. Остала је посвећена нормализацији односа са Косовом*. Она такође игра веома конструктивну улогу у управљању мешовитим миграторним токовима.

1.2. Кратак преглед извештаја

У погледу **политичких критеријума**, ванредни парламентарни избори, одржани у априлу, заједно са покрајинским и локалним изборима, одржани су у мирној атмосфери. Треба следити препоруке међународних посматрача, укључујући и оне које се односе на обезбеђивање тога да финансирање кампања и процес регистрације буду транспарентни. Нови програм Владе укључује приступање Србије ЕУ као приоритетни циљ. Укључивање парламента и заинтересованих страна, укључујући и цивилно друштво, у процес придруживања додатно је побољшано. Међутим, укљученост, транспарентност и квалитет израде прописа као и делотворни надзор над извршном влашћу треба додатно унапредити, а употребу процедуре доношења закона по хитном поступку ограничити. Уставне реформе су неопходне за усклађивање са стандардима ЕУ у неким областима. Постоји одређено побољшање сарадње између извршних и независних регулаторних институција.

Србија је умерено припремљена у области реформе јавне управе. Дobar напредак постигнут је усвајањем програма реформе управљања јавним финансијама, стратегија о е-управи и о регулаторној реформи и креирању политике, као и доношењем нових закона о управним поступцима, платама јавних службеника и локалних и покрајинских службеника. Србија треба да спроведе своје реформске циљеве, изврши професионализацију и деполитизацију управе и да учини процедуре запошљавања и отпуштања транспарентнијим, поготово за руководеће позиције.

Правосудни систем је остварио изванредан ниво припремљености. Извесни кораци предузети су како би се промовисао систем запошљавања заснованог на заслугама, и хармонизовала судска пракса. Неопходни су даљи кораци у решавању проблема политичког утицаја. Квалитет и ефикасност правосуђа су умањени, а приступ правди

¹ Овај извештај обухвата период од октобра 2015. године до септембра 2016. године. Заснован је на прилозима из многих извора, укључујући прилоге Владе Републике Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента и информације добијене од различитих међународних и невладиних организација. По правилу, законодавство или мере које су у припреми или чекају сагласност скупштине нису узети у обзир.

* Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са резолуцијом СБУН 1244/99 и Мишљењем МСП о проглашењу независности Косова.

отежан, неједнаком расподелом обима посла, превеликим бројем заосталих предмета и недостатком система бесплатне правне помоћи.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у спречавању и борби против корупције. Корупција је и даље широко распрострањена у многим областима и наставља да представља озбиљан проблем. Напори који се улаже у борбу против корупције тек треба да дају значајне резултате. Институционална структура још увек не функционише као поуздан механизам одвраћања од практиковања корупције. Неопходна је евиденција о делотворним истрагама, кривичном гоњењу и пресудама у случајевима корупције, укључујући и оне на високом нивоу.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у погледу борбе против организованог криминала. Изванредан напредак постигнут је усвајањем новог закона о полицији, реорганизацијом Министарства унутрашњих послова и усвајањем прве Националне процене претње од тешког и организованог криминала (*SOCTA*) коришћењем методологије Европола. И даље је неопходно успостављање поуздане евиденције у борби против организованог криминала.

Правни и институционални оквир за поштовање основних људских права постоји. Неопходно је обезбедити његово доследно спровођење у целој земљи, укључујући и у погледу заштите мањина. Није постигнут напредак у обезбеђивању услова за потпуно остваривање слободе медија и слободе изражавања, у чему је Србија остварила изванредан ниво припремљености. Србија је прва земља у процесу проширења која је увела Индекс родне равноправности ЕУ. Потребно је уложити даље континуиране напоре како би се побољшао положај лица која припадају највише дискриминисаним групама (Роми, припадници лезбијске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне популације, особе са инвалидитетом, особе оболеле од ХИВ/АИДС и друге социјално рањиве групе).

Србија је конструктивно учествовала у регионалним иницијативама и радила на унапређењу билатералних односа у духу помирења и добросуседских односа и успоставила погодну атмосферу за решавање отворених билатералних питања и наслеђа прошлости. Потписивање заједничке декларације са Хрватском у јуну, којом се приступило решавању одређених билатералних питања, представља позитиван развој. Такав приступ је кључан за помирење, мир и сарадњу у региону, и требало би га доследно следити.

У погледу **нормализације односа са Косовом**, Србија остаје посвећена спровођењу споразума постигнутих у дијалогу уз посредство ЕУ. Напредак је ограничен, како због изборног процеса у Србији тако и због домаће ситуације на Косову. Међутим, динамика је поново успостављена у августу 2016. године почетком рада на мосту у Митровици и слободом кретања. Потребни су континуирани напори како би се спровели већ постигнути споразуми са Косовом. Предузети кораци треба да имају позитиван и конкретан утицај на свакодневни живот грађана и у Србији и на Косову.

Што се тиче **економских критеријума**, Србија је умерено припремљена у погледу развоја функционалне тржишне економије. Дobar напредак је остварен у решавању неких од недостатака политике, нарочито у погледу буџетског дефицита и реструктурирања јавних предузећа. Економске реформе су донеле јасне резултате у погледу изгледа за раст и смањења домаћих и спољних неравнотежа. С обзиром на још увек висок ниво државног дуга, неопходно је наставити са фискалном консолидацијом. Реструктурирање великих

државних предузећа тек треба да се заврши. Кредитна активност се опоравља, али висок ниво проблематичних кредита и даље остаје проблем. Незапосленост је и даље висока, нарочито међу младима. Даље ширење приватног сектора је отежано недостацима у погледу владавине права.

Србија је умерено припремљена да се носи са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније. Јавне и приватне инвестиције су порасле, мада је ниво инвестиционе активности и даље нижи од потреба привреде. Квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке не одговарају друштвеним потребама. **Известан напредак** је остварен у погледу подршке малим и средњим предузећима и предузетништву, али мала и средња предузећа се суочавају са низом изазова, укључујући и непредвидиво пословно окружење, висок ниво пара-фискалних трошкова, као и тежак и скуп приступ финансијама.

У погледу **способности преузимања обавеза које проистичу из чланства**, Србија је наставила да усклађује своје законодавство са правним тековинама ЕУ у свим областима. Одговарајући финансијски и људски ресурси и добри стратешки оквири ће бити од суштинског значаја за одржавање динамике реформи.

Србија поседује добар ниво припремљености у областима као што су право привредних друштава, интелектуална својина, наука и истраживања, образовање и култура, и царина. Србија треба додатно да побољша планирање инвестиција и приоритизацију стратешки важних приоритета и зрелих инфраструктурних пројеката кроз Јединствени преглед инфраструктурних пројеката и Национални одбор за инвестиције, посебно у области енергетике и саобраћаја. У области јавних набавки, статистике, монетарне политике и финансијске контроле, Србија је умерено припремљена. Србија ће морати постепено да усклади своју спољну и безбедносну политику са заједничком спољном и безбедносном политиком Европске уније у периоду до приступања. Као приоритетним питањима, Србија треба да приступи решавању питања непоштовања ССП, нарочито у погледу заштитних мера које се односе на одређене пољопривредне производе, контроле државне помоћи, и фискалне дискриминације.

Србија се и даље суочава са мигрантском кризом. То је створило значајно оптерећење система азила и миграција. Србија је наставила да сарађује са суседним земљама и државама чланицама, обезбедила је делотворан систем регистрација избеглица и миграната, и начинила значајне напоре да обезбеди смештај и хуманитарне залихе, уз подршку ЕУ, као и уз подршку других. Важно је да Србија остане укључена. Србија би такође требало да одржи своје напоре ка смањењу броја неоснованих захтева за азил које подносе њени држављани у државама чланицама ЕУ.

2. ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ

2.1. Демократија

Избори

Србија је одржала изборе на националном, покрајинском и локалном нивоу 24. априла у мирној атмосфери. Неопходно је придржавати се процена и препорука међународних изборних посматрача, посебно оних којима се обезбеђује да финансирање кампања и

процес регистрације буду транспарентни.

У складу са одлуком Владе, превремени парламентарни избори одржани су у априлу, заједно са покрајинским изборима у Војводини и локалним изборима. Излазност је била 56%. Седам листа су прешле цензус од 5%. Листа коју је предводио актуелни премијер задржала је већину, са 131 местом од 250, док је листа њеног главног коалиционог партнера, Социјалистичке партије Србије (СПС), освојила 29 места. Опозиција је фрагментирана. Демократска странка (ДС) има 16 места. Странка "Доста је било" (ДЈБ) бившег министра економије Саше Радуловића ушла је у Народну скупштину по први пут, такође са 16 места. Коалиција Социјалдемократске партије (СДП), Либерално-демократске партије (ЛДП) и Лигеа социјалдемократа Војводине (ЛСВ) освојила је 13 мандата. Странке које се противе интеграцији Србије у ЕУ поново су ушле у Народну скупштину Србије: Српска радикална странка је била на трећем месту, са 22 мандата, а Демократска странка Србије (ДСС) у коалицији са покретом Двери освојила је 13 мандата. Пет странака које представљају националне мањине, које су изузете од прага од 5%, освојиле су 10 мандата. Жене и даље чине трећину свих посланика. Опозиција председава у 2 од 20 сталних одбора, укључујући и Одбор за европске интеграције.

Међународни посматрачи су били распоређени на позив српских власти. Канцеларија ОЕБС-а за демократске институције и људска права (ОЕБС/ОДИХР) и Парламентарна скупштина Савета Европе су утврдиле да су избори понудили бирачима низ избора, да су генерално спроведени у складу са законом, и основним слободама. Међутим, уочили су пристрасно медијско извештавање, непримерену предност владајућих странака на званичним догађајима током изборне кампање, као и замагљивање разлике између државних и партијских активности. Један број ранијих препорука ОЕБС/ОДИХР-а није узет у обзир, посебно оне које се односе на то да се осигура да финансирање кампања и процес регистрације буду транспарентни. ОЕБС/ОДИХР је констатовао даље недостатке у законодавству које се односи на механизам за решавање спорова и обраду резултата. Тврдње о неправилностима током избора треба да буду прописно истражене.

Народна скупштина

Ван изборног периода, законодавна активност Народне скупштине је интензивна и одражава повећано учешће у процесу преговора о приступању. Консултације и транспарентност су побољшани. Међутим, инклузивност, транспарентност и квалитет израде прописа и ефикасног надзора извршне власти потребно је додатно побољшати, а употреба хитних поступака треба да буде ограничена.

Због превремених избора у априлу, законодавна активност Народне скупштине је била у прекиду од марта. Ван овог периода, законодавна активност Народне скупштине интензивно је настављена. Учињени су даљи напори да се побољша транспарентност и процес консултација, укључујући и посредством јавних расправа, одржавања прве недеље парламентаризма у октобру 2015. године, успостављањем неформалне парламентарне групе за отворени парламент, као и редовним састанцима и консултацијама са Националним конвентом о Европској унији, који окупља организације цивилног друштва које су укључене у процес приступања. Међутим, честа употреба хитних поступака, промене дневног реда Народне скупштине у последњем тренутку, ограничена подршка независним регулаторним телима и недостатак проактивне делатности у надзору извршне

власти, у комбинацији са недостатком праве међустраничке расправе, подрива парламентарну делотворност. Усвајање кодекса понашања народних посланика и годишњег плана рада се и даље чекају.

Управљање

Нови програм Владе Србије укључује приступање Србије ЕУ као приоритетни циљ. Укључивање Народне скупштине и других заинтересованих страна, укључујући и цивилно друштво, додатно је повећано. Разумевање и признавање надлежности независних тела, укључујући и канцеларију заштитника грађана, је неопходно побољшати. Правни оквир за локалну самоуправу и даље треба побољшати и спроводити. Уставне промене су потребне за решавање питања од значаја за преговоре о приступању.

Након превремених парламентарних избора, нова Влада премијера Александра Вучића ступила је на дужност у августу, обновивши коалицију између СНС, СПС, њихових одговарајућих млађих коалиционих партнера и Савеза војвођанских Мађара. Неке друге мањинске странке су такође гласале за нову Владу. Влада укупно има 20 чланова, укључујући премијера и 3 министра без портфеља, од којих је један задужен за европске интеграције. Састоји се од 5 жена и 8 нових чланова. Нова Влада остаје посвећена реформама, европским интеграцијама и дијалогу са Косовом уз посредовање ЕУ и идентификованом економском опоравку и привлачењу страних инвестиција као другим кључним приоритетима. Главни преговарачки тим и српска администрација су наставили да остварују висок ниво припремљености и професионализма у процесу преговора о приступању.

Укључивање Народне скупштине и цивилног друштва у процес приступања је додатно побољшан. Већа координација секторских политика и предвиђање њихових финансијских импликација и даље су од кључног значаја у преговорима. Потребни су даљи напори како би се грађанима Србије делотворније саопшtile и предочиле предности уласка у ЕУ.

Јавне консултације треба да буду шире и са реалнијим роковима како би се омогућило свим заинтересованим странама да обезбеде квалитетан допринос. То је нарочито потребно за нацрте правних прописа који имају велике економске и друштвене ефекте. Неопходно је делотворније праћење спровођења донетих закона и стратешких докумената. Добродошлу праксу редовних састанака са премијером треба даље изграђивати са циљем побољшања разумевања у државној управи и препознавања суштинске улоге канцеларије заштитника грађана и других независних органа и регулаторних тела у осигуравању одговорности извршне власти. У том смислу је важно да се на све њихове препоруке, а посебно оне које се односе на питања од значајног јавног интереса, одговори на одговарајући начин.

У погледу локалних самоуправа, закон о средствима Војводине тек треба да буде усвојен, као што је прописано Уставом. Спровођење закона о локалној самоуправи и о општинском финансирању и даље је ограничено. Позитиван корак напред представљало је усвајање закона којим се уређује државна служба на покрајинском и локалном нивоу. Локални административни капацитети су слаби, док значајне разлике између општина и даље постоје. Одговорност и даље носе локални нивои, без одговарајуће анализе капацитета или ресурса који су потребни. Трансфери опредељени од стране ресорних министарстава треба да се одреде у складу са Законом о финансирању локалне

самоуправе. Консултације са локалним властима о новом законодавству које има импликације на локалном нивоу је побољшана, али и даље остаје дискрециона пракса.

Устав тек треба ревидирати како би у потпуности био у складу са препорукама Венецијанске комисије, посебно када је реч о улози Народне скупштине у именовању судија, контроли коју политичке партије имају над посланичким мандатима, независности кључних институција и заштити основних права, укључујући и заштиту података. У априлу 2015. године је оформљен Акциони тим Народне скупштине који треба да се бави овим питањима, укључујући измене Устава.

Цивилно друштво

Известан напредак је постигнут у успостављању подстицајног окружења за развој и финансирање цивилног друштва. Међутим, потребни су даљи напори како би се осигурало систематско укључивање цивилног друштва у политички дијалог и како би се помогло да оно развије свој пун потенцијал.

Оснажено цивилно друштво представља кључну компоненту сваког демократског система, те је потребно је да га државне институције као такво признају и у складу са тим према њему поступају. Организације цивилног друштва (ОЦД) и борци за људска права играју кључну улогу у подизању свести о грађанским, политичким и социоекономским правима, настављају да функционишу у јавној и медијској средини која је често непријатељски настројена према критици.

Нови директор Канцеларије Владе за сарадњу са цивилним друштвом је постављен у марту, годину дана након оставке његовог претходника. Канцеларија је наставила са иницијативама чији је циљ побољшање сарадње између државе и цивилног сектора и унапређење правног, финансијског и институционалног оквира за развој цивилног друштва. Канцеларија је објавила своју прву студију статуса организација цивилног друштва, на основу званичне евиденције и статистике, пружајући вредан преглед њиховог рада и функционисања, заједно са подацима о институционалном и правном оквиру за сарадњу са државном управом.

Сарадња између цивилног друштва и Народне скупштине у области преговора са ЕУ је побољшана, посебно кроз Национални конвент о Европској унији, као што се види из јавних консултација о поглављима 23 и 24. Смернице за сарадњу између преговарачког тима, представника организација цивилног друштва, Националног конвента и Привредне коморе су усвојене у априлу, са циљем да се побољша ниво укључивања цивилног друштва у преговоре. У марту, локалне организације цивилног друштва представиле су иницијативу „Војводина за ЕУ”, са циљем да заступају интересе грађана Војводине у процесу европских интеграција. Међутим, цивилно друштво се бори за то да утиче на креирање политике и суочава се са препрекама постављеним од стране делова државне управе. На многим нивоима, учешће цивилног друштва у креирању политика је и даље у великој мери *ad hoc*, што значи да се пуни потенцијал сектора не реализује.

Национална стратегија за подстицајно окружење за развој организација цивилног друштва у Републици Србији за период 2015-2019 (припремљена 2015. године) још увек није усвојена и остаје да се успостави Савет за сарадњу са цивилним друштвом.

Корпоративне донације непрофитним организацијама које имају дозволу да буду

пружаоци социјалних услуга су сада ослобођене ПДВ-а (ова врста изузећа раније је примењивана само на донације за пружаоце услуга који су у државном власништву). Правни оквир за волонтирање треба додатно да подстакне добровољни рад, укључујући и као део пројеката који се суфинансирају.

Цивилна контрола безбедносних снага

Народна скупштина је наставила да врши своју надзорну улогу. Надлежности канцеларије заштитника грађана у овој области се морају боље разумети и бранити. Потребно је ојачати законодавни оквир.

Скупштински Одбор за контролу служби безбедности састајао се само повремено ради преиспитивања и извештавања о активностима Безбедносно-информативне агенције (БИА), Војне обавештајне службе и Генералног инспектора Министарства одбране. Препоруке **канцеларије заштитника грађана** о илегалном прикупљању података од стране Војне обавештајне службе о активностима политичких странака треба да буду узете у обзир.

Потребно је обратити пажњу на могућу злоупотребу пресретања комуникација. Закон о приступу комуникацијама државне безбедности тек треба да буде усвојен.

2.2. Реформа јавне управе

Србија је **умерено припремљена** у области реформе јавне управе. **Добар напредак** је постигнут усвајањем Програма реформе управљања јавним финансијама, Стратегије развоја електронске управе, Стратегије регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама, нових закона о општем управном поступку, платама у јавном сектору и државним службеницима на покрајинском и локалном нивоу власти. Међутим, спровођење Акционог плана за спровођење стратегије реформе јавне управе је споро у неким областима, а није дошло ни до напретка у вези са изменама правног оквира за државне службенике на централном нивоу власти. У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ усагласи Национални програм за усвајање правних тековина Европске Уније (НПАА) са средњорочним планом буџета, утврди трошкове активности, и исти ажурира у циљу постављања законодавног програма који подстиче бољи регулаторни процес заснован на анализи утицаја и благовременим међуинституционалним и јавним консултацијама;

→ измени закон о државној управи на основу процеса заснованог на инклузији и показатељима, који гарантује неутралност и континуитет јавне управе и обезбеђује да поступак запошљавања, напредовања и отпуштања буде заснован на заслугама, нарочито искорењивањем изузетака и прелазних решења у именованима;

→ осигура систематску координацију, надзор и редовно извештавање у вези са спровођењем Програма реформе управљања јавним финансијама за период 2016-2020.

Креирање политика и координација

Правни основ и неопходне институције, како би се осигурало кохерентно **креирање политика**, постоје. Координација политика наставља да се фокусира више на формална, процедурална питања него на суштину. Усвајање Стратегије регулаторне реформе и

унапређења система управљања јавним политикама представља позитиван помак. Међутим, консолидовано планирање политике и систем надзора тек треба да се успостави, уз рационализацију улога и одговорности водећих институција задужених за креирање и координацију политике, повезивање политике и средњорочног фискалног планирања, јасно представљање извора финансирања и већу рационализацију код преклапања стратегија.

Као део система планирања политика, успостављене су координационе структуре за европске интеграције. У току је спровођење Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА). Међутим, постоји сталан заостатак у спровођењу обавеза које проистичу из НПАА, а многи закони су усвојени по хитном поступку, без одговарајућих јавних консултација. НПАА треба редовно пратити, а очекује се ревизија за период 2016-2018.

Управа треба да додатно ојача своје капацитете за развој **инклузивних и утемељених политика и законодавства**, укључујући и оне који се односе на правне тековине ЕУ. Јавне и међуресорне консултације о предлозима се често спроводе формалистички и у сувише касној фази процеса, што онемогућава да све заинтересоване стране обезбеде квалитетан допринос. Доносиоци одлука нису систематски информисани о исходу јавних консултација. Потребно је ефикасније праћење спровођења донетих закона и стратешких докумената. Анализе ефеката прописа се обично обављају, али њихов квалитет значајно варира. Министарство финансија је почело да проверава квалитет обавезних анализа финансијских ефеката за све прописе, али неопходно је ангажовати више ресурса како би се осигурао одговарајући квалитет.

Влада објављује годишње извештаје о праћењу спровођења кључних стратешких докумената. То омогућава **увид јавности у рад Владе**. Међутим, у тим извештајима се не оцењују резултати постигнути у односу на утврђене циљеве. Народна скупштина врши контролу рада Владе кроз своје посебне законодавне одборе, при чему само у одређеној мери процењује спровођење закона или стратегија.

Управљање јавним финансијама

Србија је остварила напредак усвајањем свеобухватног **Програма реформе управљања јавним финансијама** за период 2016-2020. који покрива све релевантне подсистеме управљања јавним финансијама. Оквир за надзор је постављен, али његова ефикасност тек треба да буде процењена. Први извештај о имплементацији, предвиђен за јул 2016. године, још увек није објављен. Међу кључним приоритетима краткорочне реформе су побољшање макроекономске прогнозе, усклађивање средњорочног буџетског оквира и процеса израде годишњег буџета са стратешким планирањем, ради побољшања програмског буџетирања, побољшања наплате пореза и добровољно поштовања, зарад побољшања управљања дугом, као и јачање јавних инвестиција и планирање капиталних пројеката. Програм предвиђа убрзавање практичне примене унутрашње контроле (видети поглавље 32). Министарство финансија спроводи функционални преглед, који ће подржати реорганизацију министарства.

Што се тиче текућих реформи управљања јавним финансијама, Пореска управа спроводи програм у циљу побољшања поштовања обавеза и смањења терета административног процеса прикупљања пореза. Судови, јавни тужиоци и судство су укључени у управљање информационом системом за финансијско извршење буџета. Правни оквир за јавне

набавке је потребно даље развијати. Екстерна ревизија је добро успостављена и Државна ревизорска институција је наставила да шири обухват ревизије. Парламентарна буџетска канцеларија, основана у новембру 2015. године, пружа стручну подршку посланицима при формулацији и извршењу буџетске политике.

Србија је посвећена побољшању транспарентности буџета. Образложење буџета и закон о буџету пружају више информација. Поред тога, грађански буџет, извештај о фискалној стратегији и полугодишњи извештај о реализацији буџета тек треба да буду сачињени и објављени. Образложење буџета и извештај о реализацији који се подноси на крају године треба да буду свеобухватнији. Учешће јавности у процесу буџета је слабо, док надзор над буџетом од стране законодавне власти мора да буде побољшан.

Државна служба и управљање људским ресурсима

Србија је постигла ограничен напредак у спровођењу и измени тренутног оквира државне службе како би се гарантовала неутралност и континуитет јавне управе и како би се осигурало да запошљавања, напредовања и отпуштања буду заснована на заслугама, нарочито искорењивањем изузетака и прелазних решења у именованима. Принцип заслуга доведен је у питање претераним дискреционим правом датим на политичком нивоу за избор коначних кандидата и недостатком јасних критеријума за организацију тестова за избор и састав комисије за избор. Исто тако, изузеци од нормалних процедура запошљавања су дозвољени за привремено запослене, што чини око 10% запослених у државној служби. Правно раздвајање радних места између политичких именована и рада у јавној управи није јасно спроведено. Политички утицај има кључну улогу у попуњавању виших руководећих места, а више од 60% високих државних службеника нису именовани у складу са законским одредбама. Број високих државних службеника и даље представља област којој се приступа са посебном пажњом. Правни оквир омогућава простор за злоупотребе приликом отпуштања. Престанак функције је дозвољен законом на основу „озбиљног поремећаја”, али без формалног дефинисања ове одредбе, као и након укидања управљачке позиције током унутрашње реорганизације. Позитиван корак је усвајање Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе у марту 2016. године. Закон проширује постојећи оквир државних службеника и на локалном нивоу и уводи систем управљања људским ресурсима на основу заслуга.

Управљање људским ресурсима није добро развијено у државној управи; углавном се фокусира на поштовање закона. Систем оцењивања учинка остаје неефикасан, са увећаним разредима процене. Министарство државне управе и локалне самоуправе, задужено за централну координацију управљања људским ресурсима, нема капацитет да координира и усклађује рад јединица за људске ресурсе. Посебна агенција, која није директно одговорна министарству, одржава информациони систем за управљање људским ресурсима, који не комуницира са другим националним базама података, попут платног регистра трезора, и нередовно се ажурира.

У погледу **система новчаних накнада** за државну службу, позитиван корак био је усвајање новог Закона о систему плата у јавном сектору у фебруару 2016. године, који је заснован на принципу једнаких зарада за једнак рад. Закон обухвата све запослене у јавном сектору и очекује се да ће ступити на снагу од 2017. године.

Стручно усавршавање се не промовише доследно нити се правилно прати за било коју категорију државних службеника. Још увек не постоји веза између пружања обуке и

система процене учинка. Никакав напредак није постигнут у погледу спровођења Стратегије развоја стручног образовања или планираног оснивања Националног института за обуку државних службеника. **Интегритет у јавној служби** подстиче се путем етичког кодекса за државне службенике из 2015. године. Његов утицај остаје да се процени.

Одговорност управе

Рационализација државне управе је кључни приоритет Владе. Од 2015. године број запослених у јавном сектору је смањен за више од 16.000. Структура државне управе је, међутим, кључно отворено питање којим би земља требала да се бави како би повећала утицај напора који се улажу у циљу рационализације државне управе. **Линије одговорности** између агенција и матичних институција су замагљене у садашњој организацији, доприносећи функцијама које се преклапају, фрагментацији и повећању политизације. Политичка обавеза да се побољша управљачка одговорност и обезбеди више систематско делегирање одговорности у оквиру институција још није дала резултате (видети *Поглавље 32 — Финансијска контрола*).

Постоје релевантни унутрашњи и спољашњи механизми надзора како би се омогућило **право грађана на добру управу**. Заштитник грађана игра кључну улогу у томе, а државни органи имају обавезу да подносе извештаје о спровођењу његових препорука (*видети под „Управљање“*). **Право на приступ информацијама од јавног значаја** је уређено Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који није у потпуности складу са европским стандардима. Административна тишина представља значајан проблем, што је и нагласио Повереник за информације од јавног значаја који надгледа спровођење закона. Канцеларија Повереника и даље нема довољно ресурса. Потребно је додатно ојачати закон како би се обезбедило спровођење одлука Повереника.

Напредак је остварен у погледу **права из управног поступка**, усвајањем новог Закона о општем управном поступку у фебруару 2016. године, чија ће имплементација почети средином 2017. године. Постојећи заостатак у броју нерешених управних спорова морају да реше судски системи, јер то подрива поверење јавности. **Право на накнаду штете** се често не спроводи, делом због недостатка посебног закона о јавној одговорности.

Пружање услуга грађанима и предузећима

Успостављање **јавне управе која је више усмерена на кориснике** представља кључни приоритет Владе. Известан напредак је начињен усвајањем стратегије и акционог плана за развој електронске управе, као и пружањем одређеног броја интегрисаних електронских сервиса грађанима и предузећима кроз систем јединственог шалтера. Задовољство грађана радом јавних служби се не мери редовно.

Иако је важан корак ка **поједностављењу управних поступака** учињен усвајањем Закона о општем управном поступку, Србија ће и даље морати да се позабави низом посебних управних поступака, регулисаних законима и другим прописима, који отежавају транспарентност и правну сигурност.

Стратешки оквир за реформу јавне управе

Србија спроводи **Стратегију реформе јавне управе (РЈУ)** и акциони план за период 2015–2017. Савет за реформу јавне управе који се редовно састаје и којим председава председник Владе, обезбеђује **политичку подршку за реформу јавне управе**. Први годишњи извештај о мониторингу показује извесна кашњења у спровођењу, нарочито у

области јавних услуга и управљања људским ресурсима. Известан напредак је начињен усвајањем подсекторских стратегија за реформу јавне управе и три закона који се односе на државну службу на покрајинском и локалном нивоу, општи управни поступак и на систем јавних прихода. Кашњења су делом узрокована недовољним средствима којима располаже главно надлежно министарство. Влада мора да боље осигура **финансијску одрживост** и додели довољно средстава за спровођење реформи у оквиру годишњег буџета и оквира средњорочних расхода.

2.3. Владавина права

Функционисање правосуђа

Правосудни систем у Србији је **умерено припемљен**. Србија је делимично испунила препоруке из претходне године. **Известан напредак** је постигнут у прошлој години даљим унапређењем система запошљавања заснованог на заслугама и спровођењем националног програма за смањење броја заосталих судских предмета. Неки кораци су предузети за усклађивање судске праксе. Међутим, независност судства није осигурана у пракси.

Правни оквир још увек није у складу са европским стандардима, остављајући тако простора за политички утицај приликом избора и именовање судија и тужилаца. Јавни коментари о истрагама и текућим предметима, чак и на највишим политичким нивоима, и даље ометају независност судија. Спровођење правде и даље је споро. Србија још није усвојила нови закон о бесплатној правној помоћи. У решавању недостатака наведених у наставку, Србија у наредном периоду треба посебно да:

- по хитном поступку усвоји нови Закон о бесплатној правној помоћи и омогући његово несметано спровођење у сарадњи са главним заинтересованим странама;
- измени уставне одредбе које се односе на систем за избор и управљање каријером у складу са европским стандардима који се односе на независност правосудног система;
- даље смањи заостајање у решавању предмета и уједначи судску праксу.

Стратешки документи

Стратешки оквир је дефинисан Националном стратегијом реформе правосуђа и акционим планом (2013-2018), који су усаглашени са акционим планом за Поглавље 23.

Органи управљања

Високи савет судства (ВСС) и Државно веће тужилаца (ДВТ) одговорни су за избор на правосудну функцију и престанак ове функције и, делом, за управљање судским буџетом. Они деле одговорност за буџете судова и тужилаштва са Министарством правде, које је одговорно за запослене у судовима, стручне сараднике, инфраструктуру и инвестиције. Ова подела омета ефикасност финансијског управљања и ствара простор за додатни политички утицај. ВСС и ДВТ треба да имају адекватну подршку како би се припремили да преузму самостално управљање правосудним системом у одговарајуће време. Ово је од пресудне важности како би се обезбедила независност правосуђа и побољшало функционисање правосуђа у складу са захтевима и временским оквиром акционог плана за Поглавље 23.

Независност и непристрасност

Упркос уставним гаранцијама о **независности**, уставни и законски оквир оставља и даље простор за непримерен политички утицај на правосуђе. Народна скупштина бира и разрешава председника Врховног суда и Републичког јавног тужиоца, који су такође *ex officio* председници Високог судског савета и Државног већа тужилаца, заједно са председницима судова и тужиоцима. Народна скупштина је била укључена у изборни процес кључних виших тужилаца у децембру 2015. Поред тога, широка дискрециона овлашћења председника судова и јавних тужилаца над радом судија и заменика тужилаца су створила унутрашњи притисак који може имати негативан утицај на њихову независност. Спољни притисак се врши на правосуђе многим јавним коментарима о истрагама и текућим предметима, неки од њих са највишег политичког нивоа, и без одговарајућих мера заштите које би предузели ВСС и ДВТ.

Судски пословник предвиђа **насумичну доделу предмета**, али у пракси не користе сви судови овакав поступак. Не постоји одговарајућа технологија за насумичну доделу предмета у јавним тужилаштвима. Постоје правила за спречавање **одузимања предмета од судија**, али у пракси правила о **премештају судија** могу се заобићи ослањањем на велика овлашћења председника судова да интерно премештају судије или врше прераспodelу предмета.

Одговорност

Постоје **етички кодекси** за судије и јавне тужиоце. **Дисциплински поступци** постоје и функционишу и за судије и за јавне тужиоце. Број дисциплинских санкција остао је релативно мали. Дисциплински извештаји се, међутим, све чешће подносе због неефикасности или пропуштања рокова у поступцима. Ово заслужује пажљиво разматрање, јер је повезано са генерално неуједначеним (у неким случајевима претераним) оптерећењем. Судије и тужиоци морају **пријавити своју имовину** сваке године, као и могуће **сукобе интереса**.

Стручност и оспособљеност

Именовања, вредновање рада и разрешења су у рукама ВСС и ДВТ. У случају судија, са именовањима се наставило у складу са важећим правилима. Децембра 2015. године су организовани избори за Републичког јавног тужиоца и општи избори за јавне тужиоце у складу са новим правилима за селекцију кандидата усвојених у 2015. години. Међутим, забележени су недостаци у процесу селекције коју обавља ДВТ. Усвојена су правила за оцењивање судијских помоћника. Постоји потреба да се јасно успостави систематски приступ каријерама судија и тужилаца на основу критеријума учинка. Исто важи и за редовно индивидуално **вредновање** судија и тужилаца.

Квалитет правосуђа

Правосудна академија је институција одговорна за иницијалну и континуирану обуку судија и тужилаца. Даља реформа Академије је потребна како би побољшала своје професионалне, финансијске и административне капацитете тако да она може постати права независна и обавезна тачка уласка у судијску професију. Механизам контроле квалитета за процену ефикасности правосудне обуке тек треба да буде успостављен.

У овом периоду извештавања **укупан буџет** за судове је износио 23,12 EUR по становнику, односно 164,5 милиона EUR, што представља 0,5% бруто домаћег производа

(БДП). Судске таксе су даље опале пошто је одређени број услуга пренет на нотаре и извршитеље. Честе промене у законодавству и недовољна обученост чине правни амбијент изазовом за правосуђе, што доводи до недоследности у судској пракси. Постоји велика потреба за практичним стручним усавршавањем за све категорије запослених одговорних за квалитет правде, односно правосуђа.

Судови у Србији тренутно користе три апликације за електронско управљање предметима које нису интероперабилне, тако да је аутоматизована размена информација између сектора ограничена; **информационе и комуникационе технологије (ИКТ)** су неразвијене. Неопходно је реформисати статистичке методе које се користе ради боље анализе, управљања и доношења кључних одлука, зарад побољшања учинка и квалитета правде. **Систем пондерације предмета** који осигурава **равномернију расподелу предмета** мора бити успостављен. Не постоји конзистентан или лако доступан корпус судске праксе.

Нови закон о **медијацији** је на снази од јануара 2015. године, али је имао мало утицаја. Свест о **медијацији** и алтернативном решавању спорова је ограничена. Формални програм медијације треба да се уведе у свим судовима, у циљу стварања подстицаја, информисања јавности, и потребно је осигурати интензивне обуке међу професионалцима.

Ефикасност

Национални програм за смањење броја заосталих предмета постоји, али је он дао само ограничене резултате. Укупна дужина поступка и велики број заосталих предмета и даље су разлог за озбиљну забринутост. Закон о извршењу и обезбеђењу, који је ступио на снагу у јулу 2016. године, уводи нове процедуре, даје јавним извршитељима шири спектар одговорности и има иницијални позитиван утицај на решавање заосталих предмета. Главни изазови односе се на међуинституционалну координацију, ефекат премештања одложеног случаја (до 12. новембра 2015. године) и недовољно запослених у судовима. У 2015. години укупан број заосталих судских предмета је повећан, са укупном индексом учинка, тј. односом решених предмета и нових примљених предмета, од 98%, у поређењу са 102% из 2014. године. Што се тиче **политике људских ресурса**, неопходно је пажљиво руководити смањењем судске администрације за 1300 тако да то даље не утиче негативно на ефикасност судова.

Борба против корупције

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у погледу борбе против корупције. **Није било напретка** у испуњавању препорука из претходне године. Корупција и даље преовладава у многим областима и наставља да буде озбиљан проблем. Било је ограничених резултата примене усвојених закона. Србија још увек није усвојила нови закон о Агенцији за борбу против корупције, нити измене ног законика у делу који се односи на привредни криминал. Влада још увек не узима у обзир препоруке сопственог саветодавног тела - Савета за борбу против корупције. Није било напретка у побољшању евиденције о кривичним пресудама у Србији или убрзавању спровођења националне стратегије за борбу против корупције. Као и у 2015. години, у решавању недостатака наведених наредном периоду, Србија треба посебно да:

→ успостави почетну евиденцију о истрагама, оптужницама и правоснажним пресудама у

погледу корупције на високом нивоу;

→ убрза имплементацију националне антикорупцијске стратегије и акционог плана, укључујући обаљањем ефикасне координације, и осигура да све кључне институције имају адекватне капацитете и ресурсе за ефикасно обављање својих надлежности;

→ хитно измени и спроведе део кривичног законика који се односи на привредна кривична дела и кривична дела корупције (нарочито члан 234. о злоупотреби положаја одговорног лица) са циљем да се обезбеди кредибилан и предвидљив кривично-правни оквир;

→ брзо усвоји нови закон о Агенцији против корупције са циљем да ојача њену улогу као кључне институције за ефикаснију борбу против корупције.

Евиденција

Постоји почетна евиденција о успешним **истрагама, кривичном гоњењу и пресудама у случајевима корупције**. Још увек је веома мало правоснажних пресуда за случајеве **корупције високог нивоа**. Како би се осигурао већи број правоснажних пресуда, органи за спровођење закона треба да буду у потпуности овлашћени да делују ефикасно и непристрасно када истражују оптужбе за корупцију. Јавна предузећа су посебно осетљива на корупцију. Независни надзор и капацитет за рано откривање незаконитог понашања или сукоба интереса у управљању државним предузећима, у поступцима приватизације, јавно-приватним партнерствима и у односу на стратешка инвестициона партнерства су неразвијени. Одељењима интерне контроле недостаје опрема, средства и стручни кадрови.

Финансијске истраге се још увек не покрећу систематично у случајевима корупције и организованог криминала. Имовина је **одузета** у малом броју случајева корупције.

Политички утицај на полицију, судије и тужиоце, илуструју чести коментари политичара о истрагама о корупцији које су у току, као и одлукама суда. Цурење информација у медије о истрагама које су у току, уз непоштовање претпоставке невиности, јесу разлози за озбиљну забринутост. Један број случајева високог профила, укључујући и оне у којима су докази о наводним противправним радњама представљени у медијима, нису озбиљно испитани.

Агенција за борбу против корупције је наставила са праћењем **финансирања политичких активности**, и извештавањем о пропустима у вези финансирања политичких организација. Она је такође наставила са подношењем захтева за покретање прекршајних поступака у вези са **изјавама о имовини и сукобу интереса**. Постоји извесна евиденција о судским истрагама које су покренуте на захтев агенције.

У погледу **слободног приступа информацијама**, законодавство још увек није измењено како би се унапредила ефикасност рада Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Анализа одбијених захтева за приступ информацијама показује да се углавном ради о информацијама које имају утицај на буџет.

Институционални оквир

По **питању превенције**, Агенција за борбу против корупције ужива висок степен независности у спровођењу свог мандата, укључујући и контролу над датим изјавама о имовини и приходима, сукобу интереса, финансирању политичких странака и изборних

кампања. Међутим, Агенција се суочава са препрекама за делотворно обављање своје улоге, у форми непрецизних и нејасних одредби Закона о Агенцији за борбу против корупције и недостатку законског приступа базама података и евиденцијама других државних органа. Савет за борбу против корупције наставио је да анализира случајеве системске корупције и да предлаже Влади мере за њено отклањање. Савет и даље нема довољно средстава и Влада не следи и не поступа по препорукама систематично. Закони о приступу информацијама постоје, али још увек не осигуравају да одлуке Повереника за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности буду примењени. Повереник нема законско овлашћење да прати исходе.

По питању **спровођења закона**, полиција и тужиоци спроводе проактивније истраге, али и даље немају специјализоване алате и обуку за то. Још увек не постоји сигурна и безбедна платформа за размену осетљивих информација између њих, што отежава истрагу. Способност за спровођење финансијске истраге и конфискацију имовине у случајевима корупције је и даље ограничена.

Правни оквир

Правни оквир за **борбу против корупције у великој мери постоји**. Пречеста прибегавања примени одредбе из Кривичног законика о злоупотреби одговорности у приватном сектору су штетна за пословну климу и правну сигурност. Још увек се разматрају измене Кривичног законика којима би се предвидело одрживо законско решење за делотворно гоњење за привредне преступе. Постоји велико кашњење са изменама Закона о Агенцији за борбу против корупције којима се јача њена улога као кључне институције у борби против корупције.

Србија је ратификовала све значајније међународне инструменте за борбу против корупције, али више показатеља је потребно како би се показала њихова стварна примена. Процедуре за истраживање корупције, а нарочито случајеви корупције на високом нивоу, су и даље дуготрајне услед неадекватног правног оквира за финансијске истраге и повраћај имовине.

Закон о **приступу информацијама** не обезбеђује одговарајуће спровођење одлука Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. **Лобирање** није регулисано. Треба изменити законе о сукобу интереса.

Стратешки оквир

Србија спроводи **стратегију за борбу против корупције и акциони план** за 2013-2018, али њихови ефекти су до сада ограничени и са великим бројем мера се касни. Постоји ограничен институционални капацитет који би управљао координацијом активности. Србија је усвојила стратегију за финансијске истраге, али још увек нема акциони план и веродостојне финансијске ресурсе за ефикасно спровођење. На том пољу још увек није постигла резултате. Борби против корупције у Србији недостају и дугорочна стратешка визија и политичка воља да се појачају реформе.

Борба против организованог криминала

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у погледу борбе против организованог криминала. Србија је делимично испунила прошлогодишње препоруке. **Известан напредак** је постигнут у усвајању новог Закона о полицији, реорганизацији

Министарства унутрашњих послова, и приликом усвајања прве Процене опасности од озбиљног и организованог криминала (ПООК) користећи Европол методологије. Међутим, број правоснажних пресуда остао је на ниском нивоу. Настојања да се истраже шире криминалне мреже и да се процесуирају случајеви прања новца тек треба да буду појачани. Финансијске истраге и концепт полицијског рада утемељеног на обавештајним подацима и даље је недовољно искоришћен. Замрзавања средстава из предострожности се ретко примењује и ниво одузетих средстава је низак. Независан и транспарентан надзор над полицијом још није успостављен. У отклањању наведених недостатака, у наредном периоду, Србија треба посебно да:

→ и даље убрзава истраге засноване на обавештајним подацима на основу ПООК, у циљу развоја одрживе евиденције о правоснажним пресудама, и демонтажа мрежа које су укључене у организовани криминал, прање новца, кријумчарење људи и трговину људима;

→ успостави сигурну платформу за размену обавештајних података између органа за спровођење закона, посвећујући више пажње размени података о случајевима са тужиоцима и са Дирекцијом за повраћај имовине;

→ осигура усклађеност између новог закона о организацији полиције са Законом о кривичном поступку;

→ ојача функције и независност сектора унутрашње контроле полиције.

Евиденција

Број правоснажних пресуда за организовани криминал је и даље мали у односу на процењену вредност криминалног тржишта у региону. Кривичне истраге су често преуског обима, док се привредна друштва или организације веома ретко истражују. Међутим, у многим случајевима није било озбиљнијих напора да се истраже шире криминалне мреже. У 2015. години забележен је значајан пад у броју идентификованих жртава трговине људима, у односу на 2014. годину. Постоји потреба за успостављањем проактивног приступа идентификације жртава, укључујући и оне међу мигрантима, тражиоцима азила и странаца малолетника без пратње.

Не постоји политика систематског вођења озбиљне **финансијске истраге**. Концепт финансијске истраге је обично ограничен на заплене и одузимања имовине појединаца која је проистекла из кривичног дела и ретко се фокусира на прање токова новца. Србија још увек није у стању да води сложене финансијске истраге (укључујући и истраге **прања новца**) упоредо са кривичним истрагама. Ово је потврђено и у евалуационом извештају о Србији Комитета Савета Европе Манивал који је усвојен у априлу 2016. године. Замрзавање средстава из предострожности се ретко примењује у истрагама. Због тога имовина често нестаје, што за последицу има лоше резултате у одузимању имовине проистекле из кривичних дела након правоснажне пресуде. **Санкције** које примењују судије немају у довољној мери одвраћајуће дејство. Често долази до цурења информација у медије, што нарушава тајност истраге.

Србија је наставила добру међународну и регионалну сарадњу у **борби против наркотика**. У погледу борбе против прања новца, одређени напредак је приметан у погледу активности Управе за спречавање прања новца за откривање и поступање по сумњивим трансакцијама, упркос неадекватним ресурсима.

Институционални и оперативни капацитети

Србија има 31.951 полицајаца, или 445 на 100.000 становника. Министарство унутрашњих послова реформисало је сектор за људске ресурсе и формирало централизовану службу, али њен капацитет треба да буде ојачан. Нема напретка у примени јасних и транспарентних критеријума у запошљавању особља, унапређењима, отпуштању, путањи каријере и евалуације у полицији; они остају осетљиви на политички мотивисане одлуке. Србија треба да предузме додатне кораке да искључи било какав политички утицај на рад полиције. Командне структуре су и даље комплексне, са преклапајућим одговорностима.

Постоје **специјалне јединице** за борбу против тероризма, трговине људима, синтетичких дрога и високотехнолошког криминала, као и за вођење финансијских истрага. Свим овим јединицама је потребно додатно особље и специјализована обука. У Дирекцији за кривичне истраге основано је специјално одељење за спречавање и борбу против насиља у породици, али треба да буде ојачано. Општи ниво опремљености у министарству варира.

Не постоји независан и транспарентан надзор над радом полиције. Нови Закон о полицији не представља довољан напредак ка испуњењу овог циља.

Није било напретка у успостављању независног и транспарентног надзора над полицијом. Нови закон о полицији не представља довољан напредак ка постизању овог циља. Сектор за унутрашњу контролу полиције није независан нити у могућности да предузима посебне истражне радње без укључивања обавештајних агенција.

Оперативни капацитет тужилаштва и полиције је ослабљен недостатком сигурне платформе за чување и размену информација. Заједнички ефикасан рад различитих органа за спровођење закона, као што су полиција и пореска и царинска управа, је отежан тиме што не постоји несметана размена података. Постоји оперативни **споразум** са Европолем, али министарство још увек није именовало службеника за везу у Хагу. Међународна сарадња је добро успостављена. **Јединице за заштиту сведока** у министарству недостаје одговарајуће особље, опрема и просторије. Ниво сарадње између српске Јединице за заштиту сведока и тужилаштва мора да се унапреди. У погледу статистичких података о кривичним делима, постоји **база података ДНК профила** учинилаца кривичних дела, као и капацитети за профилисање. Није било напретка у погледу усвајања свеобухватаног, мултидисциплинарног приступа који је усмерен на жртве, у борби против трговине људима. Капацитети за деловање у области борбе против прања новца су слаби. Недостатак проактивних финансијска истрага повећава ризик да имовина буде изнесена из земље. Дирекција за **управљање одузетом имовином** при Министарству правде није довољно опремљена да врши своје дужности заплењивања и одузимања имовине. Заштићена база података српске полиције не омогућава да случајеви буду класификовани као међународни или домаћи. Она не пружа податке о активностима које се односе на повраћај имовине.

Правни оквир

Закон о полицији, донет у фебруару 2016. године, предвиђа боље раздвајање послова између полиције и Министарства унутрашњих послова, . Јасне смернице о спровођењу овог новог закона треба да буду обезбеђене. Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела треба да буде усклађен са правилима ЕУ, посебно што се тиче одузимања од трећег лица, проширеног одузимања и замрзавање имовине из предострожности.

Усаглашавање са разним ЕУ инструментима полицијске сарадње и инструментима кривичног права. Један број недостатака у фази истраге треба да се реше кроз измене и допуне Закона о кривичном поступку, нарочито у погледу рокова и аранжмана за кориштење посебних истражних мера. Зависност полиције од безбедносних и обавештајних служби када се ради о спровођењу одређених посебних истражних мера у кривичним истрагама није у складу са добром праксом. Потребне су измене закона да би се проширила истражна овлашћења граничне полиције и царине.

Стратешки оквир

Србија има националне стратегије за борбу против прања новца, финансијске истраге и борбу против финансирања тероризма. Србија је усвојила своју прву Процену опасности од озбиљног и организованог криминала (ПООК), и сада треба да почне да је користи за постављање безбедносних приоритета и развијање концепта полицијског рада заснованог на обавештајним подацима, на основу добро развијене способности за процену ризика и претњи, коју још треба развијати. Србија треба да усвоји стратегију о високотехнолошком криминалу и трговини људима.

Борба против тероризма

Србија је, већ 2014. године, инкриминисала активности страних терористичких бораца, у складу са резолуцијом Савета безбедности УН 2178 (2014). Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма је завршена у марту 2016. године; њено усвајање се чека. Она је у складу са моделом по принципу „спречавања, гоњења и одговора” стратегије ЕУ за борбу против тероризма из 2010. године. Треба нагласити улогу локалних власти и организација цивилног друштва у идентификовању и спречавању екстремизма и радикализације. Заштитом критичне инфраструктуре се такође треба посебно бавити.

Србија активно учествује у међународној и регионалној полицијској и правосудној сарадњи. Феномен страних терористичких бораца захтева специјалан приступ обавештајних служби и служби за спровођење закона.

За развој у овим областима, видети *Поглавље 24 — Правда, слобода и безбедност*.

2.4. Људска права и заштита мањина

Законодавни и институционални оквир за поштовање међународног права о заштити људских права постоји. Уопштено посматрано, законски оквир којим се подржавају и штите права мањина и културна права такође постоје. Међутим, потребно је доследно спровођење у целој земљи. Недостаци посебно утичу на следеће области:

→ и даље не постоје услови за пуно остваривање слободе изражавања. Потребни су стални напори да би се обезбедило потпуно спровођење медијских закона;

→ потребна је јака и видљива политичка подршка у заштити права највише дискриминисаних група, укључујући и припаднике лезбијске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне популације (ЛГБТИ), лица са инвалидитетом и лица оболела од ХИВ/АИДС и остале рањиве групе. Треба интензивирати обављање истрага, гоњења и кажњавања за кривична дела мотивисана мржњом;

→ потребан је свеобухватан приступ интеграцији националних мањина кроз пуно спровођење акционог плана о националним мањинама широм земље;

→ неопходно је обезбедити пуно спровођење нове стратегије за инклузију Рома, а акциони план је потребно усвојити што пре.

Детаљна анализа слободe изражавања као пилот области следи даље у тексту. За детаљну анализу догађања у области осталих људских права и заштите мањина, видети *Поглавље 23 – Правосуђе и основна права*. За догађања у областима права на синдикално организовање, борбе против дискриминације и једнаких могућности, видети и *Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање*.

Слобода изражавања

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у области права на слободу изражавања. Ипак, **није учињен никакав напредак** прошле године. Укупни амбијент није погодан за пуно остваривање овог права. Пакет закона у медијском сектору и даље треба да буде у потпуности спроведен. Приватизација државних медија није довела до веће транспарентности власништва или извора финансирања, укључујући и финансирање од стране државе. Суфинансирање медијског садржаја како би се испуниле обавезе од јавног интереса треба да се спроводи у складу са законским оквиром, користећи транспарентне и фер процедуре, и без уплитања од стране државне управе, посебно на локалном нивоу. Претње, насиље и застрашивања новинара и даље представљају разлог за забринутост. Цурењем информација у медије, нпр. о току истраге, угрожава се лична сигурност новинара и то представља задирање у њихову приватност. Истраге и коначне пресуде за нападе на новинаре и застрашивање новинара су реткост.

Приликом решавања недостатака који су овде представљени, у наредном периоду Србија нарочито треба да:

→ створи подстицајно окружење у коме се неометано може остваривати слобода изражавања; где се јавно осуђују претње, физички напади, случајеви позивања на насиље против новинара и блогера, а судске власти ово прате на прави начин;

→ осигура пуно спровођење медијских закона, као и да учини Регулаторно тело за електронске медије у потпуности оперативним како би се пружила подршка уредничкој независности у медијима;

→ обезбеди одговарајуће финансирање јавних медијских сервиса, као и уредничку независност, како би их подржала да служе јавном интересу;

→ обезбеди да издвајање средстава из државног буџета за суфинансирање медијског садржаја који служи јавном интересу буде у складу са важећим законодавством, како би се осигурала транспарентност и једнаке могућности.

Застрашивање новинара

Број забележених случајева **претњи, застрашивања и насиља** над новинарима и даље представља разлог за забринутост. Неколико кривичних пријава је поднето, али коначне пресуде су још увек ретке. Продужена полицијска заштита неколико новинара и активиста друштвених медија се наставља, без предузетих опипљивих акција за уклањање разлога за ове мере безбедности, што озбиљно омета њихов рад у оквиру ове професије. Комисија која има задатак да размотри нерешене предмете убијених новинара из 1999. и 2001. године није остварила даљи напредак у истрази два убиства, док је суђење за убиство

једног власника медија у току. Објављивање личних података и претпоставки које су штетне за претпоставку невиности је и даље честа појава. Није било напретка у истражи низа случајева **акција против сајтова** које су се десиле од 2014. године наопамо. Потребни су озбиљни напори да се идентификују и процесуирају лица осумњичена за кршење интернет слобода.

Законодавно окружење

Медијско законодавство које је на снази од 2014. године још увек није у потпуности примењено. Приватизација државних медија још није у потпуности завршена, а није се обезбедила ни транспарентност власништва нити повећање броја различитих информација које су доступне јавности. Суфинансирање медијских садржаја у јавном интересу треба да учини више транспарентним, на националном и локалном нивоу. **Клевета** је престала да буде кривично дело у децембру 2012. године. Што се тиче **приступа информацијама од јавног интереса које обезбеђују државни органи**, државни органи често радије прибегавају плаћању новчане казне него откривању тражених информација.

Спровођење закона / институције

Регулаторно тело за електронске медије (РЕМ) је непотпуно, јер нису именовани сви чланови његовог савета. Поступак именовања за чланове савета РЕМ-а треба да буде ослобођен политичког утицаја. РЕМ-ова процена усаглашености медија са законским одредбама током предизборне кампање у априлу 2016. године још увек се чека. **Савет за штампу** је појачао своје напоре да забележи и изриче казне за кршење професионалних стандарда у штампаним медијима и бележи све већи број кршења новинарског кодекса, што се првенствено односи на истинитост објављених информација.

Јавни медијски сервис

Два јавна сервиса, Радио-телевизија Србије (РТС) и Радио телевизија Војводине (РТВ), почела су да се делимично финансирају кроз претплату у складу са законом. Додатна средства из државног буџета ће морати да се одреде према јасним критеријумима. Јавни емитери имају право на комерцијалне приходе, са мање медијског простора посвећеног оглашавању него што је по закону дозвољено за комерцијалне емитере. Расположена средства за јавне емитере нису довољна да испуне своје законске обавезе и привремена природа њиховог модела финансирања их чини подложним политичком утицају. **Јавни медијски сервис на језицима мањина** треба ојачати, посебно што се тиче РТС-а. С обзиром на то како је дошло до многобројних промена међу запосленима на РТВ у мају, то је довело до забринутости у погледу обезбеђивања посвећености станице уређивачкој независности.

Економски фактори

Нејасне структуре власништва и финансирање из државних извора, нарочито на локалном нивоу, и даље карактеришу медијско окружење након приватизације државних медија. Политички и економски утицај над медијима наставља да буде извор забринутости, а неформални притисак на уређивачку политику се врши путем дистрибуције средстава за оглашавање.

Професионална организација/професионални услови

Постоје три главна професионална удружења у Србији. Новинари имају малу сигурност

када је реч о запослењу и уређивачком окружењу, које фаворизује „таблоидизацију” и објављивање непотврђених и непроверених (често у потпуности измишљених) информација, што не погодује побољшању новинарских стандарда. Ниске плате и недостатак сигурности запослења, особе које професионално раде у медијима чини подложним притисцима и утицајима. Свеукупно медијско окружење подстиче аутоцензуру. Потребно је појачати сигурност запослења новинара, а новинска удружења треба да ојачају своју улогу у синдикатима и у питањима запошљавања.

2.5. Регионална питања и међународне обавезе

Нема отворених питања у вези са поштовањем **Дејтонског/Париског мировног споразума** од стране Србије. Србија и даље подржава суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине, док са Републиком Српском одржава посебне односе, као што је предвиђено Дејтонским споразумом. Србија такође подржава Босну и Херцеговину на путу ка придруживању ЕУ. *(Анализа сарадње и домаћег поступања у предметима који се односе на ратне злочине се могу наћи под одговарајућим насловом у Поглављу 23 - Правосуђе и основна права)*

Политика Србије у погледу **Међународног кривичног суда** у складу је са водећим начелима ЕУ и заједничким ставовима ЕУ о интегритету Римског статута. Србија нема ниједан билатерални споразум о имунитету.

Уз Босну и Херцеговину, Хрватску и Црну Гору, Србија је наставила блиску сарадњу у оквиру **Процеса Сарајевске декларације** чији је циљ проналажење одрживих решења за око 74.000 људи који су постали избеглице и расељена лица услед оружаних сукоба у бившој Југославији током 90-их. У Србији је остварен мали напредак у спровођењу унапређеног плана за 4725 стамбених јединица у вредности од 78 милиона евра; само 129 је завршено. Питање пензија избеглица између Хрватске и Србије и даље није решено.

Неразрешена судбина **несталих лица** која су нестала у сукобима током 90-их и даље је хуманитарно питање на Западном Балкану. Према подацима Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК) из јула 2016. Године, укупно 11.000 лица се и даље води као нестало као последица сукоба у региону. Од овог броја, око 6900 случајева се односи на сукоб у Босни и Херцеговини, 2100 на сукоб у Хрватској и преко 1600 на сукоб на Косову. Недостатак информација о гробницама и тешкоће у идентификовању ексхумираних посмртних остатака и даље представљају кључне препреке у решавању преосталих случајева несталих лица у региону. Након привременог застоја, три седнице Радне групе МКЦК за нестала лица на Косову одржане су од новембра 2015. године. Ово је позитиван помак, нарочито с обзиром на чињеницу да четири случаја која су решена у 2015. години представљају најмањи број још од краја сукоба. Српске власти су дале додатни подстицај процесу са почетком ископавања на до тада непознатој потенцијалној гробници у Кижевак руднику, у општини Рашка, у новембру 2015. године. Протокол о сарадњи у тражењу несталих лица је потписан са Босном и Херцеговином. Што се тиче несталих лица у вези са сукобом у Хрватској, октобра 2015. године државне комисије Србије и Хрватске ажурирале су књигу несталих особа на територији Републике Хрватске у складу са споразумом из јуна 2015. године. Потребно је наставити напоре како би се пронашле информације о потенцијалним гробницама и како би се разјаснила судбина и лоцирали они који се и даље воде као нестали.

Регионална сарадња и добросуседски односи чине кључни део процеса Европске

интеграције Србије и доприносе стабилности, помирењу и позитивној клими за решавање отворених билатералних питања и наслеђа прошлости. Србија је показала појачано конструктивно ангажовање у регионалним иницијативама као што су Процес сарадње у Југоисточној Европи, Савет за регионалну сарадњу, Централноевропски споразум о слободној трговини, Јадранско-јонска иницијатива, Брдо процес, иницијатива Западнобалканска шесторка и Берлински процес. У јуну, Србија је председавала годишњом регионалном Иницијативом за миграције, азил и избеглице, а у јулу је шест месеци председавала организацијом Црноморске економске сарадње. Србија је наставила да активно подржава Комисију коалиције за помирење и Игманску иницијативу о регионалном помирењу.

Подстицај у оквиру **Берлинског процеса** и иницијативе Западнобалканска шесторка, првенствено у оквиру агенде за повезивање, наставио је да пружа подршку појачаној регионалној сарадњи. Ослањајући се на резултате претходних самита, самит одржан у Паризу у јуну 2016. године је препознао даљи напредак у агенди повезивања али је отворио и сарадњу у новим областима, посебно кроз оснивање Регионалне канцеларије за сарадњу са младима која треба да се успостави у Тирани. Србија је активно учествовала. Србија треба да спроведе реформске мере повезивања у вези са **агендом повезивања** као што су усклађивање техничких стандарда, формализовање и поједностављење процедура граничних прелаза, јачање безбедности саобраћаја на путевима и програма одржавања. Спровођење ових мера реформи повезивања остаје од кључног значаја за функционисање интегрисаних транспортних и енергетских мрежа.

Србија је остала конструктивно посвећена **билатералним односима** са другим земљама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ. Србија треба да закључи билатералне конвенције о регионалној сарадњи из члана 15. Споразума о сарадњи и придруживању (ССП) са другим партнерима који имају ССП на снази. Србија је закључила билатералну конвенцију о регионалној сарадњи са Црном Гором и предузела кораке да закључи сличне конвенције са Албанијом и Босном и Херцеговином. Демаркација граница са Босном и Херцеговином, Црном Гором и Хрватском је још увек у току.

Односи са **Албанијом**, који су се уопштено посматрано унапредили у претходној години, остају стабилни. Министри спољних послова Србије и Албаније су учествовали у два трилатерална састанка са својим колегама из Италије. Премијери Србије и Албаније су заједно отворили пословни форум у Нишу у октобру 2016. године. Билатерални односи су такође ојачани у оквиру Берлинског процеса и заједничке агенде повезивања.

Односи са **Босном и Херцеговином** су уопштено посматрано остали добри. Прва заједничка седница влада Србије и Босне и Херцеговине одржана у новембру 2015. године представљала је велики корак напред, праћена потписивањем билатералних споразума, укључујући споразуме о несталим особама, животној средини и телекомуникацијама. Премијер Србије је учествовао у инвестиционом форуму у Сребреници у новембру 2015. године. Члан Председништва Босне и Херцеговине и министар спољних послова су посетили Београд крајем 2015. године. У јулу, председница Народне скупштине Србије је посетила Сарајево први пут након њеног поновног избора.

Односи са **Републиком Македонијом** су остали добри и настављају да се продубљују. Министар спољних послова Републике Македоније посетио је Београд у новембру 2015.

године.

Односи са **Црном Гором** су остали добри. Програм научне сарадње потписан је у септембру 2015. године. Сарадња у области одбране се такође наставила потписивањем споразума о уступању подморница у априлу. Председник Црне Горе посетио је Београд у јулу. Није било помака о питањима у вези са правима на држављанство у ове две земље.

Односи са **Турском** су уопштено посматрано остали стабилни. Премијер Турске је посетио Србију у децембру 2015. године. Две земље су се договориле да оснују Високи савет за стратешку сарадњу.

Односи са **Бугарском, Румунијом и Мађарском** су остали добри. Министри одбране Србије и Бугарске су се састали у марту. Председница Народне скупштине Србије посетила је Бугарску у фебруару и Мађарску у новембру 2015. године. Премијер Мађарске посетио је Србију у априлу и септембру. Министар за дијаспору Румуније посетио је Србију у децембру 2015. године. Премијери Србије, Бугарске и Румуније, са једне стране, и парламентарни одбори иностраних послова, са друге стране, састали су се у Софији у октобру 2015. године.

Побољшање односа са **Хрватском** је започето потписивањем заједничке декларације у јуну, а што се тиче решавања одређених билатералних питања, она и даље нису у потпуности решена.

3. НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА

Рад у оквиру дијалога у којем посредује ЕУ се наставио током периода извештавања. Укупан напредак у спровођењу споразума од 25. августа 2015. године је спор. Ово је делимично због унутрашњих околности и једне и друге стране, у виду парламентарних избора праћених дуготрајним процесом формирања владе у Србији и домаће ситуације на Косову. Током последњег дијалога на високом нивоу у јануару 2016. године, обе стране су тражиле политички простор у коме би радиле, бавиле се овим домаћим изазовима и консолидовале власт и управљање. Чести билатерални контакти са ЕУ и разговори са обе стране помогли су одржавању политичког ангажовања на највишем нивоу, и поновном ангажовању обе стране да наставе рад на примени претходних споразума.

Од формирања Владе Србије у августу, обе стране су ангазоване на убрзавању спровођења **споразума од 25. августа 2015. године**. Спровођење споразума о **мосту у Митровици** је започело у августу, а радови на мосту и простору око моста, укључујући претварање главне улице општине Северна Митровица (улица Краља Петра) у пешачку зону, требало би да буду завршени до јануара 2017. године. Напредак је остварен и у погледу премошћавања различитих ставова по питању споразума о **телекомуникацијама**, док коначна реализација још увек није завршена. Забележен је недовољан напредак у погледу **Асоцијације/Заједнице општина са српском већином на Косову**. Након званичног именовања тима за управљање, Косово треба да овласти то тело да изради Статут Асоцијације/Заједнице. Србија треба да региструје и лиценцира две српске енергетске компаније које треба да се успоставе на Косову како би се остварио напредак у области **енергетике**.

Даљи напредак постигнут је у спровођењу **„Првог споразума о принципима нормализације односа” из априла 2013. године**. Косовски Срби запослени у оквиру

полиције и цивилне заштите су сада у потпуности интегрисани у косовски систем. Распуштање српских правосудних структура се наставља како је планирано, а очекује се да сви бивши запослени у српским правосудним органима буду у косовском систему до јесени 2016. године У контексту **споразума о официрима за везу**, званичне посете директно организују официри за везу у складу са одговарајућим споразумом.

Већина споразума из **Техничког дијалога (2011–2012)** се сада спроводе и функционишу. У области **катастра**, скенирање докумената који се односе на Косово је завршено у јуну, као што је планирано, али документи нису достављени Специјалном представнику ЕУ на Косову, у складу са споразумом о катастру. Обе стране су се сложиле по питању нових модалитета за спровођење споразума о **признавању универзитетских диплома** у априлу. Постигнут је споразум у септембру о спровођењу преосталих елемената споразума о слободи кретања везаних за **регистарске таблице**. Захтеви за **узајамну правну помоћ** се обрађују. Захтеви за **Узајамну правну помоћ** се обрађују. Србија треба да остане посвећена наставку спровођења споразума о заступљености и учешћу Косова на **регионалним форумима**. Изјаве српских званичника су у појединим тренуцима ометале судски поступак који је водио ЕУЛЕКС. Србија тек треба да реши питање премештених административних **царинских** структура са деноминацијом Косова који послују из оквира Србије, и да престане са издавањем документације или стављањем маркица са деноминацијом која је у супротности са поменутиим споразумом. Када је реч о интегрисаном управљању границом (**ИБМ**), док су привремени прелази у потпуности оперативни, није било напретка у успостављању три стална прелаза којима треба да управља Србија. Нелегални путеви/пролази, посебно на северу Косова, и даље се редовно користе за кријумчарење знатне количине робе. Србија треба да предузме додатне мере за затварање илегалних прелаза.

Све у свему, Србија је остала ангажована у дијалогу и посвећена спровођењу постигнутих споразума. Међутим, Србија треба да уложи додатне напоре и допринесе стварању околности које омогућавају нормализацију односа са Косовом. Даљи напредак у овој области остаје суштински значајан за напредовање Србије ка европској будућности.

4. ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ

Кључни економски бројчани подаци	2014.	2015.
БДП по глави становника (% ЕУ28 према ПКМ)	37	36
Раст БДП (%)	-1,8	0,8
Стопа незапослености (жене; мушкарци) (%)	19,2 (20,3; 18,3)	17,7 (18,8; 16,8)
Стопа економске активности за лица старости 20–64 године; проценат популације старости 20–64 године која је радно активна (жене; мушкарци) (%)	68,0	68,1
Биланс текућих трансакција (% БДП)	-6,0	-4,7
Стране директне инвестиције (СДИ) (% БДП)	3,7	5,4

Извор: Евростат

У складу са закључцима Европског савета из Копенхагена из јуна 1993. године, приступање ЕУ захтева постојање функционалне тржишне привреде и способност

суочавања са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније.

Праћење ових економских критеријума требало би сагледати у контексту кључног значаја економског управљања у процесу проширења. Свака од земаља у процесу проширења припрема програм економских реформи (ПЕР) на годишњем нивоу, који утврђује средњорочни макрофискални оквир политике и план структурних реформи, чији је циљ обезбеђивање конкурентности и инклузивног раста. ПЕР је основа за препоруке за појединачне државе које усвајају ЕУ, Западни Балкан и Турска на нивоу министарстава у мају сваке године.

4.1. Постојање функционалне тржишне привреде

Србија је **умерено припремљена** када је реч о развоју функционалне тржишне привреде. Остварен је **добар напредак** у одговарању на неке слабости политике, нарочито у погледу буџетског дефицита. Изгледи раста су побољшани, а домаћи и спољни дебаланси су смањени. Стабилност цена је очувана. Остварен је напредак у реструктурирању јавних предузећа.

Међутим, државни дуг је и даље веома висок. Кредитна активност се опоравља, али висок ниво проблематичних кредита је и даље проблем. Незапосленост је веома висока, посебно међу младима. Приватни сектор је неразвијен и отежано функционише због слабих страна у владавини права.

У складу са препорукама ПЕР и како би се подржао дугорочни развој, Србија у наредној години треба посебну пажњу да обрати на:

- даље смањивање буџетског дефицита и високог нивоа јавног дуга;
- даље реструктурирање и приватизацију државних предузећа и решавање проблематичних кредита (*NPL*);
- побољшање наплате прихода на систематичан и начин који погодује пословању кроз спровођење програма трансформације пореске управе и борбу против сиве економије.

Економско управљање

Влада је остала посвећена стварању функционалне тржишне привреде. Наставила је са спровођењем „стенд-бај” аранжмана са Међународним монетарним фондом (ММФ). Међутим, смернице политике ПЕР су само делимично спроведене. Јаке мере фискалне консолидације су довеле до значајног смањења веома високог буџетског дефицита и обезбедиле простор за ниже каматне стопе. Остварен је напредак у реструктурирању и решавању проблема државних предузећа и реформи државне управе. Финансијска стабилност је очувана, док је пословно окружење побољшано.

Маркоекономска стабилност

Слика 1. Раст БДП Републике Србије

Основе раста и изгледи су побољшани. Повратни учинак економске активности подржали су ефекат базе, ниске цене нафте и повећано поверење као резултат спроведених реформи и снажне фискалне консолидације. Раст БДП је био скроман у 2015. години, пре него што је снажно убрзан на 2,9% у првој половини 2016. године. Иако је привреда још увек близу нивоа пре економске кризе, постоји нови замах раста заснован на чвршћим темељима.

Њега покреће стабилна и широка експанзија извоза и инвестиција. Нови инвестициони циклус који је почео прошле године требало би да додатно подржи ребаланс привреде. Јаз који се огледа у приходима у односу на ЕУ је и даље начелно непромењен: у 2015. години, БДП по глави становника према стандардима куповне моћи износио је 36% просека ЕУ.

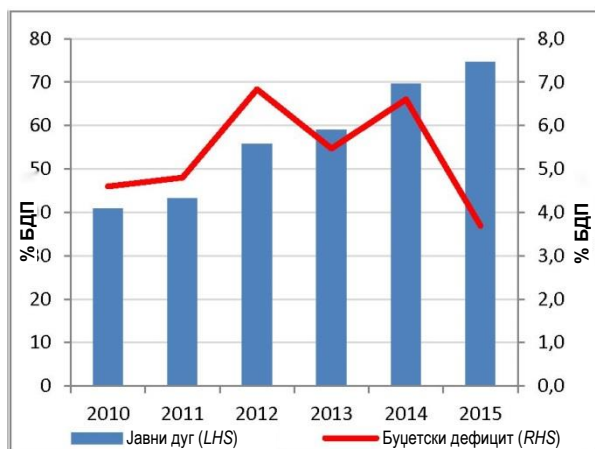
Спољни дебаланси су смањени повећањем извоза. Јак учинак извоза Републике Србије је настављен несмањеном жестином, док је покривеност увоза робе и услуга порастао са око две трећине пре 5 година на близу 90% почетком 2016. године. Као резултат тога, дефицити трговинског биланса и текућег платног биланса су значајно смањени. За четири тромесечја до јуна 2016. године, дефицит текућег платног биланса је пао на око 4% БДП, у поређењу са просеком од близу 8% у последњих 5 година, и у потпуности је покривен нето страним директним инвестицијама (СДИ). Осим тога, приливи СДИ, који су повећани прошле године, широко су засновани, са значајним уделом који се слива у секторе производње и размене робе и услуга. Ниво спољног дуга је и даље висок и чини привреду осетљивом на спољне шокове. Однос спољног дуга износи око 80% БДП, али, с обзиром на смањивање спољних дебаланса и повољну рочну структуру, тренутно не представља разлог за забринутост. Током последњих 5 година, државне девизне резерве су и даље на релативно високом нивоу.

Монетарна политика је подржала раст. Инфлација је стално била испод циљне вредности централне банке од $4\% \pm 1.5$ процентних поена од фебруара 2014. године. Стабилност цена је олакшана услед дугог периода ниске инфлације код главних трговинских партнера, а нарочито услед пада цена сировина, слабе домаће потражње и политике очувања генерално стабилног девизног курса. Низак инфлаторни притисак и снажна фискална консолидација помогли су смањењу очекиване инфлације и подржали даље смањење референтне каматне стопе централне банке са 5% у септембру 2015. године на 4% у јулу 2016. године. У настојању да се побољшају услови кредитирања и подстакне кредитни раст, централна банка је такође постепено смањивала стопу обавезне девизне резерве.

Фискална консолидација је била веома јака. Након више година веома високих буџетских дебаланса, буџетски дефицит је пао са 6,6% БДП у 2014. години на 3,7% БДП у 2015. години. Смањење плата у јавном сектору и пензија, спроведено крајем 2014. године,

и прикупљање пореских прихода које је било боље од очекиваног допринели су значајном структурном прилагођавању.

Слика 2. Фискални развој Републике Србије

Смернице политике ПЕР: Даље јачање фискалне консолидације коришћењем сваког вишка прихода и уштеде тренутних расхода, и предузимање додатних мера уколико је то потребно како би се постигао примарни суфицит у 2016. години и смањио укупан буџетски дефицит у наредним годинама.

Поред тога, смањење дефицита је такође подржано једнократним приходом. Добар буџетски учинак омогућио је делимично укидање смањења плата и пензија, као и непланиране једнократне исплате до краја прошле године. Јак раст прихода настављен је у 2016. години и довео је до мањег буџетског суфицита до краја августа, упркос повећању јавних расхода од 36%. С обзиром на горе наведено, ограничену потрошњу на плате и пензије, као и исплату једнократних прихода, буџетски дефицит за 2016. годину ће вероватно бити знатно нижи од првобитно планираних 4% БДП.

Неопходно је одржати фискалну консолидацију. Упркос импресивном смањењу дефицита, фискални дебаланси и ризици су и даље на високом нивоу, док су фискално важне структурне реформе само делимично спроведене. Исплате камата су значајне, док је удео обавезних расхода још увек сувише велики да би омогућио знатан помак ка обрасцу потрошње који подстиче раст. Да би се јавне финансије поставиле на чврсте темеље, неопходно је подржати консолидацију одржавањем строге контроле над текућим расходима и даљим спровођењем реформи јавних финансија и реструктурирањем државних предузећа.

У току су напори за јачањем буџетског оквира и управљања буџетом. Са напредовањем фискалне консолидације расте и значај отклањања институционалних недостатака. Крајем 2015. године влада је усвојила програм реформе и акциони план у вези са управљањем јавним финансијама, које је сада потребно спровести. Остварен је напредак у реформи државне управе. Напори су посвећени и јачању пореске

Смернице политике ПЕР: Подршка фискалној консолидацији предузимањем корака ради проналажења одрживог решења проблема преосталих државних предузећа и наставка организационог и финансијског реструктурирања великих комуналних предузећа. Даље спровођење реформе државне управе како је предвиђено. Даље унапређење наплате прихода на систематичан начин који погодује пословању путем спровођења програма трансформације пореске управе.

администрације и реформама финансирања локалних самоуправа. Фискални савет је и даље значајна институција која подржава домаће расправе о фискалној политици. Међутим, оквир фискалне одговорности, а нарочито систем фискалних правила, слаб је и неопходно га је ојачати.

Комбинација макроекономских политика је била адекватна. Привреда се и даље суочава са значајним изазовима, али је став надлежних органа у погледу политике реформи почео давати своје плодове кроз побољшане перспективе раста, бољи суверени кредитни рејтинг и побољшање пословног окружења. Комбинација рестриктивне фискалне политике и акомодативне монетарне политике се показала успешном. Као резултат тога побољшана је макроекономска стабилност, док је раст привреде започет раније него што се очекивало.

Функционисање тржишта производа

Пословно окружење

Предузети су кораци ради даљег олакшавања поступака уласка на тржиште. Поступак регистрације пословних субјеката је унапређен, укључујући и омогућавање регистрације привредног друштва и евидентирања за ПДВ у исто време.

Након поједностављивања поступка издавања грађевинских дозвола прошле године, нови електронски систем издавања дозвола је постао оперативан почетком 2016. године.

Систем омогућава бржу обраду грађевинских дозвола – у првој половини 2016. године, број издатих грађевинских дозвола је порастао за 12.2%, док је предвиђена вредност радова за 50% већа у односу на исти период претходне године.

Смернице политике ПЕР:

Побољшати пословно окружење и подстаћи приватне инвестиције развијањем транспарентнијег и мање оптерећеног система парафискалних намета, успостављањем гарантних шема за кредите малим и средњим предузећима и поновним покретањем пројекта „Гиљотине прописа”.

Институционално и регулаторно окружење је и даље слабо. Важни закони се и даље усвајају по хитном поступку, без одговарајућих консултација са заинтересованим странама, а постоје и кашњења у доношењу подзаконских аката. Судови су оптерећени значајним бројем нерешених случајева. Остварен је напредак у реституцији имовине, при чему је приближно половина свих пријављених потраживања решена. Сива економија се процењује на око 20-30% БДП и доводи до губитака буџетских прихода, недостатка заштите радне снаге и, заједно са корупцијом, представља главну препреку лојалној конкуренцији. У децембру 2015. године влада је усвојила Национални програм за сузбијање сиве економије. Велики број слабо регулисаних непореских и парафискалних намета, како на нивоу државе тако и на нивоу локалне самоуправе, представља скуп терет за предузећа.

Утицај државе на тржишта производа

Присуство државе у привреди и ниво државне помоћи су на високом нивоу. Удео администрираних цена остаје начелно непромењен на око 19% индекса потрошачких цена. Држава није издала нове гаранције за подршку ликвидности државних предузећа или

гаранције за предузећа из портфеља Агенције за приватизацију. Влада се такође обавезала да неће давати имплицитне гаранције у будућности. Међутим, у контексту реструктурирања државних предузећа, она је наставила са преузимањем дугова неких од тих предузећа која су већ корисници претходних гаранција. Административни капацитети за управљање субвенцијама на локалном и централном нивоу су и даље слаби. У доста случајева, наставља се са давањем државне помоћи непрофитабилним јавним предузећима или на нетранспарентан начин. Нарочито се инвестициона помоћ не додељује на основу предвидивих критеријума у складу са правилима о државној помоћи ЕУ и ССП. Подршку државе треба преусмерити ка хоризонталним циљевима, као што су подршка малим и средњим предузећима и истраживање и развој.

Приватизација и реструктурирање

Изазови стечаја и приватизације су и даље присутни. Након измене Закона о приватизацији, Агенција за приватизацију је престала да постоји у фебруару 2016. године. Њене активности су пренете на друге институције. До септембра 2016. године статус већине предузећа у портфељу Агенције за приватизацију решен је путем продаје или стечајних поступака. Заштита предузећа од стратешког значаја од принудне наплате дугова и стечаја је укинута почетком јуна. Уз неколико изузетака, попут продаје имовине Железаре Смедерево, решавање проблема ових предузећа остаје изазов.

Остварен је напредак у реструктурирању великих јавних предузећа. С обзиром на значајан економски и фискални утицај, побољшање њиховог оперативног и финансијског учинка остаје приоритет. Влада је у фебруару усвојила план финансијске консолидације Србијасга. Иако је дисциплина плаћања главних клијената компаније недавно побољшана, обавезе из заосталих дугова су високе док се још чека на финансијско реструктурирање. Први кораци ка реорганизацији Електропривреде Србије, електродистрибуције у државном власништву, предузети су током 2015. године. Даље мере, предвиђене у плану њеног финансијског реструктурирања, у циљу смањења трошкова, укључујући смањење запослених, и повећања прихода су спроведене или су у плану. У октобру 2015. године влада је усвојила свеобухватни план реструктурирања „Железница Србије” до 2020. године, са фокусом на имовину, мрежу и реорганизацију запослених. Велики кораци су предузети у правцу спровођења овог плана.

Функционисање финансијског тржишта

Финансијска стабилност

Смањење високог нивоа некавалитетних кредита остаје важан изазов.

Банкарски сектор је одржао јаку позицију ликвидности и стопу адекватности капитала. Посебна дијагностичка студија коју је централна банка спровела прошле године није идентификовала недостатке капитала ни за једну од банака учесница, које чине 88% укупне активе банкарског сектора.

Међутим, упркос паду у првој половини 2016. године, проблематични кредити су остали на високом нивоу, близу 20%, те и даље представљају значајан терет за банке. Због тога је преко потребно континуирано спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита, која је усвојена 2015. године. Профитабилност банкарског сектора је побољшана, иако су неке од мањих банака забележиле губитке.

Упркос повећаној динаризацији кредита за становништво, укупна евроизација депозита и кредита је широко распрострањена и представља кључни ризик за финансијску стабилност. Приватизациони саветник је изабран за другу највећу банку. Даље мере, укључујући и акције у вези са преосталим малим државним банкама и реструктурирањем других финансијских институција, потребне су у циљу смањења ризика.

Пристап финансијама

Кредитна активност полако расте, али њоме треба пажљиво управљати. Финансијским системом доминирају комерцијалне банке, претежно у страном власништву, које држе више од 90% свих средстава. Државна контрола кључних

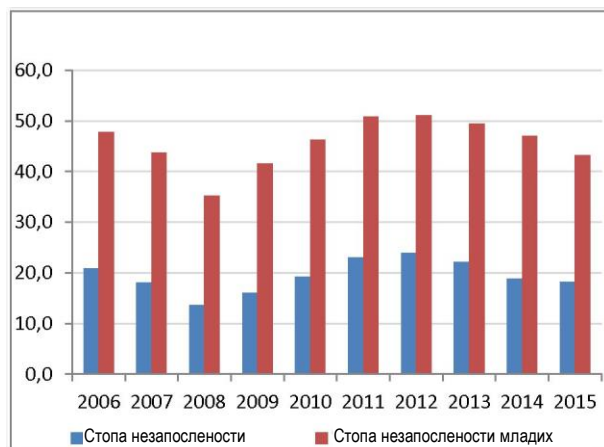
субјеката у секторима банкарства и осигурања остала је непромењена. Кредити комерцијалних банака начелно стагнирају у последњих неколико година на око 47% БДП, али је у 2016. години приметно њихово ширење. Смањене каматне стопе и убрзање економске активности имали су кључну улогу у оживљавању кредитне активности. Кредит за становништво је постепено проширен у последњих неколико година и даље убрзан у 2016. години. Након дужег периода опадања, кредитирање предузећа је такође у порасту. Међутим, требало би пажљиво управљати кредитном експанзијом како би се избегла прекорачења и акумулација нових рањивости.

Функционисање тржишта рада

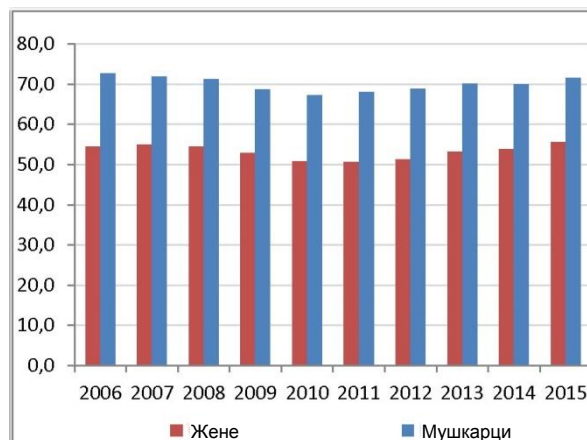
Услови на тржишту рада су побољшани, али је незапосленост и даље веома висока. Стопа запослености је само маргинално порасла у 2015. години. Број регистрованих радних места у приватном сектору је нагло порастао за скоро 10% услед строже инспекције рада, док је број радних места у јавном сектору смањен за око 34.000. Стопа незапослености је снижена на 17.7%. Показатељи тржишта рада су додатно побољшани у 2016. години, на шта је у великој мери утицао раст неформалног запошљавања, нарочито у пољопривреду. Иако је у паду, незапосленост је и даље нарочито висока међу младима – око 40% младих нема посао и скоро сваки четврти није у радном односу, не образује се нити се обучава. Положај жена на тржишту рада није промењен и одликује се знатно смањеном стопом активности и запослености у односу на мушкарце.

Смернице политике ПЕР: Наставити са решавањем ризика по финансијску стабилност и реалну привреду следећи акционе планове за проблематичне кредите који су усвојени, јачајући постојећу стратегију како би се промовисала употреба домаће валуте („стратегичка динаризација”) у финансијском систему и наглашавајући квалитет активне мањих банака које нису покривене специјалним дијагностичким студијама. Током овог процеса, карактер монетарне политике централне банке може остати акомодативан уколико оба инфлаторна очекивања остану утемељена и уколико се одржава повољан пут фискалне консолидације.

**Слика 3. Незапосленост у Србији
(% активне популације)**

**Слика 4. Стопа учешћа у Србији
(% радне снаге)**

Слаба потражња за радном снагом и структуралне препреке настављају да ометају отварање нових радних места. Потражња за радном снагом, иако у порасту, далеко је испод нивоа од пре почетка кризе. Измене Закона о раду, које су усвојене пре две године, повећале су флексибилност тржишта рада.

Међутим, релативно велики терет социјалних доприноса, који се посебно одражава на ниске приходе, спречава отварање нових радних места и подстиче дуалитет тржишта рада. Више од 85% од свих незапослених имају средњи или висок ниво образовања, што указује на значајан јаз између стечених знања и потражње на тржишту рада. Одлив мозгова и даље представља велики изазов. Национална служба за запошљавање се ојачава и повећан је буџет за активне политике тржишта рада, са посебним фокусом на младе људе, технолошке вишкове и дугорочно незапослене.

Смернице политике ПЕР:

Појачати пружање циљаних активних политика тржишта рада, нарочито ради олакшавања поновне интеграције радника који су постали технолошки вишкови при решавању проблема државних предузећа и смањивању обима државне управе. Повећати капацитет Националне службе за запошљавање како би се такве мере учиниле доступним већем броју корисника.

4.2. Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама у оквиру Уније

Србија је умерено припремљена за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама у оквиру Уније. **Известан напредак** је остварен у погледу пружања подршке малим и средњим предузећима (МСП) и предузетништву. Јавне и приватне инвестиције су порасле.

Међутим, квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке не одговарају у потпуности друштвеним потребама. Ниво инвестиционе активности је и даље испод потреба привреде. МСП се суочавају са низом изазова, укључујући и непредвидиво пословно окружење, висок ниво парафискалних намета и тежак и скуп приступ

финансијама.

У складу са препорукама ПЕР и како би се подржао дугорочни развој, Србија у наредној години треба посебну пажњу да обрати на:

- побољшање квалитета система образовања;
- стимулисање приватних инвестиција и унапређење одређивања приоритета и управљања јавним инфраструктурним пројектима;
- боље регулисање и смањење обима парафискалних намета, нарочито за МСП.

Образовање и иновације

Погоршање демографске ситуације и слаби исходи образовања захтевају већу усмереност на политике људског капитала. Становништво Србије стари и смањује се за око 0,5 % годишње. Јавна потрошња на образовање је упоредива са потрошњом у земљама ЕУ, али резултати у погледу вештина и кључних компетенција су слабији. Ово се одражава у резултатима тестирања *PISA*² који су испод просечних, што показује да је око једне трећине становништва функционално неписмено. Србија је рангирана испод свих држава чланица ЕУ у оквиру индекса људског капитала који је сачинио Светски економски форум у 2016. години, са нарочито slabим резултатима у старосној групи 15-24 година. Иако земља поседује релативно добру научну базу, ниво инвестиција у истраживања је мањи од 1% БДП, док је сарадња између јавног и приватног сектора слаба и није систематски подржана.

Квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке морају бити побољшани како би боље одговарали друштвеним потребама. И послодавци и дипломци верују да образовне институције не пружају студентима кључне меке вештине попут решавања проблема, организационих вештина и вештина везаних за доношење одлука. Национална стратегија и акциони план за развој образовања има за циљ да реши проблем застарелог наставног плана и програма и застарелих метода извођења наставе. На основу постојећих квалификационих оквира за стручно и високо образовање, развијен је интегрисани национални квалификациони оквир за целоживотно учење и о њему се воде консултације са релевантним државним телима. Треба га повезати са корацима прогресивних реформи образовног система на свим нивоима, унапређујући ниво основних вештина које студенти стичу. Упис деце у предшколске установе је испод просека ЕУ и износи око 60% за децу узроста од 3 године и више и само 17% за децу узроста испод 3 године.

Физички капитал и квалитет инфраструктуре

Инвестиције су порасле али су и даље испод нивоа потреба привреде. Године недовољног улагања су узеле свој данак и, упркос снажном повећању јавних и приватних инвестиционих активности које је започело прошле године, удео укупних инвестиција је износио само 18% БДП у 2015. години. Рад на главним саобраћајним коридорима је интензиван али, с обзиром на лоше стање инфраструктуре, постоји јасна потреба да се додатно повећају јавне инвестиције.

² Програм ОЕЦД за међународно процењивање студената

Оно што је важно је да су директне стране инвестиције значајно порасле на 5,4% БДП у 2015. години и да су у великој мери каналисане у разменске секторе попут производње, чиме се побољшава конкурентност и повећава база за производњу и извоз. Међутим, још увек постоји значајан простор за привлачење нових директних страних инвестиција, јер Србија заостаје за сличним земљама у погледу кумулативних директних страних инвестиција по глави становника.

Смернице политике ПЕР:
Решити питање недовољног извршења јавних капиталних расхода кроз побољшање њиховог одређивања приоритета и управљања; као приоритет, остварити значајан напредак у припреми пројекта изградње гасних интерконектора Бугарска-Србија и завршити путарске радове на Коридору X до краја 2017. године.

Постоји неискоришћени потенцијал за олакшавање инвестиција кроз реформске мере повезивања у секторима енергетике и транспорта. Треба побољшати планирање, припрему и координацију пројеката, на темељу постојећих структура попут Националног одбора за инвестиције и Јединственог прегледа приоритетних инфраструктурних пројеката. С обзиром на ограничен фискални простор, треба пажљиво размотрити одређивање приоритета и спровођење пројеката са јасним економским приходима. Све инвестиције могу имати користи од унапређења правног и регулаторног оквира. У секторима транспорта и енергетике су неопходна побољшања у погледу управљања саобраћајем, енергетске ефикасности и диверсификације, одржавања и безбедности саобраћаја на путевима.

Инфраструктура информационих и комуникационих технологија је проширена током последњих неколико година. Скоро две трећине домаћинстава има приступ интернету код куће. Јавне услуге које се нуде путем е-влада се полако шире. Број њихових активних корисника такође наставља да расте.

Структура сектора и предузећа

Структура привреде је углавном остала непромењена. Услуге и даље имају главну улогу са уделом близу 50% БДП. У 2015. години, индустрија и рударство су благо повећале своју вредност, опорављајући се од поплава из претходне године, те су постојано изнад 20% БДП. У складу са снажним растом инвестиција, грађевински сектор је у успону и приближава се својим нивоима пре кризе. Пољопривреда је једини сектор чији се удео у БДП више или мање устаљено смањује током последњих неколико година. Ово смањење је пропраћено падом запослености у 2015. години. Ипак, скоро сваки пети запослени се још увек бави пољопривредом. Запосленост у секторима индустрије и грађевинарства је углавном остала стабилна, док је запосленост у сектору пружања услуга значајно порасла, вероватно због бољег бележења и предузетих мера како би се смањила неформална економија.

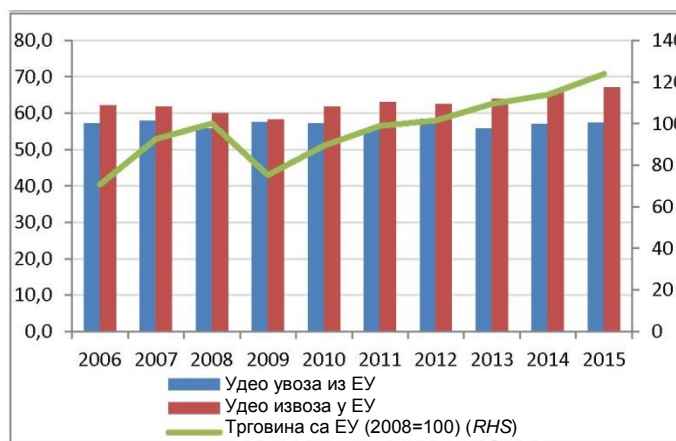
Мала и средња предузећа представљају кичму привреде. МСП доприносе око половине додате вредности и обезбеђују око 70% запослености у „нефинансијској пословној економији”. Њихова улога је нарочито изражена у услугама попут грађевинарства, малопродаје и туризма. Иако је удео МСП у производњи изнад 40% у последњих неколико година, она нису била у стању да се поврате у своје стање пре кризе.

Мала и средња предузећа се суочавају са низом изазова, укључујући и непредвидиво пословно окружење, висок ниво парафискалних намета и тежак и скуп приступ финансијама, нарочито ако их упоредимо са великим предузећима и предузећима у државном власништву. Влада је недавно усвојила програм „Година предузетништва 2016” са циљем да се обезбеди финансијска и нефинансијска подршка предузећима.

Економска интеграција са ЕУ и ценовна конкурентност

Постоји потенцијал за даље повећање економске интеграције са тржиштем ЕУ. Отвореност трговине се повећала и превазилази 100% БДП, али је и даље испод нивоа привреда сличних земаља. Национална инфраструктура квалитета још увек у потпуности не подржава трговинске оператере. ЕУ је главни трговински партнер Србије, обезбеђујући 63,6% укупног извоза и 62,3% укупног увоза робе. Следи трговина Србије са ЦЕФТА-ом са уделом од 11,5% у укупној трговини,

Слика 5. Трговинска интеграција Србије са ЕУ

али је далеко јача са стране извоза, који је три пута већи од увоза. ЕУ је такође и даље главни извор страних инвестиција са уделом у нето директним страним инвестицијама од 82% у 2015. години и више од три четвртине кумулативног износа директних страних инвестиција. Могле би се понудити боље услуге како би се подржала интернационализација привредних друштава, а нарочито МСП, и спојила домаћа и страна друштва.

Након благог пада вредности у 2014. години, реални ефективни девизни курс динара је углавном остао стабилан. Међутим, неценовна конкурентност Србије је значајно побољшана захваљујући реформама за унапређење пословног окружења и значајном повећању директних страних инвестиција у последњих неколико година.

5. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

5.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе

Слободно кретање робе обезбеђује да се многим производима може слободно трговати широм ЕУ на основу заједничких правила и поступака. Када су производи уређени националним правилима, начело слободног кретања робе спречава да та правила створе неоправдане препреке у трговини.

Србија је умерено припремљена за слободно кретање робе. Остварен је **известан напредак**, претежно у погледу квалитета инфраструктуре и преношења законодавства „новог приступа”. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ изврши даље усклађивање секторског законодавства и осигура бољу примену

техничких захтева и стандарда;

→ ојача своје административне капацитете за обављање тржишног надзора;

→ обезбеди одговарајуће административне и надзорне капацитете у циљу спровођења Уредбе ЕУ о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничавању хемикалија (*REACH*) и Правилника о класификацији, обележавању и паковању супстанци и смеша.

Општа начела

Општа начела оквира Републике Србије за слободно кретање робе су делимично у складу са члановима 34-36. Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ). Србија још није усвојила **акциони план за усклађивање са члановима 34-36.** за идентификовање (1) застарелих техничких или других захтева за производе који нису у складу са правним тековинама ЕУ и (2) појединачних прописа у којима недостају клаузуле о узајамном признавању. Србија такође не поседује посебну стратегију и акциони план за спровођење правних тековина ЕУ у оквиру овог поглавља. Административне структуре и правни основи за техничке прописе, стандарде, акредитације, метрологију, оцену усаглашености и тржишни надзор су успостављене ради усклађивања са правним тековинама ЕУ.

Нехармонизована област

Стратегија и акциони план за **усклађивање са члановима 34-36.** УФЕУ тек треба да се усвоје. Уредба о поступку пријављивања и начину информисања који се односе на техничке прописе, оцену усаглашености и стандарде из децембра 2015. године регулише обавезно обавештавање Министарства привреде од стране надлежних органа / тела у процесу израде техничких прописа и њихову **обавезу да најаве све техничке прописе** у фази нацрта у складу са уредбом ЕУ и међународним уговорима о техничким баријерама у трговини.

Хармонизована област: инфраструктура квалитета

У октобру 2015. године, Србија је усвојила Стратегију унапређења система инфраструктуре квалитета за период 2015-2020. Стратегија је у складу са правним тековинама ЕУ о техничким прописима, стандардима, акредитацији, метрологији и тржишном надзору. Закон о оцењивању усаглашености је на снази, заједно са релевантним административним структурама. Институт за **стандардизацију** Србије (ИСС) је независно тело које је у стању да спроводи европске и међународне стандарде. У извештајном периоду, број стално запослених при ИСС је био 60. ИСС је у извештајном периоду усвојио око 1.650 европских стандарда, од којих је 158 усвојено са потпуним преводом, док је преосталих 1.492 усвојено само на основу превода насловне странице. ИСС је придружени члан Европског одбора за стандардизацију (*CEN*), Европског одбора за стандардизацију у области електротехнике (*CENELEC*) и Европског института за стандардизацију из области телекомуникација (*ETSI*). У мају 2016. године, ИСС је поднео захтев за пуноправно чланство у *CEN* и *CENELEC*.

Тренутно постоји 533 тела за **оцену усаглашености** у Србији. Од тога је 54 именовано и регистровано при Министарству привреде. Акредитационо тело Србије је једина установа која обавља **акредитацију** у складу са Законом о акредитацији. Дирекција за мере и драгоцене метале, под надзором Министарства привреде, представља званично **метролошко** тело. Нови Закон о метрологији је усвојен у фебруару 2016. године.

Тренутно постоји 78 тела надлежних за верификацију мерних инструмената (за више од 24 врста мерних инструмената из области законске метрологије).

У области **тржишног надзора** остаје да се усвоји Закон о општој безбедности производа. Административни и финансијски капацитети за тржишне инспекције су и даље недовољни. Национална стратегија за тржишну инспекцију постоји у оквиру Стратегије унапређења система инфраструктуре квалитета за период 2015-2020 заједно са Акционим планом. Извршено је укупно 2.570 инспекција **безбедности производа** у току извештајног периода. Идентификовано је и трајно уклоњено са тржишта укупно 321 врста опасних производа.

Хармонизована област: секторско законодавство

Када је реч о „новом и глобалном приступу”, усвојен је велики број подзаконских аката у извештајном периоду, у циљу усклађивања са правним тековинама ЕУ о безбедности машина за пестициде, електромагнетској компатибилности и о електричној опреми. Потребно је даље усклађивање када су у питању лифтови, жичаре, цивилни експлозиви, пиротехничка средства, еко-дизајн, енергетско означавање, мерни инструменти, медицинска средства, сигурност играчака и аеросолни распршивачи.

Иако је грађевинарство један од највећих пословних сектора у Србији, тек треба постићи усклађивање са Директивом о грађевинским производима. Предузећа у сектору **цивилних експлозива** пријављују своје трансакције Министарству унутрашњих послова. Успостављене су мере ради откривања кријумчареног експлозива.

Није било напретка у усклађивању **законодавства „старог приступа” у области производа** са правним тековинама ЕУ о моторним возилима или емисијама загађујућих материја из мотора вандрумских возила. Потребни су даљи напори зарад усклађивања у погледу **класификације, обележавања и паковања супстанци и смеша (CLP)** и како би се обезбедило ефикасно спровођење. Усвајање подзаконских аката и адекватних капацитета за спровођење је такође и даље потребно како би се ефективно спровела Уредба ЕУ о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничавању хемикалија (**REACH**).

Постоји посебан систем за лиценцирање и регулисање за предузећа која се баве **прекурсорима**. Постоји обавеза за предузећа да извештавају о релевантним сумњивим наруџбинама или трансакцијама. Успостављени су механизми ради откривања кријумчарења. Законодавство **добре лабораторијске праксе** је усклађено.

У погледу **процедуралних мера**, Србија је у марту усвојила и у потпуности спровела Националну контролну листу робе двоструке намене у складу са режимом контроле извоза ЕУ и међународним режимом контроле извоза. Тек треба да буде усвојен Закон о унутрашњој производњи и промету наоружања и војне опреме. Српско законодавство још увек није усклађено са правним тековинама ЕУ у погледу одређивања цена медицинских производа и враћању културних добара која су незаконито уклоњена са територије једне државе чланице ЕУ.

5.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника

Грађани једне државе чланице имају право да раде у другој држави чланици и морају да имају исте радне и социјалне услове као и остали радници.

Србија је **умерено припремљена** у области слободе кретања радника. **Известан напредак** је остварен у овом поглављу, првенствено регулисањем приступа тржишту рада. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ настави са напорима ради јачања капацитета установа социјалне сигурности.

У погледу **приступа тржишту рада**, Правилник о спровођењу Закона о запошљавању странаца из 2014. године усвојен је у новембру 2015. године. Циљ је да се додатно регулишу поступци за издавање радних дозвола. Спровођење новог закона је довело до тога да је више од 6.000 дозвола издато у 2015. години, у поређењу са око 3.000 у 2014. години, уз смањен број притужби.

Није било напретка у погледу мреже **EURES** (Европска служба за запошљавање).

У погледу **координације система социјалне сигурности**, припрема нових споразума са Руском Федерацијом и Аустралијом је у напредном стадијуму. Иако завршен, споразум са Румунијом још увек није потписан. Електронска размена података о социјалној сигурности је у оперативној фази са свим земљама у региону, осим са Босном и Херцеговином. Потребно је даље јачање капацитета установа социјалне сигурности како би у довољној мери решавала питања адекватности, усмерености и покривености.

5.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Физичка и правна лица у ЕУ имају право пословног настањивања у свакој држави чланици, као и право пружања прекограничних услуга. За одређене регулисане професије, постоје правила о узајамном признавању квалификација. Поштанске услуге се постепено отварају за суочавање с конкуренцијом.

Србија је **умерено припремљена** у овим областима. У овој области није остварен **никакав напредак**. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ усвоји кровни закон о услугама, као први корак ка усклађивању са Директивом о услугама;

→ усвоји стратегију за усклађивање с правним тековинама ЕУ у области стручних квалификација;

→ ојача капацитет и независност инспектора и регулатора за поштанске услуге.

Није било развоја у области **права пословног настањивања**. Када је у питању **слобода пружања прекограничних услуга**, и даље је потребан кровни закон којим би се српско законодавство ускладило с Директивом о услугама. Тек треба да буде усвојена Стратегија о услугама, која би детаљно описала кораке у циљу усклађивања свих секторских закона са кровним законом и Директивом о услугама. Још увек нису усвојени стратегија и закон о **узајамном признавању стручних квалификација**.

Када је реч о **поштанским услугама**, још увек остаје да се усвоји законодавство којим би се извршило даље усклађивање Србије с другом и трећом Поштанском директивом. Капацитет регулатора за поштанске услуге, чије је особље смањено са 16 на 6 запослених, као и капацитет инспекције поштанских услуга и даље су неадекватни. И даље није извршена корпоративизација јавног поштанског оператора.

5.4. Поглавље 4: Слободно кретање капитала

У Европској унији, капитал и инвестиције морају имати могућност кретања без ограничења а постоје и заједничка правила за прекогранична плаћања. Банке и други привредни субјекти примењују одређена правила ради пружања подршке борби против прања новца и финансирања тероризма.

Србија је **умерено припремљена** у подручју слободног кретања капитала. У овом подручју није остварен **никакав напредак**. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- додатно либерализује краткорочно кретање капитала;
- надогради своје законодавство у погледу спречавања прања новца, појача надзор и ојача Управу за спречавање прања новца.

Није забележен развој у погледу **кретања капитала и плаћања** у погледу ограничења краткорочних капиталних трансакција. Стицање непокретности, посебно пољопривредног земљишта, и даље је ограничено. Није забележен развој у погледу **платних система** јер је правни оквир Србије углавном усклађен с правним тековинама ЕУ.

У погледу **борбе против прања новца** и финансирања тероризма, тек треба ускладити законодавство с новом Директивом ЕУ о спречавању прања новца. Управа за спречавање прања новца и даље нема довољно особља, док је њен капацитет неопходно појачати. Неопходно је унапредити сарадњу између различитих тела која се баве спречавањем прања новца. Априлски Манивал евалуациони извештај за Србију потврдио је да Србија треба и даље да јача превентивне мере, појача надзор и успостави евиденцију о истрагама и пресудама у случајевима прања новца.

5.5. Поглавље 5: Јавне набавке

Правила ЕУ обезбеђују да набавка добара, услуга и радова у јавном сектору у свакој држави чланице буду отворене за сва привредна друштва из ЕУ на основу забране дискриминације и једнаког третмана.

Србија је **умерено припремљена** у овој области, која је посебно подложна корупцији. Потребно је уложити веће напоре за спречавање појаве корупције у поступцима набавке. **Известан напредак** је остварен током претходне године, пре свега у виду усвајања секундарног законодавства и даљег пораста конкуренције у поступцима јавних набавки. Потребно је уложити значајне напоре у свим сегментима како би се унапредила конкурентност, ефикасност и транспарентност у поступцима јавних набавки. У наредном периоду, као и у 2015. години, Србија нарочито треба да:

- појача капацитете Управе за јавне набавке, Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавних набавки, као и капацитете управних судова;
- брзо спроведе стратегију развоја јавних набавки, нарочито како би се обезбедило даље усаглашавање с Директивом ЕУ о концесијама.

Институционално уређење и усаглашавање закона

Правни оквир је начелно у складу са правним тековинама ЕУ. Закон о јавним набавкама

у великој је мери у складу с правним тековинама ЕУ о класичним јавним набавкама и јавним набавкама у сектору комуналних услуга. Усвојено је неколико спроведбених подзаконских аката. Законодавство у погледу јавних набавки у области одбране и безбедности још увек садржи више изузећа од Уредбе ЕУ. Србија још увек треба да обезбеди да билатерални споразуми закључени са државама које нису чланице ЕУ не доводе до неоснованог ограничавања конкуренције и да су у потпуности у складу с правним тековинама ЕУ. Закон о јавно-приватном партнерству измењен је у фебруару 2016. године како би се Министарству финансија доделила већа улога у одабиру пројеката јавно-приватног партнерства. Исти је неопходно ускладити с новом Директивом о концесијама.

У децембру 2015. године, Влада је усвојила акциони план за спровођење **стратегије** развоја јавних набавки за 2016. годину. Она укључује мере за даље јачање капацитета различитих заинтересованих страна јавних набавки у борби против корупције, како би се смањило број неправилности и подстакла употреба критеријума одабира „економски најповољније понуде”.

Управа за јавне набавке (УЈН) надгледа спровођење Закона о јавним набавкама.

Капацитет за примену и спровођење

Тржиште јавних набавки у Србији додатно је увећано, с процентом БДП на нивоу од 8,9% током 2015. године, у поређењу са 7,7% током 2014. године и 6,8% током 2013. године. Просечан број понуда по јавној набавци порастао је на 2,9 у 2015. години, са 2,6 у 2014. години, што указује на повећану конкуренцију.

Наставило се са унапређивањем **мониторинга** доделе и спровођења уговора. Вредност преговарачких поступака додатно је умањена на 4% од укупне вредности јавних набавки током 2015. године, са 5% током 2014. године и 17% током 2013. године. Удео неправилности у јавним набавкама које је проверила Државна ревизорска институција, смањен је са 45,8% током 2014. године на 27,9% током 2015. године, што показује позитивну тенденцију у спровођењу јавних набавки.

Капацитет за управљање поступцима јавне набавке додатно је унапређен сертификацијом додатних 958 службеника за јавне набавке током 2015. године. Међутим, УЈН и даље не располаже значајнијим управним капацитетом. Од јануара 2016. године, јавни наручиоци су у обавези да објављују сопствене годишње планове набавки, што доприноси повећаној транспарентности.

У погледу оквира за **интегритет и поступање у случајевима сукоба интереса** у новембру 2015. године УЈН је ажурирала свој модел интерног плана за спречавање корупције у поступцима јавних набавки. Јавни наручиоци с великим обимом јавних набавки постепено су почели усвајати сопствене планове за борбу против корупције на основу овог модела. До сада је 96% јавних наручилаца то учинило.

Систем ефикасних правних средстава

Законодавство које се односи на **право на правна средства** начелно је у складу с правним тековинама ЕУ а примењује га Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки (Републичка комисија), као независан државни орган.

Републичка комисија је донела укупно 2728 одлука током 2015. године, у поређењу с 2702

одлуке током 2014. године. Поступци јавне набавке делимично су или потпуно поништени у 1193 случаја, што је за 10,7 % мање него током 2014. године. Током 2015. године, Републичка комисија је поново размотрила спровођење 1151 сопствене одлуке, што представља значајан пораст у поређењу с поновним разматрањем 266 одлука током 2014. године. У 24 случаја утврђено је да донете одлуке нису прописно спроведене.

Укупни **капацитети за спровођење** Републичке комисије и даље су стабилни. Неопходно је појачати капацитет управних судова за бављење сложенијим и бројним случајевима јавних набавки.

5.6. Поглавље 6: Право привредних друштава

Европска Унија има заједничка правила о захтевима у погледу формирања, регистрације и обелодањивања информација о привредним друштвима, уз комплементарна правила о рачуноводственом и финансијском извештавању, као и о законом прописаној ревизији.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области права привредних друштава. Остварен је **известан напредак** у овој области.

У области **права привредних друштава**, уведено је обавезно електронско подношење финансијских извештаја и једноставније рачуноводство за финансијске извештаје за мала предузећа (микро предузећа). Србија треба да се усклади са Директивом ЕУ о прекограничним спајањима друштава са ограниченом одговорношћу. Србија наставља да развија услуге електронске регистрације за привредна друштва ради олакшавања пословања; процес још увек није у потпуности оперативан.

Законодавство из области **корпоративног рачуноводства и ревизије** је неопходно ускладити са најновијим правним тековинама ЕУ из области рачуноводства и ревизије. У погледу законске ревизије, предузете су прве дисциплинске мере којима су ревизорским кућама и ревизорима одузете лиценце за рад.

5.7. Поглавље 7: Право интелектуалне својине

ЕУ има хармонизована правила за правну заштиту права интелектуалне својине, као и правила за правну заштиту ауторског и сродних права. Правила за правну заштиту интелектуалне својине се односе, на пример, на патенте и жигове, дизајн, биотехнолошке проналаске и лекове и медицинска средства. Правила за правну заштиту ауторског и сродних права се односе, на пример, на књиге, филмове, компјутерске програме и радиодифузију.

Србија је достигла **добар ниво припремљености** по питању усклађивања права о интелектуалној својини са правним тековинама ЕУ. Није остварен **никакав напредак**. У наредном периоду, као и у 2015. години, Србија нарочито треба да:

→ додатно усклади свој Закон о ауторском и сродним правима, Закон о заштити топографија полупроводничких производа, Закон о патентима и Закон о жиговима са правним тековинама ЕУ, укључујући ту и Директиву о спровођењу права интелектуалне својине;

→ додатно ојача формалну координацију различитих заинтересованих страна за спровођење.

У области **ауторског и сродних права**, још увек је неопходно постићи потпуно усклађивање Закона о ауторском и сродним правима и Закона о заштити топографија полупроводничких производа са правним тековинама ЕУ.

У погледу **права индустријске својине**, још увек је неопходно даље усклађивање Закона о патентима и Закона о жиговима са правним тековинама ЕУ.

Кад је реч о **спровођењу прописа**, количина кривотворене и пиратске робе коју је конфисковала Управа царина и Тржишна инспекција током 2015. године је скоро преполовљена у односу на количину из 2014. године. Број контрола софтвера које је извршила Пореска управа се благо смањило, док се удео нелегално коришћеног софтвера стабилизовао. Број поднесених кривичних пријава од стране Министарства унутрашњих послова је у благом порасту, са 90 током 2014. године на 105 током 2015. године.

Законодавство из области права интелектуалне својине тек треба да буде усклађено са Директивом о спровођењу права интелектуалне својине. Стално Координационо тело за спровођење права интелектуалне својине је у великој мери постало функционално. Неопходан је ревидирани стратешки оквир права интелектуалне својине.

5.8. Поглавље 8: Конкуренција

Правила ЕУ штите слободну конкуренцију. Она укључују антимонополска правила против рестриктивних споразума између привредних друштава и злоупотребе доминантног положаја. Правила ЕУ такође спречавају владе да додељују државну помоћ која нарушава конкуренцију.

Србија **поседује изванредан ниво припремљености** / је умерено припремљена у области конкуренције. Није остварен **никакав напредак**. Србија је релативно напредна у погледу усклађивања са правилима по питању повреде конкуренције и концентрација, и њиховог спровођења. Међутим, потребни су значајни напори зарад побољшања усклађивања законодавства и спровођења правила државне помоћи. У наредном периоду, као и у 2015. години, Србија нарочито треба да:

→ оствари значајан напредак у усклађивању својих правних прописа и постојећих шема државне помоћи са правним тековинама ЕУ, у складу са обавезама из Споразума о стабилизацији и придруживању;

→ предузме мере да Комисија за контролу државне помоћи постане самосталнија и делотворнија;

→ обезбеди да помоћ коју прима Железара Смедерево буде у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању.

Повреде конкуренције и концентрација

Законодавни оквир је начелно у складу са правним тековинама ЕУ и са Споразумом о стабилизацији и придруживању. Закон о заштити конкуренције је у великој мери усклађен са чланом 101, о рестриктивним споразумима, и чланом 102. УФЕУ о злоупотреби доминантног положаја. Он такође предвиђа *ex ante* контролу утицаја концентрација изнад одређеног прага промета на конкуренцију, у складу са Уредбом о концентрацијама.

Подзаконски акти који пружају даља материјална правила и смернице о томе како треба

применити правила конкуренције су у великој мери на снази и у складу са важећим прописима и упутствима Комисије.

Што се тиче **институционалног оквира**, Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) је одговорна за спровођење законског оквира. КЗК је оперативно независан орган којим управља председник и четири члана Савета које бира парламент, а међу којима се налазе правни и економски стручњаци.

Овлашћења КЗК су начелно упоредива са овлашћењима Европске комисије. Она може да делује по притужби, обавештењу (нпр. за концентрације), или на сопствену иницијативу. Приликом спровођења истраге, она може поднети захтеве за информацијама и спроводити ненајављене инспекције у просторијама фирми. Она такође може изрећи новчане казне и правне лекове у случају кршења правила конкуренције. Србија има „политику попуштања” за компаније које пружају информације о случајевима везаним за картеле. КЗК може одобрити концентрације, са или без услова, или их може забранити. КЗК такође може давати мишљења, на властиту иницијативу или по консултацији, о нацртима законских аката који могу утицати на конкуренцију. Она такође може спроводити анализе сектора. На одлуке КЗК се може уложити жалба пред Управним судом.

Што се тиче **капацитета за извршење**, са 39 чланова особља, укључујући и 25 лица одговорних за спровођење испитног поступка, број запослених при КЗК је адекватан; међутим, и даље остаје да се потврди стручност тог особља, посебно у области економије. Побољшава се **спровођење** законског оквира. Број случајева повреде конкуренције остаје стабилан, са две одлуке о рестриктивним споразумима у 2013. години и 2015. и три о злоупотреби доминантног положаја у 2014. години. Све више се спроводе инспекције на лицу места. Међутим, укупан број и ниво казни остаје скроман (укупно 1.600.000 EUR током периода 2013-2015). У периоду од 2013-2015, КЗК је наметнула правне лекове само у четири случаја концентрације; иста никада није забранила концентрацију. КЗК треба да ојача своју евиденцију извршења, нарочито изрицањем још јачих казни и интензивнијим промовисањем свог програма попуштања за пружање информација о картелима. Одлуке КЗК се све више поштују од стране апелационих судова, чији би капацитет за обраду сложенијих случајевима конкуренције ипак било неопходно значајно ојачати. На крају, интензивирани су активности на промовисању политике заштите конкуренције, док је КЗК у 2015. години издао већи број мишљења у вези са нацртом закона који утиче на конкуренцију. КЗК треба активно да следи ова мишљења и да обезбеди да се она адекватно следе.

Државна помоћ

У погледу **законодавног оквира**, Закон о контроли државне помоћи је у великој мери усклађен са члановима 107. и 108. УФЕУ. Државна помоћ, у принципу, није у складу са законом осим уколико се утврди да је у складу под одређеним бројем општих основа у складу са оним који су наведени у члану 107. стаб 3. УФЕУ. Међутим, законодавни оквир је само делимично усклађен са подзаконским актима ЕУ о одређеним облицима помоћи, укључујући и секторске и хоризонталне помоћи. Ослобађање од правила државне помоћи за предузећа у процесу реструктурирања и приватизације још увек није укинута. Србија тек треба да сачини мапу регионалне помоћи.

У погледу **институционалног оквира**, Комисија за контролу државне помоћи (ККДП) је одговорна за спровођење закона о контроли државне помоћи. Министарства која пружају

помоћ углавном именују пет чланова ККДП-а, док секретаријат ККДП представља административни део Министарства финансија. ККДП се не сматра оперативно независним телом, што је у супротности са захтевима ССП.

Закон о контроли државне помоћи предвиђа да све нове мере државне помоћи, укључујући и нацрт закона који чини основ за доделу државне помоћи, морају бити пријављене ККДП пре стављања на снагу. ККДП може донети негативну одлуку или одобрити помоћ, са или без услова. Уколико се не пријави мера помоћи, ККДП може исту испитати након догађаја, без обзира на то да ли је поднесена пријава, и наредити повраћај исте уколико није у складу са законом. На одлуке ККДП се може уложити жалба пред Управним судом.

Капацитет за извршење ККДП је у великој мери недовољан, са само шест чланова са пуним радним временом запослених у секретаријату ККДП; исти је неопходно значајно ојачати. Делотворност **спровођења** закона остаје да се покаже. У периоду од 2013-2015, ККДП је донео 53 одлука у *ex post* случајевима, наспрам 53 одлука у *ex ante* случајевима, што може указивати на проактивност. Међутим, ККДП још увек није донео одлуку о забрани државне помоћи, нити је наметнула правне лекове или повраћај. Постоје неке индикације да нису све мере помоћи које су одобрене на централном и локалном нивоу, нарочито великим компанијама, пријављене ККДП-у и истражене од стране ККДП-а. Неопходно је боље праћење кумулативне помоћи. Још увек није јасно да ли је помоћ додељена Железари Смедерево у складу са протоколом 5 ССП. Српске власти су у септембру доставиле податке Комисији у контексту истраге овог случаја. Нису сви постојећи програми помоћи, а нарочито фискалне шеме, у потпуности усклађени са правним тековинама ЕУ, иако је рок ССП за њихово усклађивање био 1. фебруар 2014. године. Свест о правилима државне помоћи заинтересованих страна је и даље на ниском нивоу, као што то показује веома низак ниво притужби које је примио ККДП, док је пропагирање исте неопходно убрзати. На одлуке ККДП су ретко улагане жалбе пред судовима.

Либерализација

Закон о заштити конкуренције и Закон о контроли државне помоћи важе за јавна предузећа и предузећа са посебним или искључивим правима, осим у случају када би их то ометало у вршењу конкретних задатака који су им додељени за пружање услуга од општег економског интереса, у складу са чланом 106. УФЕУ и са ССП. Правила о финансирању услуга од општег економског интереса су у великој мери усклађена са правним тековинама ЕУ о државној помоћи. КЗК је током 2016. године захтевао од оператора железничке инфраструктуре да отвори приступ сопственој мрежи. Међутим, потребно је више доказа о делотворном спровођењу правила конкуренције над јавним предузећима. Не постоје монополи комерцијалног карактера у смислу члана 37. УФЕУ.

5.9. Поглавље 9: Финансијске услуге

Циљ правила ЕУ јесте да се обезбеди лојална конкуренција и стабилност финансијских институција, нарочито банака, осигуравајућих друштава, допунских пензија, инвестиционих услуга и тржишта хартија од вредности. Она укључују правила о издавању дозвола за рад, пословању и надзору над овим институцијама.

Србија је умерено припремљена у области финансијских услуга. Остварен је известан

напредак у овој области. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ предузме додатне кораке како би се прописи у Србији усагласили са стандардима Базел III и са Директивом Солвентност II.

У погледу **банака и финансијских конгломерата**, Народна банка Србије (НБС) је усвојила план за спровођење Базел III стандарда до 2017. године. Касни се са спровођењем стратегије и акционог плана за решавање неквалитетних кредита. Ојачани су административни капацитети Сектора за контролу пословања банака при НБС. И даље се чека усвајање правних прописа о финансијским конгломератима.

У погледу **осигурања и професионалних пензија**, у децембру је извршена измена рачуноводствених правила која важе за осигурање. Остаје да се постигне потпуна усклађеност са директивом Солвентност II и Директивом о институцијама за професионално пензијско осигурање. НБС је усвојила стратегију за спровођење директиве Солвентност II у јулу. Нема промена у области инфраструктуре финансијског тржишта.

У погледу **тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга**, Комисија за хартије од вредности је усвојила Правилник о ликвидности брокерско-дилерског друштва у априлу, док је Правилник о надзору над учесницима на финансијском тржишту усвојен у јуну. Административни капацитети Комисије за хартије од вредности су повећани, али су и даље недовољни.

5.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији

ЕУ подржава добро функционисање унутрашњег тржишта за електронске комуникације, електронску трговину и аудио-визуелне услуге. Правилима се штите потрошачи и подржава универзална доступност савремених услуга.

Србија је **умерено припремљена** у овим областима. Постигнут је **известан напредак**, нарочито усвајањем Закона о информационој безбедности. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ обезбеди оперативну независност Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) и ојача административне и инспекцијске капацитете ресорног министарства;

→ обезбеди свеобухватну регулативу о оглашавању.

У погледу **електронских комуникација и информационих технологија**, Закон о електронским комуникацијама тек треба да буде усвојен у складу са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године. Мере за заштиту конкуренције још увек нису у потпуности спроведене. Остаје да се усвоји нацрт Закона о хитним службама, којим се уводи стално финансирање броја за хитне позиве 112. Србија је на јавном надметању доделила радио-фреквенцијски опсег од 800 MHz у новембру 2015. године, при чему је издала појединачне дозволе за три мобилна оператера у Србији. Остаје да се обезбеди оперативна и финансијска независност РАТЕЛ-а, као и да се ојачају њени административни капацитети. Административни и инспекцијски капацитети ресорног министарства су и даље слаби. Цене за регионалне роминг услуге су додатно смањене 1 јула 2016. године након споразума из 2014. године са Босном и Херцеговином, Црном Гором и Бившом Југословенском Републиком Македонијом.

У области **информационог друштва**, у јануару је усвојен Закон о информационој безбедности, којим се успостављају надлежни органи за информациону безбедност и национални центар за превенцију безбедносних ризика у ИКТ системима, као и стратегија е-управе којом се Министарству државне управе и локалне самоуправе додељује задатак координације различитих министарстава и других институција на нивоу централне и локалне управе у овој области.

У погледу **аудио-визуелне политике**, у децембру 2015. године усвојене су измене Закона о јавним медијским сервисима и Закона о привременом уређивању начина наплате таксе за јавни медијски сервис. Изменама је делимично финансирање из државног буџета продужено до 2016. године, заједно са месечном претплатом, која се наплаћује преко рачуна за струју. Ово привремено решење изазива несигурност у вези са уређивачком независношћу и стабилним финансирањем РТС-а и РТВ-а. Медијски јавни сервис је увео засебно књиговодство за јавне и комерцијалне активности и припремио обједињену евиденцију обавезника плаћања таксе у складу са законом. Закон о јавном информисању и медијима, Закон о електронским медијима и Закон о јавним медијским сервисима још увек нису у потпуности спроведени. Неопходно је разјаснити правни статус новинске агенције Танјуг и ускладити га са постојећим законодавством.

Савет Регулаторног тела за електронске медије, РЕМ, ради са само шест од девет чланова. Скупштина треба да одобри њен нови пословник у складу са Законом о електронским медијима. Регулаторно тело и даље нема независност у надзору емитера како би осигурало да испуњавају своје програмске обавезе. Чести прекиди реемитовања аудио-визуелног медијског садржаја локалним огласним порукама спречавају да емитовање испуњава захтеве Директиве о аудиовизуелним медијским сервисима. Ово утиче на укупне приходе од медијског оглашавања и ствара дисторзије на тржишту медијским услугама. Медији и даље првенствено зависе од јавног оглашавања.

5.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Заједничка пољопривредна политика (ЗПП) подржава пољопривреднике и рурални развој. То захтева јаке системе управљања и контроле. Постоје такође заједничка правила ЕУ за политику квалитета и органску пољопривреду.

Србија је достигла **известан ниво припремљености** у области пољопривреде и руралног развоја. Остварен је **известан напредак** у усклађивању националног законодавства са ЗПП и напредовала је израда акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- предузме све неопходне кораке да испуни захтев како би јој били поверени задаци извршења буџета за програм ИПАРД II, укључујући расподелу одговарајућих ресурса и јачање капацитета свих тела програма ИПАРД и побољшање поступака за спровођење;
- усвоји акциони план за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја и започне са његовим спровођењем.

Када је реч о **хоризонталним питањима**, акциони план за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја, као и национални програми за пољопривреду и рурални развој за период 2016–2020. треба да буду усвојени. Национални програм мера и класификације расхода додатно је усклађен са концептом два стуба ЗПП.

Даље усклађивање са политикама ЕУ захтева даљу хармонизацију директних плаћања. Успостављена је радна група за Мрежу рачуноводствених података пољопривредних газдинстава (*FADN*), али Србија тек треба да одреди формалне институционалне надлежности за *FADN* и да усвоји правилник у складу са прописима о *FADN*. Србија тек треба да почне са израдом интегрисаног система администрације и контроле (*IACS*) ради припреме за управљање пољопривредним плаћањима и контролу тих плаћања. Рад треба усмерити на успостављање правног основа, појашњење одговорности заинтересованих страна и развој система идентификације земљишних парцела (*LPIS*) и регистра пољопривредних газдинстава.

У области **заједничке организације тржишта**, у сектору вина, регистрација винограда износи 25% националних винограда. Усвојени су подзаконски акти којима се преносе стандарди ЕУ за енолошке праксе и поступци и методе за органолептичко испитивање вина. Србија треба да настави са усклађивањем у овом сектору, нарочито кроз јачање тржишног надзора кретања винских производа и јачање административних капацитета. Закон о жестоким алкохолним пићима усвојен је у новембру 2015. године. Међутим, потребно је у потпуности ускладити питање које се односи на дефиницију.

У области **руралног развоја**, захтев за поверавање задатака извршења буџета за програм ИПАРД 2014–2020, достављен је у децембру 2015. године. Међутим, пре него што се започне са поверавањем, преостаје да се реши неколико кључних питања, укључујући особље. Србија хитно треба да реши отворена питања како би била у позицији да напредује у спровођењу програма ИПАРД II .

Напредак је спор у области **политике квалитета**. Када је реч о **органској пољопривреди**, тек треба да се усвоји национални акциони план за развој сектора органске производње. Површине под органском производњом су повећане и тренутно износе 15.000 хектара што је 0,4% коришћеног пољопривредног земљишта.

5.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Правила ЕУ о хигијени за производњу прехранбених производа обезбеђују висок ниво безбедности хране. Штите се здравље и добробит животиња и безбедност хране животињског порекла, као и квалитет семена, средства за заштиту биља, заштита од штетних организама и исхрана животиња.

Србија је **умерено припремљена** у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. У протеклој години **није остварен напредак**. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- развије свеобухватну стратегију за преношење, спровођење и примену правних тековина ЕУ у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике;
- преиспита капацитете дирекција за ветеринарске, фитосанитарне и националне референтне лабораторије и усвоји акциони план за њихово јачање.

У области **опште безбедности хране**, Србија тек треба да дефинише правни приступ за потпуно преношење правних тековина ЕУ. Потребно је побољшати процес јавних консултација за израду нацрта закона. Примену важећег законодавства у области хигијене хране треба проверавати строже упоредо са његовим усклађивањем са правним тековинама ЕУ. У области **правила за безбедност хране и посебних правила за храну за**

животиње, дозвољени ниво афлатоксина у млеку повећан је пет пута и више није усклађен са правним тековинама ЕУ. Лабораторија за испитивање млека у оквиру Дирекције за националне референтне лабораторије тек треба да буде пуштена у рад и у потпуности кадровски попуњена.

У области **ветеринарске политике**, годишњи програми мера здравствене заштите животиња и праћење фармаколошки активних супстанци за 2016. годину усвојени су или достављени Европској комисији. Нису забележени нови случајеви класичне свињске куге. У току је вакцинација домаћих говеда као одговор на избијање болести квржаве коже. Настављено је спровођење вишегодишњег програма за искорењивање беснила код дивљих животиња, а број потврђених случајева беснила код животиња сведен је на историјски минимум. Повећана је употреба система *TRACES*. Управа за ветерину има озбиљан недостатак кадрова, а многи чланови особља ближе се пензијској старости. Потребно је ојачати примену националног законодавства о добробити животиња, нарочито о клању.

У вези са **пласирањем хране, хране за животиње и животињских нуспроизвода на тржиште**, Србија још није усвојила програм за унапређење пољопривредно-прехранбених објеката. Спровођење прописа о управљању животињским нуспроизводима треба да се знатно побољша, а национална стратегија за управљање животињским нуспроизводима треба да се усвоји и спроводи. И даље треба да се усвоји национални програм за мониторинг и контролу безбедности хране и хране за животиње. Потребно је израдити јасније поступке за контролу увезених пошиљки засновану на процени ризика.

У области **фитосанитарне политике** усвојени су годишњи програми мера за здравље биља и праћење резидуа. Потребно је усвојити правни оквир за одрживу употребу пестицида, као и национални акциони план за смањење ризика и утицаја употребе пестицида. Није забележен напредак у усклађивању закона о **генетички модификованим организмима** са правним тековинама ЕУ, што је предуслов за приступање Србије Светској трговинској организацији (СТО).

5.13. Поглавље 13: Рибарство

Заједничка политика у области рибарства прописује правила за управљање рибарством, штити животне ресурсе мора и ограничава утицај рибарства на животну средину. То обухвата утврђивање квоте улова, управљање капацитетима флоте, правила за тржишта и аквакултуру, као и подршку за рибарске и приобалне заједнице.

Србија је **умерено припремљена** у области рибарства. Постигнут је **известан напредак** усвајањем измена Закона о сточарству, којим се успоставља правни основ за национални систем сертификације улова. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ успостави оперативни национални систем сертификације улова и систем за прикупљање података о тржишту.

У Србији не постоје **структурне мере** које би се односиле на рибарство малог обима или на унутрашњи риболов. У погледу **тржишне политике**, капацитет администрације која управља увозом и извозом производа рибарства и контролише тај увоз и извоз потребно је надоградити и ускладити са правним тековинама ЕУ. Закон о сточарству је измењен и захтева сертификате улова за увоз и извоз производа рибарства.

5.14. Поглавље 14: Транспортна политика

ЕУ има заједничка правила за техничке и сигурносне стандарде, безбедност, социјалне стандарде, државну помоћ и либерализацију тржишта у областима друмског транспорта, железнице, унутрашњих пловних путева, комбинованог транспорта, ваздушног транспорта и поморског транспорта.

Србија је **умерено** припремљена/има **добар ниво припремљености** у области транспортне политике. Остварен је **добар напредак** у усклађивању са правним тековинама ЕУ у погледу друмског и железничког транспорта и унутрашњих пловних путева, посебно у области социјалног законодавства за трговачки друмски транспорт, отварања железничког тржишта, трговачког бродарства и истраживања несрећа у саобраћају. Србија је уважила прошлогодишње препоруке за железнички транспорт. У наредном периоду Србија нарочито треба да:

- додатно побољша безбедност саобраћаја на путевима предузимањем мера за смањење смртних случајева и усвоји правне прописе за интелигентне транспортне системе;
- настави да се фокусира на реформу железнице.

Када је реч о **правним тековинама ЕУ које се односе на транспорт**, кључни стратешки документи за сектор транспорта су донети и ажурирају се, с тим што је за стратегије за ваздушни и друмски транспорт потребно завршити стратешки оквир. Законодавство Србије је у потпуности усклађено са правним тековинама ЕУ у вези са летњим рачунањем времена, док је потребно уложити додатне напоре како би се завршило усклађивање у погледу обавеза јавних служби. Потребно је ојачати опште административне капацитете кроз поједностављење организационих структура и већу стручност особља. Донет је Закон о истраживању несрећа у ваздушном, железничком и водном саобраћају, док су релевантни подзаконски акти усвојени 2016. године. Успостављено је јединствено независно тело за истраживање несрећа које покрива ваздушни, железнички и водни транспорт. Потребна су му већа средства и кадрови како би било потпуно оперативно.

У погледу **друмског транспорта**, правни оквир је достигао разуман ниво усклађености. Правни прописи о транспорту опасног терета су на снази од 2010. године, али је потребно даље усклађивање са правним тековинама ЕУ. Именовани су правни субјекти одговорни за оцену усаглашености постојеће опреме према Закону о транспорту опасног терета. Донети су закони о превозу терета у друмском саобраћају и путничком саобраћају који дозвољавају приступ тржишту за транспорт робе и путника како за домаће тако и за међународно пословање. Потребна је даља хармонизација, укључујући издавање дозвола за транспорт.

Остварен је напредак у области социјалног законодавства и безбедности саобраћаја на путевима, укључујући и усвајање Закона о радном времену посаде возила у друмском превозу и тахографима у новембру 2015. Потребан је даљи напредак у погледу издавања возачких дозвола, обуке и квалификација за професионалне возаче и управљања безбедносном инфраструктуром. Број саобраћајних незгода са смртним исходом је порастао. Стога су потребни већи напори да се смањи број саобраћајних незгода са смртним исходом, а првенствено у погледу спровођења и примене прописа, подизања свести и мера којим ће се повећати безбедност путева, возила и учесника у саобраћају на путевима. У погледу примене социјалног законодавства потребно је наставити са побољшањима обављања контроле на путевима и капацитета инспекцијских службеника

за извршење. Потребно је изградити законодавство о чистим и енергетски ефикасним возилима у друмском транспорту, о развоју инфраструктуре за алтернативна горива и интелигентним транспортним системима. Отворено питање у погледу наплате накнаде на путевима је потребно разјаснити.

Када је реч о **правним тековинама ЕУ које се односе на железнички транспорт**, Србија је реструктурирала своју државну железницу у холдинг друштво, док је управљање инфраструктуром, путничке и теретне послове поверила својим одвојеним друштвима кћеркама (укупно 3). Регулаторно тело у области железничког саобраћаја функционише као независно и успешно решава притужбе и доноси одлуке. Србија је 2015. године овластила регулаторно тело да може да изрекне казне како би спровело своје одлуке. У 2016. години, по први пут, управљач инфраструктуре објавио је Каталог података о мрежи којим се утврђују накнаде за коришћење и услови приступа мрежи. Уговор о коришћењу железничке инфраструктуре потписан је са приватним превозником у железничком саобраћају у јуну 2016. Србија сада треба да обезбеди благовремено објављивање годишњих каталога података о мрежи, укључујући информације о железничким објектима. Потписани су уговори о обавези јавних служби.

Правни прописи о безбедности железничког саобраћаја су усвојени, али је потребно даље усклађивање, нарочито у погледу побољшања капацитета за обуку, метода испитивања и процедура за издавање дозвола. Донети су правни прописи о интероперабилности, али их је потребно додатно побољшати како би се избегле непотребне препреке у приступу возним средствима. Србија је пренела први сет техничких спецификација али да би се омогућило потпуно спровођење потребно је објавити и преостале. Остварен је значајан напредак у спровођењу споразума о железничком граничном прелазу између Србије и Бивше Југословенске Републике Македоније.

У **поморском транспорту**, Србија је достигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ, али тек треба да развије одговарајуће капацитете за спровођење. Њен Закон о поморској пловидби је у складу са релевантним директивама за континенталне земље које се односе на праћење пловног саобраћаја и информациони систем у Заједници. У области **сателитске навигације**, учешће Србије у програму Галилео тек треба да се спроведе.

У области **транспорта унутрашњим пловним путевима**, Србија је достигла висок ниво усклађености са релевантним правним тековинама ЕУ, нарочито усвајањем Закона о трговачком бродарству у новембру 2015. године. Систем речних информационих сервиса је у функцији и веома је интероперабилан са системима у земљама ЕУ. У ресорном министарству успостављен је орган надлежан за унутрашње пловне путеве. Србија активно учествује у стратегији ЕУ за дунавску регију (*EUSDR*) и потписала је главне међународне споразуме о унутрашњим пловним путевима и билатералне споразуме са суседним земљама, укључујући Румунију, Мађарску, Хрватску и Босну и Херцеговину. Потребно је ојачати административне капацитете за међународну сарадњу и друга релевантна питања.

Србија је достигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **ваздухопловства** и остварила значајан напредак у спровођењу прве прелазне фазе Споразума о успостављању заједничког европског ваздухопловног подручја (*ECAA*). У погледу прописа за Јединствено европско небо (*SES*) за координацију ваздушног простора,

Србија је завршила преношење и локално спровођење *SES I* и *SES II* за ваздушни саобраћај. Законодавство Србије је усклађено са законодавством ЕУ о безбедности ваздушног саобраћаја, као што је наведено у Анексу 1. *ECAA*. У августу 2015. године Србија је усвојила закон о истраживању несрећа. Радни аранжмани са Европском агенцијом за безбедност ваздушног саобраћаја покривају све аспекте правних тековина ЕУ у области безбедности цивилног ваздухопловства и заштите животне средине од производа, организација и особља. Потребно је укинути суспензију чланова о издавању лиценци авио-превозницима и приступу ваздушним путевима пре ступања на снагу другог прелазног периода *ECAA*.

Кад је реч о **комбинованом транспорту**, израда посебног законодавства тек предстоји. Овај вид транспорта обухваћен је постојећим планом транспорта и стратегијом за развој транспорта. Предстоји изградња првог савременог интермодалног терминала у Београду.

5.15. Поглавље 15: Енергетика

Енергетска политика Европске уније обухвата снабдевање енергијом, инфраструктуру, унутрашње енергетско тржиште, потрошаче, обновљиву енергију, енергетску ефикасност, нуклеарну енергију, нуклеарну сигурност и заштиту од зрачења.

Србија је **умерено припремљена** у области енергетике. **Известан напредак** остварен је у области унутрашњег енергетског тржишта. Није остварен никакав напредак у погледу већине прошлогодишњих препорука. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- предузме мере ради потпуног раздвајања Србијагаса и развоја конкурентности на тржишту гаса
- у потпуности спроведе реформске мере повезивања у енергетском сектору као што је договорено;
- побољша усклађеност са правним тековинама ЕУ, спроведе јачање капацитета и промовисање улагања у енергетску ефикасност и обновљиву енергију, као и да постигне цену електричне енергије која јасно одражава трошкове.

Србија је достигла висок ниво усклађености у погледу **сигурности снабдевања**. Стратегија развоја енергетског сектора из децембра 2015. се фокусира на сигурност снабдевања. Правни оквир у вези са **резервама нафте** је успостављен, а подзаконски акти су додатно ојачани у октобру 2015. Србија је успоставила централно акционарско тело. Србија је припремила акциони план за спровођење Директиве о минималним резервама нафте. Резерве нафте тренутно могу да подмире 14 дана потрошње. Сигурност снабдевања електричном енергијом поново је успостављено после поплава које су се догодиле 2014. године: производња угља се опоравила и поново достигла претходни ниво након значајних инвестиција. У области електричне енергије, Србија развија **нови интерконектор** са Румунијом, Црном Гором и Босном и Херцеговином као делом Транс-Балканског коридора. Припреме за изградњу **гасног интерконектора** између Србије и Бугарске су почеле, али је потребно убрзавање.

Србија је показала известан напредак у спровођењу реформских мера повезивања у енергетском сектору. Да би се развило **тржиште електричне енергије са суседима**, Србија је у фебруару 2016 успоставила Берзу електричне енергије Југоисточне Европе (*SEEPEx*). Ово је корак напред у стварању регионалне платформе за трговину

електричном енергијом за југоисточну Европу. Међутим, Србија тек треба да спроведе оквир и Интер-ОПС споразум (*Inter-TSO Agreement*) између свог оператора преносног система ЕМС и косовског оператора КОСТТ, и обезбедити учешће ЕМС-а у регионалној канцеларији за координисане аукције електричне енергије у Подгорици.

Што се тиче **унутрашњег енергетског тржишта**, примарно законодавство Србије је у складу са трећим енергетским пакетом ЕУ, али секундарно законодавство у сектору гаса тек треба да буде завршено и имплементирано. Јавно предузеће у власништву државе ЕПС је раздвојено од ОПС, у складу са трећим енергетским пакетом, као што је и систем за дистрибуцију од ЕПС-а, али раздвајање управљачке структуре тек треба да се оконча. Србија је правно раздвојила своје јавно предузеће Србијагас, али ово раздвајање још није оперативно, што је кршење обавеза Србије према Уговору о оснивању енергетске заједнице. Пренос особља и средстава још није почео. Тржиште електричном енергијом и тржиште природним гасом су отворени у Србији, тако да сви купци имају право да бирају своје снабдеваче. 39,65% од укупне потрошње електричне енергије од стране крајњих потрошача у Србији је достављено нерегулисаним тржишту у 2015 години. У оба сектора, домаћинства и мали купци имају право да се снабдевају по регулисаним ценама, у складу са правним тековинама ЕУ. Потребни су повећани напори како би се кренуло према цени електричне енергије која јасно одражава трошкове, укључујући све екстерналије. Правила о приступу треће стране гасоводу нису у складу са правним тековинама ЕУ.

Агенција за енергетику Републике Србије је правно раздвојена и функционално независна од било које друге јавне установе. Међутим, рестриктивна запошљавања и правила која се односе на плате у јавном сектору, смањују њен капацитет, који је недовољан како би се преузели сви регулаторни задаци постављени у оквиру трећег енергетског пакета. Број особља треба постепено повећавати са садашњих 36 запослених до 56 у наредне три године.

У области **угљоводоника**, Србија није ускладила своје законе са Директивом о дозволама за угљоводонике, нарочито у погледу услова за давање и коришћење одобрења за тражење, истраживање и производњу.

Закон о енергетици Републике Србије је у складу са Директивом **о обновљивој енергији**, али надаље подзаконски акти треба да буду усвојени како би се омогућила потпуна имплементација. Циљ у погледу националних обновљивих извора Србије за 2020. годину је да они чине 27% бруто финалне потрошње енергије. У 2014. години, Србија је остварила удео енергије од 23,1% из обновљивих извора. Не постоје велики инвестициони пројекти у сектору обновљиве енергије; инвестирање великих размера је до сада било отежано због тешкоћа у добијању банкабилних споразума о откупу електричне енергије. У јуну 2016, Србија је усвојила нови модел за споразуме о откупу електричне енергије како би се решио овај проблем, заједно са новим подстицајним тарифним системом који важи до 2018. године и законодавством о поступку за стицање статуса повлашћеног произвођача и подстицајима за производњу обновљиве енергије. Главни допринос из обновљивих извора под подстицајним тарифама долази из малих хидроцентрала са око 60MW инсталисане снаге. Било који даљи развој хидроенергије треба да буде у складу са законодавством ЕУ о заштити животне средине.

Србија је требало да усвоји трећи акциони план у области **енергетске ефикасности** до јуна 2016. године; међутим, акциони план још није усвојен. Кровни циљ је да се у

финалној потрошњи енергије уштеди 9% у 2018. години. Постојећи закон о ефикасном коришћењу енергије и законодавство о енергетским својствима зграда су делимично у складу са Директивама о енергетској ефикасности и енергетским својствима зграда. Србија је наставила да спроводи правне тековине ЕУ које се односе на енергетску ефикасност. Капацитети треба да буду знатно ојачани, нарочито у оквиру Одељења за енергетску ефикасност и грађевинску инспекцију Министарства рударства и енергетике. Фонд за енергетску ефикасност је успостављен као буџетска линија Министарства; његово досадашње наслеђе од око 1,2 милиона евра за 2016. годину је у великој мери недовољно да се задовоље потребе.

Када је реч о **нуклеарној енергији, нуклеарној сигурности и заштити од зрачења**, законодавство Србије је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ. Потребно је даље усклађивање у погледу управљања радиоактивним отпадом, заштите од зрачења, ислуженог горива, нуклеарне сигурности и безбедности. Србија је потписница неколико кључних конвенција, уговора и споразума, укључујући и оне који се односе на неширење, заштиту нуклеарног материјала и обавештавању у случају нуклеарних акцидентата. Србија је остварила изванредан напредак увођењем измена у Конвенцију о физичкој заштити нуклеарног материјала, који је ступио на снагу у марту 2016. Године. Србија има једну нуклеарну локацију са два нуклеарна реактора за истраживање (од којих је један и даље у функцији) и складиште радиоактивног отпада, плус један напуштени рудник уранијума. Ниједан од објеката није лиценциран осим једног новоизграђеног складишта радиоактивног отпада. Акциони план тек треба да буде израђен за стављање ван погона реактора А на локацији Винча. Радиолошка и безбедносна ситуација на локацији Винча и напуштеном руднику уранијума Кална треба да се унапреди. Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (АЗЈЗНСС) нема довољно особља да обавља своје дужности. У децембру 2015. године, број стално запослених је смањен са 35 на 24. Инспекцијске функције још нису пренете на Агенцију. Буџет Агенције је недовољан да осигура његово правилно функционисање и оперативну независност.

5.16. Поглавље 16: Опорезивање

Правила ЕУ о опорезивању односе се на порез на додату вредност и акцизе, као и на аспекте корпоративног опорезивања. Такође регулишу сарадњу између пореских управа, укључујући размену информација да би се спречило избегавање пореза.

Србија је **умерено припремљена** у области опорезивања. Остварен је **изванредан напредак** у усклађивању законодавства са *правним тековинама ЕУ* и у спровођењу реформи Пореске управе. У наредном периоду Србија нарочито треба:

- да уклони дискриминацију у примени акциза на увезена јака алкохолна пића и кафу;
- да настави да спроводи програм трансформације Пореске управе, нарочито поједностављењем пореског поступка и додељивањем довољно људских и технолошких ресурса, како би се побољшала наплата пореза и борба против неформалне економије.

Када је реч о **индиректном опорезивању**, предузети су ограничени кораци у усклађивању Закона о порезу на додату вредност (ПДВ) и Закона о акцизама са правним тековинама ЕУ. Дискриминаторна примена акцизних маркица на увезени алкохол је прекинута. Међутим, акциза наставља да се примењује на дискриминаторни начин на увезена јака

алкохолна пића и кафу. У погледу **директног опорезивања**, уведен је порез по одбитку на приходе од услуга које пружају нерезиденти у Србији.

Није остварен никакав напредак у **административној сарадњи и узајамној помоћи**.

Када је реч о **оперативним капацитетима и компјутеризацији** Пореске управе, електронско архивирање је проширено и сада покрива 95% укупних пореских прихода. У децембру је усвојена Стратегија за смањење неформалне економије. Пореска управа је усвојила програме и нова средства за побољшање поштовања пореских прописа, нарочито када је реч о порезу на додату вредност. Уложени су континуирани напори у борби против избегавања пореза, посебно у погледу ПДВ и акциза. Потребан је даљи напредак у спровођењу програма за трансформацију Пореске управе. Она и даље има мањак особља и није способна да се такмичи са зарадама из приватног сектора. Потребно је ојачати њен сектор за информационе технологије. Потребни су даљи напори да се побољша предвидљивост пресуда у вези са порезом и пореских услуга пореским обвезницима.

5.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Правилима ЕУ захтева се независност централних банака и забрањује им се да директно финансирају јавни сектор. Државе чланице координишу своје економске политике и подлежу фискалном, економском и финансијском надзору.

Србија је **умерено припремљена** у области економске и монетарне политике. Остварен је **добар напредак** у погледу усклађивања са правним тековинама ЕУ, пре свега кроз боље припремање програма економских реформи. У наредном периоду Србија нарочито треба:

- да побољша капацитет за економско планирање, координацију и спровођење постојеће реформске агенде;
- да размотри јачање система фискалних правила, чинећи их више обавезујућим;
- да поднесе фискална обавештења и програм економских реформи (ПЕР) у наведеним роковима.

У области **монетарне политике**, усклађивање правног оквира је у поодмаклој фази. Даље усклађивање је потребно да се обезбеди функционална и институционална независност централне банке. Када је реч о економској политици, потребно је даље усклађивање са Директивом о захтевима за буџетске оквире. Неки почетни кораци су предузети да би се фискално извештавање почело усклађивати са Европским системом националних и регионалних рачуна. Међутим, Закон о буџетском систему Србије још није усклађен са том директивом, абуџетски календари се не прате. Програмско буџетирање се мора ојачати, као и административни и ИТ капацитети. Потребни су даљи напори како би се обезбедило да фискално планирање, фискална правила и прогнозе буду свеобухватни у свим подсекторима опште државе по потреби. Фискална правила се не поштују и не постоје важеће санкције за непоштовање. Фискални савет је остао значајна институција која подржава домаће расправе о фискалној политици. Треба побољшати статистичку покривеност и дефиницију сектора опште државе.

Потребни су даљи напори у међуминистарској координацији политике са циљем побољшања припреме и спровођења структурних реформи. Србија је поднела свој Програм економских реформи (ПЕР) за период од 2016. до 2018. године. Европској

комисији са малим закашњењем. Идентификација препрека расту би се могла побољшати.

5.18. Поглавље 18: Статистика

Правилима ЕУ се захтева да државе чланице израђују статистичке податке на основу професионалне независности, непристрасности, поузданости, транспарентности и поверљивости. За методологију, израду и дисеминацију статистичких информација предвиђена су заједничка правила.

Србија је **умерено припремљена** у области статистике. Остварен је **добар напредак** претходне године, пре свега у даљем усаглашавању секторске статистике са правним тековинама ЕУ. У наредном периоду Србија нарочито треба:

→ да побољша макроекономску статистику у складу са Европским системом рачуна (ESA) из 2010. године;

→ да настави да побољшава координацију пружалаца званичних статистичких података у области макроекономије (Републички завод за статистику, Министарство финансија, Народна банка);

→ да усклади свој законодавни оквир за територијалне јединице за статистику (НУТС) са прописима НУТС, а у складу са својим обавезама из ССП.

Када је реч о **статистичкој инфраструктури**, правни оквир је углавном у складу са Кодексом праксе европске статистике, а очекује се да ће предстојећа ревизија закона о статистици повећати професионалну независности Републичког завода за статистику Србије (РЗС). Капацитет завода за статистику треба додатно ојачати у погледу људских ресурса, пре свега повећавањем броја запослених и побољшавањем њихових квалификација за спровођење петогодишњег Програма званичне статистике. Успостављена је сарадња са власницима административних података, а РЗС је даље шири и развија. Систем редовног достављања података **Евростату** је на снази, али је потребно повећати обухват података.

Србија до сада није обавестила о својој класификацији територијалних јединица у складу са прописима ЕУ о номенклатури територијалних јединица за статистику (НУТС), што је обавеза из ССП која важи од 2014. године. Одсуство договорене номенклатуре спречава дубљу сарадњу са Комисијом у многим областима политике.

Када је реч о **макроекономској статистици**, РЗС је наставио да саставља квартални и годишњи БДП у текућим и сталним ценама. Квартални рачуни сектора још увек нису састављени. Табеле понуде и употребе и табеле производних фактора и производње нису састављене. РЗС доставља месечне податке о трговини робом у захтеваној структури рашчлањеној према обавезним партнерским земљама и квалитетно. Народна банка Србије саставља месечни платни биланс (ПБ) и квартални ПБ и кварталне МИП податке (Међународна инвестициона позиција) у складу са *ВРМБ* (Приручник за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције) и доставља годишње податке о трговини услугама у складу са Приручником. РЗС је доставио Евростату, први пут у 2016. години, табеле са обавештењима за Поступке у случају прекомерног дефицита (ППД). Потребни су континуирани напори да би се израдили сви подаци захтевани програмом достављања података из *ESA 2010*.

У погледу структурне **пословне статистике**, обухват података још увек није у складу са правним тековинама ЕУ пошто се одређени број података не прикупља. Усклађивање са правним тековинама ЕУ у погледу краткорочне статистике напредује. Подаци о националном туризму се не прикупљају. У погледу транспорта, подаци за друмски и железнички транспорт, транспорт унутрашњим пловним путевима и ваздушни транспорт се прикупљају, али их је потребно додатно ускладити са правним тековинама ЕУ. У области статистике о истраживању и развоју (ИР), РЗС је остварио значајан напредак, укључујући и достављање података о владиним буџетским издвајањима за ИР или трошковима ИР за 2014. и 2015. годину. Анкета о иновацијама Заједнице се спроводи сваке две године, а подаци се шаљу Евростату. Бијеналне анкете о информационој и комуникационој технологији (ИКТ) у складу са стандардима ЕУ спровode се редовно. У последњем истраживању из 2015. године покрива се период 2012–2014, а подаци су послати Евростату у марту 2016. године.

Када је реч о **социјалној статистици**, Србија је делимично у складу са правним тековинама ЕУ. РЗС редовно спроводи Анкету о приходима и условима живота, а подаци за 2013. и 2014. годину су објављени. Подаци из истраживања из 2015. године су у припреми. Европски систем интегрисане статистике социјалне заштите спроводи се у складу са правним тековинама ЕУ. Статистика тржишта рада углавном се израђује у складу са правним тековинама ЕУ. Међутим, статистичке податке о структури зараде и радним местима тек треба израдити. Подаци о цени рада и индекс цена рада су израђени у складу са правним тековинама ЕУ. Статистика јавног здравља у складу са правним тековинама ЕУ још увек није доступна. Статистички подаци о спољним миграцијама и азилу се прикупљају од стране Министарства унутрашњих послова и само су делимично усаглашени са релевантним статистичким подацима ЕУ. Статистички подаци о криминалу се прикупљају, али их треба ускладити са стандардима ЕУ.

Када је реч о **пољопривредној статистици**, треба увести истраживања о виноградима и воћним засадама. За одређене пољопривредне производе израђени су биланси снабдевања, као и статистички подаци за пољопривредне цене, али су само делимично усаглашени са правним тековинама ЕУ. Истраживање структуре пољопривредних газдинстава је планирано за 2017/2018. годину. Ревизија економских података пољопривредних рачуна за период 2007–2014. године је завршена, а резултати су представљени у студији „Економски рачуни за пољопривреду у Републици Србији, 2007–2014.” објављеној у децембру 2015. године.

Када је реч о статистици енергије, годишња **статистика енергије** израђује се за све релевантне изворе енергије и доставља се Евростату. Краткорочни подаци за енергију се не производе. Статистички подаци за **отпад и воде** се прикупљају, али их треба проширити. **Статистика животне средине** је делимично израђена.

5.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Правила ЕУ у области социјалних питања обухватају минималне стандарде за радно право, равноправност, здравље и безбедност на раду и забрану дискриминације. Она такође подстичу социјални дијалог на европском нивоу.

Србија је умерено припремљена у области социјалне политике и запошљавања. Известан напредак је постигнут у областима политике запошљавања, инклузије Рома, забране

дискриминације и равноправности између полова. Усвајање првог програма реформи политике запошљавања и социјалне политике у Србији обележило је важан корак у решавању политичких изазова у областима запошљавања и социјалних питања, што је и даље под утицајем оскудних јавних финансија и ограничених институционалних капацитета. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- обезбеди финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику како би систематичније усмеравала младе и дуго незапослене особе;
- повећа ефикасност социјалних користи за људе испод прага сиромаштва;
- знатно ојача двостране и тростране социјалне дијалоге на свим нивоима, укључујући консултације о нацрту законодавства.

У области **радног права**, Закон о условима за упућивање запослених на привремени рад у иностранство и њиховој заштити усвојен је у новембру 2015. године, а ступио је на снагу у јануару 2016. године. Овај закон, међутим, не преноси у потпуности Директиву 96/71/ЕЗ о упућивању радника, а радно право генерално није у потпуности усклађено са правним тековинама ЕУ. Измене Закона о **безбедности и здрављу на раду** из новембра 2015, као и усвајање осам подзаконских аката и правилника о електромагнетном зрачењу у децембру, доприносе даљем усклађивању са правним тековинама ЕУ. Активности инспекције рада су интензивирани, посебно у погледу борбе против рада на црно и показале су прве позитивне резултате. Административне капацитете Инспектората за рад треба додатно повећати, како би се подржало спровођење националног програма за борбу против сиве економије. Узроке неформалне запослености треба, међутим, решавати уз свеобухватнији приступ.

У **социјалном дијалогу**, двострани дијалог је и даље слаб, нови колективни уговори закључени су скоро искључиво у јавном сектору, а они који су истекли након увођења новог закона о раду нису обновљени, осим неких у јавном сектору (здравље, социјална заштита, култура, полиција, и у предузећима у државном власништву). Колективно преговарање треба даље подстицати кроз прилагођавање правног оквира (репрезентативност социјалних партнера и продужење уговора) и јачање капацитета социјалних партнера. Тространи дијалог је показао неки напредак, који се огледа у чешћим састанцима Економског и социјалног савета на националном нивоу; међутим, Веће није систематски консултовано о свим релевантним нацртима правних прописа. Постоји 29 локалних економских и социјалних савета широм земље; њихова одрживост је отежана због недостатка капацитета и финансијских средстава. Социјални партнери постигли су заједнички договор о прилагођавању минималне зараде по сату у другој половини 2016. године.

У **политици запошљавања**, укупан учинак тржишта рада у 2015. години се благо побољшао у односу на 2014. годину. Стопа запослености за особе 15–64 година старости повећана је са 50,7% на 52%. Незапосленост је пала са 19,2% на 17,7%. Специфични притисак на тржишту рада произилази из мера фискалне консолидације и реструктурирања предузећа у државном власништву. Интеграција радника који су постали сувишни и дугорочно незапослених људи, као и младих људи чија је стопа незапослености и даље веома висока (43,2% у 2015. години), у тржиште рада и даље представља кључни изазов. Издвајања за активне политике на тржишту рада су у 2016.

години остала на истом нивоу као и у 2015. години. Иако су сви региони показали побољшање у показатељима тржишта рада, регионалне неуравнотежености и даље постоје. Роми, посебно жене, највише су дискриминисани на тржишту рада; друге угрожене групе укључују особе са инвалидитетом и особе са ниским квалификацијама које су дугорочно незапослене. Усвајање програма реформе политике запошљавања и социјалне политике у јуну представља значајан корак напред у смислу развоја политике засноване на доказима. Ревизија националне стратегије запошљавања 2010–2020 се завршава. Иако су овлашћене приватне агенције за запошљавање већ активне на тржишту рада, важно је да се напредује са развојем специфичног законодавног оквира у складу са правним тековинама ЕУ у овој области.

Није било развоја у погледу припрема за **Европски социјални фонд**. Административни капацитети су под притиском, што је резултат великих измена особља у оквиру надлежне јединице у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. (*Видети Поглавље 22 – Регионална политика и координација структурних инструмената*)

У области **социјалне укључености и заштите**, усвајање измена Закона о социјалној заштити, Породичног закона и Нацрта закона о финансијској подршци породицама са децом још увек су у току. У 2015. години, само 18,5% регистрованих незапослених Рома је било укључено у активне мере тржишта рада.

Анкета о приходима и условима живота је спроведена трећи пут 2015. године. Стопа ризика од сиромаштва у Србији незнатно се смањила на 25,4%, са највишим стопама међу младима узраста 18–24 и оних испод 18 година, незапосленим лицима и домаћинствима са две одрасле особе и троје или више зависне деце. Садашњи систем социјалних давања не помаже ефективно у смањењу сиромаштва. Пензиони систем наставља да показује висок дефицит. Однос осигураних лица према пензионерима је низак и угрожава дугорочну одрживост система.

Систем социјалних услуга, укључујући и оне за старије особе и социјално угрожена лица, још увек је у великој мери институционализован. Налази текућег мапирања социјалних услуга на локалном нивоу предузети од стране Јединице за социјалну укључености смањење сиромаштва (ЈСУСС) у сарадњи са Републичким заводом за социјалну заштиту треба да допринесу развоју ванинституционалних облика заштите, развијајући разноврсност пружаоца услуга и интегрисане социјалне услуге и побољшавајући доступност, ефикасност и квалитет услуга.

У области забране **дискриминације у запошљавању и социјалној политици**, жене су нарочито изложене дискриминацији на тржишту рада, док је ромска популација изложена дискриминацији у готово свим областима живота. Већина жалби (36,3%) поднетих Поверенику за заштиту равноправности односе се на дискриминацију у области рада и запошљавања. (*Видети такође Поглавље 23 - Правосудна и основна права*)

У области **равноправности између жена и мушкараца у запошљавању и социјалној политици**, стопа запослености мушкараца је 14% већа и њихова стопа активности је 16% већа у односу на жене. У 2016. години, ЈСУСС и Завод за статистику увели су Индекс родне равноправности, у складу са методологијом ЕУ.

5.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Предузетничка и индустријска политика ЕУ повећава конкурентност, олакшава структурне промене и подстиче окружење погодно за предузећа које стимулише мала и средња предузећа (МСП).

Србија је умерено припремљена у области предузетничке и индустријске политике. **Известан напредак** остварен је програмима владе за побољшање финансирања МСП. У наредном периоду Србија нарочито треба:

→ да уложи напоре за побољшање предвидљивости пословног окружења и програма подршке МСП, са наласком на смањењу трошкова приступа финансијама.

Када је реч о **предузетничкој и индустријској политици**, стратегија за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године се спроводи, а 2016. је проглашена за годину предузетништва у Србији. Основана је Развојна агенција Србије, која замењује Националну агенцију за регионални развој и Агенцију за страна улагања и промоцију извоза. Србија се придружила програму ЕУ за конкурентност и мала и средња предузећа (*COSME*) у јануару 2016. године. Нови закон о улагањима, усмерен ка побољшању институционалног оквира за промоцију улагања и подршку улагањима, усвојен је у октобру 2015. године. Он поставља критеријуме за државне подршке улагачима, али садржи велики број клаузула о изузећу. У процени за Србију Акта о малом бизнису примећује се да су извршена побољшања у окружењу за мала и средња предузећа; међутим, њоме се захтева систем мониторинга за инструменте МСП којим би се пратиле предузете мере. Конкретно, треба узети у обзир пад у истраживачком исходу и финансијској подршци за иновације, јер он негативно утиче на конкурентност приватног сектора.

Када је реч о **предузетничким и индустријским инструментима**, влада је повећала финансирање из буџета у 2016. години за 33 различита програма помоћи за мала и средња предузећа. Међутим, приступ финансијама је и даље проблематичан и представља кључну препреку за развој сектора. Парафискални намети и даље представљају велики терет пословању МСП. Процес преиспитивања и поједностављења постојећих закона, тзв. „гиљотина прописа”, у застоју је. Предвидљивост и укупна контрола трошкова на различитим нивоима власти могу бити ојачани.

У области **секторских политикама**, стратегију развоја индустрије Србије од 2011–2020. године треба преиспитати како би се успоставили правилни секторски приоритети, са одговарајућим инструментима за подршку.

5.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже

ЕУ промовише трансевропске мреже у областима транспорта, телекомуникација и енергетике ради јачања унутрашњег тржишта и подстицања раста и запошљавања.

Србија је умерено припремљена за трансевропске мреже. Известан напредак постоји у смислу прошлгодишње препоруке и продужавања Оријентално/источно-Медитеранског коридора, како друмског, тако и железничког. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ настави и убрза свој припремни рад за гасни интерконектор са Бугарском.

Када је реч о **транспортним мрежама**, Србија је имала активну улогу у агенди у циљу повезивања Западнобалканске шесторке, укључујући постизање доброг напретка реформских мера за повезивање за транспорт договорених на Бечком самиту у августу 2015. У 2015. години, заједно са Аустријом, Бугарском, Хрватском и Словенијом, Србија је иницирала оснивање теретног коридора Алпски-Западни Балкан који ће обухватити све од Салцбурга до бугарско-турске границе. У новембру 2015., Србија је додатно ускладила своје прописе о интероперабилности. Србија треба да обезбеди усклађеност са Уредбом ТЕН-Т у реализацији планираних пројеката транспортне мреже, укључујући и пругу Будимпешта-Београд. Требало би предвидети акциони план за постизање "доброг навигацијског статуса" у свим релевантним пловним путевима у Србији.

Када је у питању путна инфраструктура за јужне и источне краке Оријентално/источно-Медитеранског коридора, делови од Грабовнице до Грделице и од Владичиног Хана до Доњег Нерадовца су завршени, као и од Црвене реке до Чифлик-Станичења. Неки делови обилазнице око Београда су завршени, укључујући оне од Батајнице до Добановаца и од Орловаче до Авалског. У току су радови на железничком Оријентално/источно-Медитеранском основном коридору.

У области трансевропских **енергетских мрежа**, Србија је активно учествовала у иницијативи гасног повезивања централне и југоисточне Европе. Припреме за изградњу гасног интерконектора између Србије и Бугарске треба да се наставе и убрзају како би се омогућило правовремено спровођење. Изградња електроенергетске интерконекције Решица-Панчево између Румуније и Србије напредује, а планирано је да се пусти у рад до краја 2017. године. Преглед приоритетних пројеката у области транспорта и енергетике је ажуриран у 2016., а инвестиционе припреме се настављају.

5.22. Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Регионална политика представља главну инвестициону политику ЕУ за одрживи и инклузивни економски раст. Државе чланице сnose одговорност за њено спровођење, што захтева одговарајуће административне капацитете и ваљано финансијско управљање пројектовањем и извођењем пројеката.

Србија је **умерено припремљена** у погледу регионалне политике и координације структурних инструмената. Остварен је **известан напредак** у погледу стицања искуства у управљању фондовима ЕУ у оквиру „индиректног управљања”. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ усвоји и започне спровођење акционог плана којим се прописују јасни циљеви и рокови како би се испунили захтеви који проистичу из кохезионе политике ЕУ;

→ обезбеди одговарајуће административне и финансијске капацитете за спровођење програма децентрализованог/индиректног управљања.

Законодавни оквир који пружа подршку спровођењу регионалне политике још увек није у потпуности у складу са правним тековинама ЕУ. Остаје да се провери способност буџетског система и ресурса да пруже одговарајући финансијски капацитет на укупном нивоу. У погледу **институционалног оквира**, Република Србија делимично управља фондовима ЕУ у оквиру децентрализованог/индиректног управљања. Настављен је рад на

усклађивању структура за програмирање и спровођење политике националног развоја и стратешког планирања са структурама регионалне политике ЕУ, тако да Србија може да повећа своју способност да апсорбује средства ЕУ и суфинансира програме које финансира ЕУ.

У погледу **административних капацитета**, у 2016. години су делимично решене постојане слабости у кључним институцијама за управљање фондовима ЕУ кроз побољшање ситуације везане за радна места. Међутим, политика задржавања запослених тек треба да се развије и примени.

Остварен је напредак у погледу **програмирања**, са увођењем „секторског приступа” који се користи у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА). Јединствени преглед приоритетних пројеката је ажуриран и ревидиран у марту 2016. године од стране Националног одбора за инвестиције, омогућавајући избор стратешки важних и зрелих инфраструктурних пројеката.

У погледу **мониторинга и евалуације**, одбори за мониторинг под индиректним управљањем се редовно састају. Припремљен је план евалуације за децентрализоване ИПА фондове. Међутим, треба развити управљачки и информациони систем за мониторинг и евалуацију у оквиру ИПА.

У погледу **финансијског управљања, контроле и ревизије**, системи за финансијско управљање и контролу у Републици Србији су додатно развијени како би били у складу са захтевима индиректног управљања ИПА фондовима. Запошљавање шефа Канцеларије за ревизију система управљања средствима ЕУ са одговарајућим компетенцијама, знањем и искуством у области ревизије још увек представља проблем који треба што пре решити.

5.23. Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Основне вредности ЕУ обухватају владавину права и поштовање људских права. Правосудни систем који добро функционише и делотворна борба против корупције од изузетног су значаја, као што је и поштовање основних права у законодавству и у пракси.

Србија је достигла **известан ниво припремљености** кад је реч о правним тековинама Европске уније и европским стандардима у овој области. **Известан напредак** је остварен делимичном применом прошлогодишњих препорука, а нарочито у погледу стандардизације судске праксе. Избори за нове чланове Високог савета судства (ВСС) и Државног већа тужилаца (ДВТ) у децембру 2015. године били су позитиван корак ка побољшању њиховог кредибилитета. Међутим, догађаји током периода извештавања истичу потребу за даљим спровођењем реформи и њиховом консолидацијом у овој области. И даље има простора за политички утицај на именованја у правосуђу. Ово остаје питање које треба решити.

Национална стратегија за борбу против корупције до сада није дала очекиване резултате. Корупција и даље преовлађује у многим срединама и представља озбиљан проблем. Услови за пуно остваривање слободе изражавања и даље нису обезбеђени. Антидискриминацијско законодавство и законодавство којим се штите мањине постоји, али га треба доследно спроводити. Активности у погледу промоције равноправности и обезбеђивања интеграције припадника највише дискриминисаних група (Роми, ЛГБТИ особе, особе с инвалидитетом, особе с ХИВ/АИДС и друге социјално рањиве групе) треба

делотворно спроводити .

Наредне године, Србија нарочито треба да:

- спроведе и консолидује текући процес реформе правосуђа, решавањем питања која се односе на независност, одговорност и делотворност правосудног система;
- успостави иницијалну евиденцију истраге, кривичног гоњења и правоснажних пресуда у случајевима корупције, нарочито у случајевима корупције на високом нивоу;
- обезбеди услове за пуно остваривање слободе изражавања.

Као део „новог приступа” владавини права, а у складу с преговарачким оквиром, ово поглавље је отворено у јулу 2016. године, након што је Србија усвојила детаљан акциони план.

Функционисање правосуђа

Стратешки документи

Национална стратегија реформе правосуђа је ревидирана и усклађена с акционим планом поглавља 23. Комисија за спровођење Стратегије се редовно састајала, али није успела да обезбеди исправно и благовремено спровођење свих активности. Није успела да реши проблеме у правосуђу и испуни преамбициозне рокове за активности које су одложене у 2015. години. Влада је усвојила акциони план потребан за отварање поглавља 23 у априлу 2016. године и почело је спровођење.

Органи управљања

Избор нових чланова ВСС и ДВТ је створио нову прилику да се побољша њихов легитимитет и углед. У децембру 2015. године, Закон о Високом савету судства и Закон о Државном већу тужилаца су измењени како би рад ових органа учинио транспарентнијим. Они би требало да буду видљивији и проактивнији у заштити независности судија и тужилаца. Пренос пуне одговорности за буџет правосуђа на ове органе је одложен до јануара 2017. Потребна је интензивна припрема за пренос, што је важно за независност правосуђа. Потребно је да ови органи уложе даље напоре у спровођењу потпуно кохерентне и делотворне правосудне администрације.

Независност и непристрасност

У процесу избора тужилаца у јесен 2015. године, ДВТ је изабрало само 55 кандидата за 85 места. Рангирање кандидата није одражавало њихове професионалне заслуге. Влада је доставила Народној скупштини списак кандидата за тужиоце ради именовања. Према члану 156 Устава, тужилаштво је независно тело. Стога, избор и напредовање судија и тужилаца треба да буду независни од извршне и законодавне власти и треба да се заснивају на унапред утврђеним, објективним критеријумима, критеријумима заснованим на заслугама, који су јединствени. Према томе, улогу ДВТ као органа надлежног за именовање треба поштовати. Улогу Народне скупштине у именовању на високе правосудне функције треба елиминисати из устава.

Политички коментари о актуелним истрагама и предметима и даље доводе независност правосуђа у питање. Судским пословником је предвиђено да се расподела предмета врши насумично, али овај поступак не користе сви судови, нарочито мањи судови ван већих

градова. Ово ствара простор за уплитање запослених у суду или председника суда. Не постоји механизам за насумичну расподелу предмета у тужилаштвима.

Одговорност

У 2015. години, 18 дисциплинских поступака је покренуто пред Дисциплинском комисијом; ВСС је донео одлуку у 13 предмета по жалби (седам је жалби је усвојено, а шест одбијено), а против једног судије је покренут поступак разрешења. Исте године, 250 дисциплинских пријава је било поднето дисциплинском тужиоцу. Међутим, оне су довеле до покретања само осам дисциплинских поступака.

Стручност и оспособљеност

ВСС је тестирао своје критеријуме и смернице за вредновање рада судија у више судова. Општа примена је почела у јулу 2016. године. Потребно је темељно и свеобухватно правосудно образовање. Србија мора да измени уставне одредбе о систему за избор и управљање каријером у складу с европским стандардима независности правосудног система. Све ове тачке ће допринети транспарентнијем и предвидљивијем систему правосудне каријере и конзистентнијем приступу развоју каријере судија и тужилаца.

Квалитет правосуђа

У децембру 2015. године, Закон о Правосудној академији је измењен да би обухватио и обуку јавних бележника и јавних извршитеља. Закон о судијама и Закон о јавном тужилаштву предвиђају да ВСС и ДВТ организују испите за први избор на правосудне функције. Дипломци Правосудне академије ће бити изузети од испитивања и оцењени према оцени коју добију на Академији. Стручност у оквиру Правосудне академије треба ојачати. Програми обуке треба да прате наставни план и програм ВСС/ДВТ да би се одговорило на потребе студената. Први свеобухватни програм сталне обуке, који покрива суштинске теме и практичне вештине тек треба да се у потпуности спроведе.

Неки кораци, као што су редовни састанци између судова исте инстанце, су предузети у циљу стандардизације судске праксе. Међутим, лош квалитет законодавства и даље доводи до контрадикторних одлука. Врховни касациони суд је ближе сарађивао са сва четири апелациона суда, али још увек не постоји делотворан механизам за ово. Судијама треба приступ консолидованој бази кључних судских одлука.

Обим посла је и даље неуједначен у целој земљи. Судије и тужиоци се именују на одређене функције и не могу се добровољно преместити тамо где је обим посла највећи. То може ометати боље управљање обимом посла. Треба решити питање значајних разлика у обиму посла и условима рада. Најнижи основни судови и тужилаштва су и даље преоптерећени, посебно у Београду, где судови обрађују већину свих судских предмета. Судови тамо још увек немају довољно ИТ опреме и простора.

Предлог буџета ВСС одразио је смањење прихода због мање наплате судских такси на свим нивоима. Буџетска средства ДВТ су такође смањена. Специфични изазови у погледу средстава за тужилаштва, који произилазе из новог модела истраге коју води тужилаштво нису решени. Потребно је уложити даље напоре како би се обезбедило да планирање буџета и расподела средстава одговарају потребама пружања услуга.

Национално удружење медијатора активно промовише алтернативно решавање спорова (АРС), али без значајног смањења парничних поступака. У априлу 2016. године, било је

324 регистрованих медијатора. Постоји потреба да се активно промовише APC и да се успостави делотворан систем за пренос судских предмета. Потребна је обука свих заинтересованих страна да би медијација постала користан алат.

Ефикасност

У 2015. години је било 1,1 милион нерешених предмета, у поређењу са око 900 000 у 2014. години. Ово повећање броја нерешених предмета у 2015. години је делом резултат повећаног прилива нових предмета. Укупан индекс учинка, односно однос решених и новопримљених предмета, је био 98% у 2015. години, у поређењу са 102% у 2014. години. Укупна дужина трајања поступака и број старих предмета који су забележени као заостали су и даље озбиљан проблем. Закон о заштити права на суђење у разумном року је ступио на снагу у јануару 2016. године. Нови Закон о извршењу и обезбеђењу је ступио на снагу у јулу 2016. године, што је дало повериоцима рок за извршење правоснажних судских одлука, као и избор механизма за извршење (и могућност подношења жалбе). Од суштинског је значаја да се брзо усвоје сви релевантни подзаконски акти и да се обезбеди успешно спровођење закона. Запосленима у суду треба дати приступ релевантним електронским базама података и обучити их, као приоритет. Извршитељима су потребна адекватна средства и њихова Комора треба да спроводи одговарајући надзор над квалитетом услуга и над законитошћу њиховог деловања.

У оквиру адверсарног система уведеног у кривични поступак, могућности одустајања од кривичног гоњења и споразума о признавању кривичног дела су значајно смањиле обим кривичних предмета који стижу до судова. Међутим, примена система је неједнака. Улоге судија за претходни поступак и судија у судском поступку треба додатно да се разјасне и поједноставе. Од кључног је значаја одговарајућа обука полицајаца и тужилаца, као то да се међу њима и подигне ниво свести о моделу истраге коју води тужилаштво.

Аутоматску размену информација о судској пракси и приступ службама треба даље развијати. Правосуђе се у обради предмета и докумената и управљању њима ослања на различите неповезане системе информационе и комуникационе технологије. Учинак система је тешко измерити јер су подаци расути и засновани на ручном прикупљању података. Не постоји ни централизовано стратешко планирање ни анализа редовних потреба. Судска пракса и консолидовано законодавство треба да буду лако доступни онлајн.

Домаће поступање у предметима који се односе на ратне злочине

Тужилац Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ) је у јуну известио да, иако је техничка сарадња Србије у вези са захтевима за правну помоћ и даље задовољавајућа, Србија је скренула са пута потпуне сарадње с МКТЈ; ово је питање врло забрињавајуће. Нарочито се односи на то да Србија није предала три српска држављанина која се терете за непоштовање суда. Србија треба да у потпуности спроводи решења и одлуке МКТЈ. Обавеза Србије да ради на регионалној сарадњи и помирењу треба да укључи спремност да се суочи са својом недавном прошлосту и да учини све што може да успостави атмосферу која доприноси процесуирању свих ратних злочина.

Усвајање Националне стратегије за процесуирање ратних злочина у фебруару 2016. године, након широких консултација, представља важан корак напред. Србија сада мора да појача спровођење ове стратегије и да усвоји оперативну тужилачку стратегију.

У складу с билатералним споразумима између тужилаштава, Тужилаштво за ратне злочине је наставило своју сарадњу с другим земљама у региону, што је приказано сталним повећањем доказног материјала и информација које се размењују. Најзначајнији догађаји се тичу броја предмета упућених тужилаштвима Босне и Херцеговине (16 случајева) и Хрватске (44 случаја). Међутим, Тужилаштво није учествовало на регионалној конференцији тужилаца за ратне злочине на Брионима, која је одржана у септембру 2016. године. Програм који подразумева официра за везу је оперативан с Босном и Херцеговином, али са Хрватском још увек није реализован. Треба успоставити прецизнију базу података да би се побољшала благовремена размена информација. Важно је да се настави јачање ових напора у погледу регионалне сарадње. Само две нове оптужнице су поднете у 2015. години и није било напретка у истрази случајева високог профила.

Мандат бившег Тужиоца за ратне злочине је истекао у децембру 2015. године, а његов наследник тек треба да буде именован; ово је веома забрињавајућа ствар. Да би се одржао квалитет суђења, требало би да се успоставе мере за очување обимног судског искуства стеченог у поступању у овим сложеним предметима. Тужилаштво за ратне злочине треба да буде довољно обучено, да има довољно запослених и подршку да би и даље професионално обављало своје задатке.

Само неколико жртава ратних злочина има приступ ефективном обештећењу унутар постојећег законског оквира. Нису предузети никакви конкретни кораци ради решавања озбиљних недостатака у систему заштите сведока. Од највећег је значаја да Србија приликом домаћег поступања у погледу ратних злочина буде у складу с међународним стандардима и праксом МКТЈ, са циљем да се обезбеди делотворана, одвраћајући и непристрасан третман ратних злочина.

Политика борбе против корупције

Евиденција

Иницијална **евиденција истраге, гоњења и пресуда** у случајевима који се не сматрају корупцијом на високом нивоу и даље постоји. Основна и виша тужилаштва и специјално тужилаштво за организовани криминал и борбу против корупције су током 2015. године примила 8 460 кривичних пријава за кривична дела повезана с корупцијом. Донете су одлуке да се покрене истрага против 816 лица у 2015. години. Јавна тужилаштва су подигла оптужнице против 1 546 лица (1044 у 2014. години), а донето је 1246 пресуда. Истраге – нарочито у случајевима корупције на високом нивоу – често дуго трају, јер тужилаштва немају довољно капацитета. Исто тако, недостаци у правном оквиру спречавају делотворне и систематичне финансијске истраге и одузимање имовине. Иако Кривични законик предвиђа казне у трајању од 6 месеци до 12 година, у стварности, казне су и даље доста блаже. Апелациони судови у Београду задужени за случајеве корупције на високом нивоу и случајеве тешке корупције у 2015. години изrekli су првостепене пресуде против 87 лица за кривична дела повезана с корупцијом.

Цурење информација у медије о истрагама које су у току се и даље често дешава. Таква пракса омета истраге и представља кршење претпоставке невиности. Истрагама у таквим случајевима треба дати приоритет, извор ових цурења треба идентификовати и учиниоцима треба изрећи одвраћајуће санкције.

Постоји извесна евиденција о судским истрагама покренутим на захтев Агенције за борбу против корупције за детаљну проверу **финансирања политичких странака, сукоба интереса и изјава о имовини**. Агенција је поднела само 22 захтева за покретање прекршајних поступака у 2015. години (у поређењу са 68 у 2014. и 58 у 2013. години). Агенција је примила мање захтева који се односе на **сукоб интереса** у 2015. години (1 358, у поређењу с 1 481 у 2014. години). То је довело до 30 првостепених пресуда, од којих су већином изречени укори и новчане казне (у поређењу са 43 у 2014. години). 39 жалби јавних функционера против одлука Одбора Агенције у случајевима сукоба интереса је поднето Управном суду, који је донео 12 пресуда, од којих је десет потврдило одлуку Одбора.

Агенција је у 2015. години поднела мање захтева за покретање прекршајног поступка у вези с **изјавама о имовини** (123, у поређењу с 168 у 2014. години). 121 случај се односио на ситуације неподношења извештаја на време. На основу рада Агенције у претходним годинама, прекршајни судови су у 2015. години донели 94 пресуде (у поређењу с 85 у 2014. години). Агенција је у 2015. години поднела 15 **кривичних пријава** због основане сумње да јавни функционер није пријавио имовину, односно да је дао лажне информације о имовини с намером прикривања чињеница (у поређењу са 14 у 2014. години). На основу овог рада, донета је правноснажна пресуда којом се један јавни функционер осуђује на шест месеци затвора (или једну годину условно). Поступак је у току у 26 предмета; у седам случајева кривична пријава је одбачена, а донета је и једна ослобађајућа пресуда.

Агенција је појачала контролу **финансирања политичких активности и избора**, а поднела је 217 захтева за покретање прекршајног поступка због кршења Закона о финансирању политичких активности у 2015. години (у поређењу с 33 у 2014. години). Највећи број поступака је покренут због недостављања годишњих финансијских извештаја од стране политичких субјеката (115 случајева или 53% од укупног броја захтева за покретање прекршајног поступка), као и извештаја о трошковима у вези с изборним кампањама (73 случаја или 34% од укупног броја). Агенција се суочава с тешкоћама у овој области због неусклађености различитих закона и због тешкоћа у прикупљању података. У 2015. години Агенција је објавила 27 одлука о губитку права политичких субјеката на добијање средстава за финансирање њиховог редовног рада у 2016. години (у поређењу са 31 у 2014. години).

Институционални оквир

Превентивне мере

Институције Србије за превенцију корупције у потпуности испуњавају међународне стандарде и настављају да показују добар потенцијал. Међутим, потребно је је побољшати капацитете у области људских ресурса, као и међуагенцијску сарадњу. Потребно је хитно усвојити измењени закон који омогућава **Агенцији за борбу против корупције** да ојача своју улогу водеће институције у борби против корупције, а који је на чекању већ много месеци. Агенција је наставила да спроводи свој мандат, упркос ограниченим ресурсима и законским и институционалним препрекама. Агенција треба да повећа своју способност прикупљања и анализирања података и свој приступ релевантним базама података. Уопштено посматрано, мора да добије и да одржава капацитет, алате и финансијска средства који су јој потребни да спроводи свој мандат. Закон о **јавним набавкама** и Национална стратегија за борбу против корупције и акциони план тек треба у потпуности

да се спроведу. Здравствена заштита, образовање, грађевинарство и просторно планирање, инфраструктурни пројекти и приватизација јавних предузећа и даље су нарочито подложни корупцији. Потребно је даље развијати независни надзор и капацитет за рано откривање противправних радњи и сукоба интереса, а законодавство које је на снази мора се спроводити. Требало би да постоји већа одговорност и транспарентност у управљању јавним предузећима. Пажњу треба посветити примени етичких кодекса и праћењу планова интегритета у правосуђу и у јавној управи.

Савет за борбу против корупције је наставио активно да открива и анализира случајеве системске корупције, у својој улози саветника владе. Међутим, влада и даље не следи његове препоруке. Савет и даље нема довољно ресурса, а на именовање нових чланова Савета чека се још од 2013. године.

Институционални капацитет **Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности** треба даље повећавати да би се обезбедио делотворан надзор и адекватно одговарање на све већи број захтева за приступ информацијама од јавног значаја. Захтеви за приступ информацијама који су одбијени, углавном су се односили на поступке који имају утицај на буџет.

Спровођење закона

Судије, тужиоци и истражитељи специјализовани за финансијски криминал који укључује и корупцију, додатно су обучени, али потребан је одрживији приступ специјализованим обукама на свим нивоима. **Специјално тужилаштво за борбу против организованог криминала и корупције** је наставило да покреће истраге и подиже оптужнице у случајевима корупције на високом нивоу. Од пресудног је значаја одговарајућа обука полицајаца и тужилаца и подизање нивоа свести међу њима о моделу истраге коју води тужилаштво.

Међуинституционална сарадња између агенција за спровођење закона и са тужилашвом у извесној мери је побољшана, али захтева даље јачање. Нова стратегија финансијске истраге обухвата планове за реорганизацију органа за спровођење закона, повећање њиховог нивоа специјализације и запошљавање форензичких рачуновођа. Међутим, акциони план са поузданим буџетом тек треба да се усвоји.

Не постоји безбедна платформа за **електронску размену података** или за комуникацију између тужилаштва, полиције, пореских и других органа. И даље не постоји систем који омогућава **статистичко праћење** кривичног поступка. Одељења интерне контроле и даље немају довољно **опреме, средстава и људских капацитета**. Почела је реформа инспекцијских служби са циљем повећања њихове одговорности. Потребно је спроводити делотворан надзор и одвраћајуће санкције у случајевима противправних радњи. Потребно је ојачати независност и одговорност свих истражних и правосудних органа који се баве корупцијом, како би се обезбедила ефикасност.

Политика у области људских ресурса у јавној управи захтева реформу како би се обезбедило да запошљавање и напредовање буду засновани на заслугама и професионалним вештинама. Пажњу треба посветити примени етичких кодекса и праћењу планова интегритета у правосуђу и у јавној управи. Превенцији корупције у локалној управи је потребно посветити већу пажњу.

Правни оквир

Правни оквир за **борбу против корупције начелно** постоји, али недостаци у Кривичном законика и даље представљају проблем. Претерано прибегавање одредбама Кривичног законика о злоупотреби положаја одговорног лица у приватном сектору (члан 234 Кривичног законика) штетно је за пословну климу и правну сигурност. Закон о државним службеницима обухвата одредбе о **кодексу понашања за државне службенике** и механизмима за праћење. Превенција корупције у локалној управи захтева већу пажњу. Треба изменити одредбе важећег Закона о Агенцији за борбу против корупције које се односе на **превенцију сукоба интереса** и изјаве о имовини и провере **имовине јавних функционера**, како би се обезбедило спровођење Закона и одвраћајуће санкције у случајевима доказаних кршења. Закон о **финансирању политичких активности** постоји. Препоруке ОЕБС/ОДИХР о финансирању изборних кампања још увек нису узете у обзир. Почела је примена Закона о **заштити узбуњивача**, а уведен је и програм обуке за правосуђе.

Стратешки оквир

Влада је усвојила акциони план потребан за отварање поглавља 23 (владавина права) у априлу 2016. године и спровођење је почело. Касни се са неколико важних мера када је реч о **стратегии и акционом плану за борбу против корупције за период 2013–2018** (нпр. успостављање делотворне координације и механизма за праћење). Оба документа су усклађена с роковима и акцијама у националном акционом плану. Други документ није био предмет ни једног процеса консултација. Још увек нису додељени адекватни материјални и људски ресурси за спровођење стратегије и акционог плана. **Међуминистарска координациона група** којом председава премијер, састала се само једанпут у 2015. години. Постоји хитна потреба да се обезбеде бољи радни аранжмани између Министарства правде и других органа и тела који су укључени у сузбијање корупције. **Стратегија истрага финансијског криминала** тек треба да пружи резултате у истрази токова новца стеченог криминалом паралелно с кривичним истрагама. Адекватни ресурси тек треба да се доделе, а акциони план није усвојен. Акциони план за **стратегију реформе јавне управе** обухвата мере за повећање одговорности и транспарентности у јавном сектору у циљу сузбијања корупције, али мора се спровести процес реформи.

Основна права

Србија је ратификовала све главне **међународне инструменте за заштиту људских права**. Међутим, њихово спровођење треба да буде боље и конзистентније.

Од септембра 2015. године, **Европски суд за људска права (ЕСЈП)** је установио бар један прекршај Европске конвенције за заштиту људских права (ЕКЈП) у седамнаест пресуда који се углавном односе на право на правично суђење и заштиту имовине. Органу одлучивања додељене су укупно 1362 нове пријаве, чиме се број нерешених пријава своди на 1226. Недостатак одговарајућег извршења пресуда ЕСЈП наставља да буде велики разлог за забринутост.

У погледу **унапређења и остваривања људских права**, релевантни државни органи, скупштински одбори, Заштитник грађана, као и организације цивилног друштва, наставиле су да унапређују подизање нивоа свести о људским правима, толеранцији и забрани дискриминације и о механизмима извршења. Спровођење акционог плана стратегије за борбу против дискриминације је почело. Канцеларија Повереника за заштиту

равноправности је успоставила годишњу награду медијима за најбољи медијски прилог који промовише толеранцију и једнакост.

Када је реч о **превенцији мучења и злостављања**, повећани су административни капацитети Заштитника грађана, који наступа као национални механизам за превенцију. Још увек недостају подзаконски прописи о поступању с особама у полицијском притвору. Казне за злостављање и мучење су и даље неадекватне. Тек треба усвојити правне гаранције за спречавање мучења и злостављања у социјалним установама. Велики број људи с менталним и психосоцијалним сметњама, укључујући и старије особе, је против своје воље затворен у психијатријским установама и никакав напредак није забележен у правцу деинституционализације. Постоји разлог за забринутост због извештаја о употреби принудног лечења. Прекобројност, лоши услови живота, отежан приступ програмима специјалистичких лечења и неадекватан приступ здравственој заштити у затворима и даље су разлог за забринутост. Делотворан интерни несудски механизам за разматрање жалби притвореника тек треба да се успостави. Тврдње о злостављању треба да се прописно истраже у најкраћем року. Лоши услови у појединим полицијским станицама, посебно у мањим градовима и руралним областима, су и даље проблематични.

Што се тиче **затворског система**, систем судске заштите и надзор над остваривањем права затвореника и притвореника постоји. Пилот пројекти о сарадњи с локалним самоуправама и цивилним друштвом о алтернативним санкцијама и реинтеграцији су настављени и показали су се успешним. Што се тиче службе за условни отпуст, подзаконски акти су усвојени и број одслужених алтернативних казни и мера се повећао у 2015. години.

Потребно је хитно усвојити нови закон о **заштити података о личности**, усклађен са стандардима ЕУ. Обрада и заштита осетљивих података о личности, биометријски и видео надзор, безбедност података на интернету, као и директан маркетинг и даље су неадекватно регулисани и остављају значајан простор за злоупотребе. Постоји потреба да се повећају капацитети и обезбеде одговарајућа финансијска средства Канцеларији Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

Слобода мисли, савести и вероисповести је гарантована Уставом и генерално се поштује. Наставља се смањење инцидената који су повезани с религијом. Недостатак транспарентности и доследности у поступку регистрације и даље је једна од главних препрека у остваривању права неких верских група. Права припадника националних мањина да оснују и региструју верске организације, да граде и користе светишта, морају да буду у потпуности гарантована у пракси, а постоје тешкоће у приступу богослужењу на неким језицима мањина.

У погледу **слободе изражавања**, ситуација се није побољшала. Постоји потреба да се одржи и подстиче простор за политички дијалог, критичке расправе и дебате и изражавање различитих мишљења, како у мејнстрим медијима тако и на друштвеним мрежама. У погледу изборне кампање, пристрасно медијско извештавање, неосноване предности владајућих партија и замагљивање разлике између државних и партијских активности, изазвали су поремећаје у извештавању о кампањи. Политичка контрола над медијским сектором је довела до широко распрострањене аутоцензуре, док је делотворни механизам за мониторинг понашања медија недостајао током кампање.

Говор мржње се често толерише у медијима, а регулаторни органи и тужиоци се ретко

њиме баве. Изјаве државних званичника у вези с истраживачким радом новинара нису биле погодне за стварање окружења у којем се слобода изражавања може остварити без препрека. Комисија, чији је задатак да се истражи нерешене случајеве убијених новинара из 1999. и 2001. године, није остварила напредак у истрази ова два случаја.

Независност регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) треба да се ојача, како би могао да реагује на одговарајући начин на промене програма које утичу на уреднички садржај и састав програма који су предвиђени дозволом за фреквенцију. Саморегулишући Савет за штампу је активнији и бележи пораст случајева кршења професионалних новинарских стандарда и новинарског кодекса. Медијско извештавање засновано на анонимним изворима или процурелим информацијама, које даје детаље истраге или најављује хапшења, и даље подрива поверење у правосудне институције, крши законе о заштити података о личности и оспорава претпоставку невиности. Уопштено, власници медија и главна и одговорна уредништва би требало да посвете више пажње поштовању стандарда струке, уз подршку Савета за штампу.

Слобода изражавања на интернету је такође изложена претњама, посебно имајући у виду повећани притисак и нападе на интернет новинаре и блогере. Није забележен значајан напредак у истрагама о нападима хакера на веб сајтове у 2014. години и од тада. Потребно је уложити додатне напоре да се идентификују и кривично гоне осумњичени за повреду слобода на интернету, укључујући и случајеве који су поднети Тужилаштву за високотехнолошки криминал.

Слобода окупљања и удруживања се генерално поштује. Нови Закон о јавном окупљању је усвојен у јануару 2016. године да би се попунио правну празнину након што је претходни закон проглашен неуставним, увођењем неких побољшања (правни лекови) и са циљем да се усклади с Уставом Републике Србије. Међутим, први случајеви примене закона су показали да и даље постоје недостаци. Подзаконски акти неопходни за пуно спровођење закона још увек нису усвојени.

Имовинска права се и даље у великој мери поштују. Што се тиче реституције, Агенција за реституцију је наставила да испуњава свој мандат усвајањем око 39 300 мишљења и првостепених одлука о повраћају одузете имовине (од око 76 000 захтева) до краја јуна. Већину одлука је након тога одобрило Министарство финансија као другостепени орган одлучивања. У фебруару 2016. године, Скупштина је усвојила Закон о отклањању последица одузимања имовине жртвама Холокауста које немају живих законских наследника.

Законодавство Србије о **забрани дискриминације** генерално је у складу с европским стандардима, али додатне измене, које би га потпуно усклациле с правним тековинама Европске уније, нису усвојене. Повереник за заштиту равноправности је радио на 1040 случајева, што представља повећање од 20% у односу на 2014. годину. Канцеларија је наставила са својим активностима подизања свести. У циљу побољшања свог рада и јасног дефинисања приоритета, Повереник је усвојио нову стратегију развоја Канцеларије. Капацитет Канцеларије је повећан запошљавањем 12 нових службеника. Координационо тело за праћење спровођења акционог плана стратегије за борбу против дискриминације редовно извештава о развоју. Групе које су највише дискриминисане су и даље Роми, ЛГБТИ лица, особе с инвалидитетом и лица оболела од ХИВ/АИДС. Подстицање националне, расне и верске мржње и нетолеранције је забрањено према Кривичном

законику. Постављање система за прикупљање података и одговарајућа истрага, гоњење и санкционисање кривичних дела мотивисаних мржњом и даље је од суштинског значаја.

У погледу **једнакости жена и мушкараца**, нова национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године и акциони план за период од 2016. до 2018. године су усвојени у јануару. Потребна је одржива институционална поставка за промовисање равноправности полова (с адекватним средствима). Србија је прва земља изван Европске уније која уводи Индекс родне равноправности ЕУ. Буџетска реформа обухвата разматрања родне равноправности, а Закон о буџетском систему, усвојен 2015. године, је увео да се родно одговорно буџетирање, као обавезно за све буџетске кориснике на националном, покрајинском и локалном нивоу, постепено уводи до 2020. године. Случајеви жена убијених од стране њихових партнера су озбиљан разлог за забринутост. Истанбулска конвенција Савета Европе треба да буде правилно спроведена, а национално законодавство усклађено. Налози за хитну заштиту се не издају одмах, број склоништа је недовољан, а не постоји ни државни центар за жртве сексуалног насиља нити национална телефонска линија за помоћ женама. Потребно је појачати заштиту жена од свих облика насиља и унапредити механизме за координацију прикупљања и размене података између свих релевантних актера у систему.

Што се тиче **права детета**, Национални план акције за децу је истекао 2015. године. Савет за права детета Владе Републике Србије је остао неактиван. Приоритет треба да буде обезбеђивање делотворније координације система заштите детета, укључујући и напоре да се обезбеди јединствена примена политике. Административни подаци још увек нису разврстани да би се омогућило праћење статуса рањивих група, нарочито у погледу ромске деце и деце са инвалидитетом. Постоји потреба да се организује помоћ за децу која живе и/или раде на улици на локалном нивоу. Насиље над децом остаје озбиљан разлог за забринутост. И даље треба изградити нову националну стратегију за спречавање насиља над децом и заштиту деце од насиља. Постоји потреба да се усклади правни оквир и статистика с међународним стандардима о злоупотреби деце. Деца са инвалидитетом у великим институцијама имају великих проблема што се тиче приступа образовању. Треба да постоје додатни механизми за обезбеђивање потпуне примене правних прописа којима се регулишу права малолетних извршилаца кривичних дела и деце жртава у кривичном поступку. Превентивни програми и програми за реинтеграцију малолетних извршилаца кривичних дела у заједницу су доступни само у великим градовима и финансирају се из пројеката. Боља заштита за децу жртве која сведоче у кривичном поступку треба да се обезбеди кроз оснивање јединице за заштиту деце жртава.

Што се тиче **права особа с инвалидитетом**, ситуација и даље веома тешка, посебно у погледу приступа услугама. Закон о спречавању дискриминације особа с инвалидитетом је измењен у фебруару 2016. године и гарантује право слепим или слабовидим особама на коришћење факсимила за потписивање правних докумената. Потребни су напори да се повећа учешће особа с инвалидитетом у образовању и да се спроведе свеобухватан план о приступу објектима за особе с инвалидитетом, старије особе и социјално угрожена лица. Смештај и лечење особа с психосоцијалним и интелектуалним сметњама у социјалним установама још увек нису уређени у складу с међународним стандардима. Поступак лишавања лица њихове правне способности и поступак за доделу старатељства треба ускладити с међународним стандардима. *(видети такође поглавље 19 — Социјална политика и запошљавање).*

Бројне активности се спроводе са циљем промовисања права **лезбијске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне популације (ЛГБТИ)**. Нова влада укључује по први пут министарку која се отворено изјашњава као хомосексуалка. Просторије за прво свратиште за ЛГБТИ особе које траже подршку су обезбеђене од стране власти града Београда. Парада поноса одржана је 18. септембра без инцидената. Упркос свему овоме, ситуација није много напредовала и ЛГБТИ особе и активисти се и даље суочавају с говором мржње, претњама, а понекад чак и с физичким насиљем. Не постоји централизована евиденција званичних података о броју кривичних дела мотивисаних хомофобијом и трансфобијом. Србија нема поступке за правно признавање пола, чак и у случајевима промене пола. И даље је потребно изменити школске уџбенике који садрже дискриминаторски садржај. Потребна је јача политичка посвећеност унапређењу културе поштовања ЛГБТИ особа и обезбеђивању забране дискриминације на послу, у сектору здравства и у систему образовања. Ниво јавних предрасуда о ЛГБТИ особама и даље је релативно висок и треба се бавити овим питањем.

Питања у вези с **правима радника и правима на синдикално организовање** су обухваћени у поглављу 19.

Није забележен никакав напредак у области **процесних права**. Подршка и заштита за жртве кривичних дела није у складу с правним тековинама ЕУ, а недостају делотворни механизми за заштиту права жртава. Закон о бесплатној правној помоћи још увек није усвојен, а спровођење процесних заштитних мера није у потпуности оцењено да би се обезбедио делотворан систем заштите, уз подршку одговарајућег кадра, обуке и инфраструктуре. Систем за накнаду штете у грађанском поступку не функционише. Учинак адвоката додељених по службеној дужности притвореним лицима представља разлог за забринутост. Што се тиче приступа правди, Закон о јавном бележничтву и пратећи закони су измењени у децембру 2015. године и решавају практичне изазове. Тренутно постоји 157 јавних бележника које надгледа Комора јавних бележника, а планирани број је 370 (1 на 25 000 становника). Озбиљне разлике у обиму посла у судовима и тужилаштвима, дуго просечно трајање поступака, знатан број заосталих предмета, недостатак делотворног система бесплатне правне помоћи, слабо извршење правоснажних пресуда и захтева за одштетом ометају приступ правди. Приступ правди на језицима мањина и за особе с инвалидитетом није у потпуности осигуран у пракси. Још увек не постоји свеобухватни национални систем подршке жртвама и сведоцима кривичних дела. Није било промена законодавног оквира са циљем побољшања процесних заштитних мера за социјално најугроженије групе људи.

Постоји правни оквир за поштовање и заштиту **мањина** и културних права и генерално је потврђен, у складу с Оквирном конвенцијом о националним мањинама, чија је Србија потписница. Ипак, постоји простор за даљи напредак у његовом спровођењу широм Србије, а то су доследнија примена и борба против регионалних разлика, нарочито у области образовања, употребе језика и приступа медијима и верским службама на језицима мањина.

Посебан акциони план за остваривање права националних мањина је усвојен у марту. Представља саставни део Акционог плана за поглавље 23 и бави се питањима од значаја за унапређење и заштиту мањинских права у бројним областима. Треба да се спроведе на инклузиван начин. Уредба која успоставља фонд за националне мањине је усвојена у марту 2016. године. Она има за циљ да подржи пројекте о култури, образовању,

информисању и службеној употреби језика националних мањина.

Још увек се чекају промене Закона о националним саветима националних мањина да би се он ускладио с одлуком Уставног суда и требало би да се то брзо заврши и усвоји, како би се избегле правне несигурности и закон ускладио са секторским законима о медијима, култури и образовању. Поновно успостављен Републички Савет за националне мањине и локални савети за међуетничке односе ће морати да играју активну улогу у спровођењу и праћењу политике. Потребни су свеобухватни приступ интеграцији и подстицање међуетничких односа. Споразуми о штампању уџбеника на језицима националних мањина су постигнути с представницима осам националних мањина (Бошњаци, Бугари, Хрвати, Мађари, Румуни, Русини, Словаци и Албанци). Поступак за одобравање уџбеника на језицима мањина треба олакшати, а учење српског језика као нематерњег језика боље развити. Финансијска изводљивост медијског садржаја на језицима мањина треба да буде гарантована, а улога јавних радиодифузних сервиса у том подручју повећана. Заступљеност националних мањина у државној управи треба додатно побољшати.

Аутономна Покрајина Војводина је одржала висок степен заштите мањина, а међуетничка ситуација је и даље добра. Представници покрајинских органа управе су учествовали у изради акционог плана о националним мањинама, према поглављу 23. Редовни покрајински избори су мирно одржани.

Локални избори у **Прешеву, Бујановцу и Медвеђи** су одржани у мирној атмосфери. Координационо тело владе је ефикасно радило и повећало је финансијска средства за развој инфраструктуре. По први пут, припадник албанске етничке групе именован је за начелника полиције у Бујановцу. Политички дијалог између централне власти и локалних албанских лидера о свеобухватном програму интеграције и економског опоравка још увек није настављен. Регион је и даље неразвијен, а албанско становништво је и даље недовољно заступљено у државној управи.

Ситуација у **Санџаку** је углавном стабилна, а локални избори мирни. Именовани су судски преводиоци за босански језик. Бошњачка заједница је и даље недовољно заступљена у државној управи и полицији. Ово подручје остаје међу најнеразвијенијим, с високом стопом незапослености.

Нова стратегија за социјално укључивање Рома за период од 2016. до 2025. године је усвојена у марту и покрива образовање, здравство, становање и запошљавање. Тек треба да буде усвојен њен акциони план. Пословник о раду је измењен и детаљније описује употребу афирмативних мера у образовању за Роме. Канцеларија за људска и мањинска права је спровела обуке за локалне власти за праћење коришћење афирмативних мера. Законодавне промене су довеле до значајног пада броја Рома у ризику од апатридије. Усвојене су нове смернице о непосредној регистрацији рођења деце чији родитељи немају лична документа.

Влада је усвојила први извештај Савета за спровођење акционог плана за поглавље 23, који садржи оперативне закључке са семинара о инклузији Рома, одржаног у јуну 2015. године. Ипак, и даље се чека посебан извештај о оперативним закључцима с детаљним информацијама и степеном реализације.

Здравствени медијатори се не користе систематски у Министарству здравља. Роми се и даље суочавају с тешким условима живота и дискриминацијом у приступу социјалној

заштити, здравству, запошљавању и адекватном становању. Већина Рома, посебно оних који живе у неформалним насељима, немају адекватан приступ свежој води и струји. Наставили су се проблеми с принудним иселењима. Србија тек треба да развије смернице о иселењу у складу с међународним стандардима и да обучи локалне и националне институције о процедурама које треба следити пре, за време и после иселења. Стопа напуштања школе када су у питању ромска деца и даље је висока и она су и даље превише заступљена у установама за негу. Ромске жене и деца и даље су учестало изложени насиљу у породици, што се обично не пријављује.

Према подацима УНХЦР-а, у Србији има око 35.295 **избеглица** и 203.140 **интерно расељених лица** (ИРЛ). Девет колективних центара се постепено затварају (у њима је смештено 185 избеглица и 375 ИРЛ). Настављено је с програмом подршке општинама које су усвојиле локалне акционе планове за побољшање положаја избеглица и ИРЛ, а стамбена ситуација расељених лица се незнатно побољшала. Успостављени су Локални савети за управљање миграцијама и трајна решења и усвојени су локални акциони планови. Услови живота многих избеглица и ИРЛ су још увек тешки. Потребна је већа доследност у спровођењу Закона о пребивалишту и боравишту грађана, који омогућава ИРЛ да пријаве боравиште у центрима за социјални рад. Влада Србије је усвојила стратегију за решавање питања избеглица и ИРЛ. Значајан број интерно расељених лица ромске националности, која живе у неформалним насељима, не могу да пријаве своје тренутно место боравка јер имају регистровану адресу у свом месту порекла (Косово), што ограничава њихов приступ основним правима. Србија учествује у регионалном дијалогу о трајним решењима за расељена лица с Косова („Скопска иницијатива”) с представницима Косова, Црне Горе и Бивше Југословенске Републике Македоније.

5.24. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

ЕУ има заједничка правила која се односе на контролу граница, визе, спољне миграције и азил. Шенгенска сарадња подразумева укидање граничних контрола у оквиру ЕУ. Постоји и сарадња у борби против организованог криминала и тероризма као и сарадња између правосудних, полицијских и царинских органа.

Постоји **известан ниво припремљености** у Србији за спровођење правних тековина ЕУ у области правде, слободе и безбедности. **Известан напредак** је постигнут у областима као што су реформа полиције, граничних контрола и организованог криминала са усвајањем прве Националне процене претње од тешког и организованог криминала (*SOCTA*) у децембру 2015. године која је у складу са захтевима Европола. Србија је погођена избегличком и мигрантском кризом, током које је играла активну и конструктивну улогу и сарађивала са суседним земљама и државама чланицама, у исто време управљајући токовима мешовитих миграција. Србија активно учествује у међународној и регионалној полицијској и правосудној сарадњи.

У наредном периоду, Србија нарочито треба:

- да успостави почетни систем за праћење резултата истраге, кривичног гоњења, коначних пресуда, као и заплене и одузимања имовине у случајевима организованог криминала, укључујући праће новца, трговину људима и кријумчарење људи/миграната;
- да усвоји стратегију интегрисаног управљања границама и акционог плана за

спровођење, укључујући базе података широм земље;

→ да усвоји и спроведе нови закон о азилу, са посебним фокусом на рањиве групе и мере интеграције за лица којима је потребна међународна заштита;

→ да се даље бави феноменом неоснованих захтева за азил које подносе држављани Србије у државама чланицама ЕУ одржавањем тренда опадања броја тражилаца азила из Србије.

(Види и посебне препоруке за борбу против организованог криминала у одељку 2.3.).

Као део „новог приступа” владавине права, и у складу са преговарачким оквиром, ово поглавље је отворено у јуну 2016. године након што је Србија усвојила детаљан акциони план.

Регуларне и ирегуларне миграције

Институционална структура и правно усклађивање

Правни оквир Србије је делимично у складу са правним тековинама ЕУ. Како би смањила ирегуларне миграције, Србија тек треба да измени свој Закон о странцима и Кривични законик и да усклади Закон о запошљавању странаца са минималним стандардима за санкционисање и мерама против лица која запошљавају нелегалне држављане трећих земаља. Законодавство о повратку миграната којима је одбијен захтев за азил и задржаних ирегуларних миграната, којим се преноси Директива о повратку, још увек није усвојено. Србија је делимично усагласила правни оквир о поновном спајању породица и статусу држављана трећих земаља који мигрирају зарад студија, истраживања и сезонских послова. Национално законодавство још увек није усклађено са правним тековинама ЕУ по питању плаве карте или боравишне и радне дозволе.

Нова **стратегија** и акциони план за борбу против ирегуларних миграција за 2016–2020. годину још увек нису усвојени. Стабилан механизам за повратак, у складу са захтевима ЕУ, још увек није успостављен. Иако се суочава са повећаним мешовитим миграционим токовима и великим али променљивим бројем заточених миграната, Србија је наставила да улаже значајне напоре како би се осигурало да држављани трећих земаља добијају склониште и хуманитарну помоћ уз подршку ЕУ и међународну подршку. Ослањајући се на ово искуство, Србија би требало да усвоји свеобухватну стратегију за рано упозоравање, спремност и управљање кризом.

Надлежности за **управљање миграцијама** су подељене између различитих државних органа: Министарство унутрашњих послова, Комесаријат за избеглице и миграције, Министарство спољних послова, Министарство правде и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Специјализована јединица састављена од 35 службеника у Управи граничне полиције бави се борбом против ирегуларне миграције. У Управи криминалистичке полиције, специјализовани одсек - састављен од девет официра – бави се питањем кријумчарења миграната у оквиру Одељења за сузбијање организованог општег криминала. Потребна је боља координација свих институција укључених у борбу против ирегуларне миграције. Потребно је знатно ојачати укупне институционалне структуре и инфраструктуру.

Капацитет за спровођење и извршење

Целокупна **кадровска опремљеност** у области миграција је још увек критична, посебно у контексту миграционе кризе.

Србија има 144 места за смештај **ирегуларних миграната** у једином сталном прихватном центру у Падинској Скели где постоје услови за основни смештај (са 35 полицијских службеника). Додатни смештај за ирегуларне мигранте треба да се одржава или прошири у складу са потребама. Даље опремање и реновирање су потребни како би се сместиле рањиве категорије, као што су жене са децом и малолетна лица без пратње. Адекватност смештајних капацитета треба да се прати кроз флексибилне механизме како би се предвидео и решио нагли прилив већег броја миграната. Довољан број обученог особља је потребан како би водио центар. Потребна је боља координација свих институција које су укључене у борбу против ирегуларне миграције. У 2015. години, 36.598 лица је пресретнуто на граници и 759 кривичних пријава је поднето за **кријумчарење људи** против 1127 извршилаца који су покушали да прокријумчаре 8068 лица. У првој половини 2016. године, број лица пресретнутих на граници је опао; 112 кривичних пријава је подигнуто против 132 извршиоца који су покушали да прокријумчаре 1 309 лица. На крају августа 2016. године, процењено је да је 4550 миграната заточено у Србији. Око 80% њих се налазило у прихватним центрима.

Број људи који су се заиста **вратили** у своју земљу порекла остаје на ниском нивоу за сада, иако је Србија корисница програма Помоћ за добровољан повратак који води Међународна организација за миграцију. Четрдесет лица је добровољно пристало да се врати до краја августа 2016. године. Србија треба да успостави стабилан механизам повратка за лица која су добила коначну одлуку о одбијању захтева за азил.

Споразум о реадмисији са ЕУ се спроводи на задовољавајући начин. Постоји 19 протокола за спровођење који су потписани са ЕУ. Поступак за закључење протокола између Србије и Хрватске је започет. Билатерални споразуми о реадмисији су потписани са 13 земаља. Међутим, Србија тек треба да закључи споразуме о реадмисији са одређеним земљама које су извор ирегуларних миграција, као што су Мароко, Бангладеш и Пакистан. Преговори у циљу закључења споразума о реадмисији са Турском и Украјином су у току. Према статистичким подацима у земљи, 4869 српских држављана и 4726 држављана трећих земаља се вратио у Србију на основу споразума о реадмисији из 2015. године; до краја маја 2016. године, 2633 српских држављана и 13 држављана трећих земаља су се вратили у Србију на основу споразума о реадмисији.

Азил

Институционална структура и правно усклађивање

Србија је потписница Женевске конвенције о избеглицама. У току је промена Закона о азилу како би се **законски оквир** ускладио са правним тековинама ЕУ. Нови закон треба да предвиди делотворан приступ поступку азила, независно од националности подносиоца захтева, кроз коректан и правовремени третман захтева за азил. Критеријуми за означавање земље као сигурне земље порекла или као сигурних трећих земаља и поступак за ревидирање тих ознака тек треба да буду у потпуности усклађени са законодавством ЕУ. У септембру 2015. године, Србија је усвојила план за реаговање у ванредним ситуацијама како би се изборила са наглим приливом миграната, који је ревидиран у јулу 2016. године.

Србија има неопходне **институције** за обраду захтева за азил. Канцеларија за азил, посебна јединица Директората пограничне полиције Министарства унутрашњих послова је орган надлежан за одобравање азила. Жалбе на одлуке овог органа се могу поднети Комисији за азил и, након тога, Управном суду. Жалбени систем тек треба да буде усклађен са правним тековинама ЕУ, посебно у погледу састава одбора Комисије за азил и суспензивног дејства жалбе.

Капацитет за спровођење и извршење

Канцеларија за азил је само делимично кадровски опремљена (17 лица од планираних 29). Нови запослени са задужењем за обраду захтева у Канцеларији за азил треба да прођу додатну обуку.

У **поступку азила**, капацитет за процену подобности захтева је и даље слаб, и више обуке је потребно, посебно о земљама порекла и техникама интервјуисања. Постоји хитна потреба за краткорочним мерама за унапређење поступка обраде захтева, укључујући и успостављање заштићеног механизма провере у оквиру поступка азила (са циљем да се направи разлика између лица којима је потребна међународна заштита и осталих лица). Капацитет за тумачење је недовољан. Напори да се интегришу корисници међународне заштите треба да буду подржани стабилним буџетом. Србија треба да настави блиску сарадњу са државама чланицама ЕУ и са земљама у окружењу са циљем да се обезбеди делотворан приступ међународној заштити, и да се обесхрабри ирегуларно кретање миграната.

У 2014. години Србија је успоставила електронску базу биометријских података са отисцима прстију и фотографијама, којом управља Канцеларија за азил. Међутим, гранични прелазни нису повезани на систем, и тражиоци азила морају да буду доведени у Канцеларију за азил како би поднели захтев.

У 2015. години, 579.518 лица је изразило намеру да тражи азил, али само један у 1000 (586 лица) је поднео захтев: 16 лица је добило статус избеглице, 14 је добило супсидијарну заштиту, и било је 40 негативних одлука. У већини случајева поступак је суспендован јер подносилац више није био доступан. Од јануара до августа 2016. године, 538 лица је поднело захтев за азил, 11 је добило статус избеглице, 13 је добило супсидијарну заштиту и 63 лица је добило негативну одлуку, док је у већини случајева (205 случајева који представљају 356 лица) поступак обустављен јер је подносилац нестао пре завршетка поступка. Постоји пет **сталних прихватних центара** са укупним капацитетом од 1 000 кревета, са могућношћу да се прошире капацитети привременог смештаја у ударним периодима, до 5340 кревета. Постоје три центра за смештај малолетника без пратње, са капацитетом од 30 кревета. Сви прихватни центри су отворени објекти, који су подложни инфилтрацији кријумчара људи и других криминалних активности. Министар унутрашњих послова је започео формалну преписку са Европском канцеларијом за подршку азилу (*EASO*) како би се поставио шири оквир за сарадњу и подршку *EASO* у Србији.

Визна политика

Визни режим је делимично у складу са позитивном листом ЕУ и негативном листом трећих земаља. Систем издавања виза је делимично у складу са Законом о визама. Повезивање Интегрисаног визног информационог система Србије са свим дипломатским и

конзуларним представништвима и другим релевантним базама података није потпуно. Настављају се напори да се додатно смањи број виза издатих на граници.

У погледу спровођења безвизног режима са ЕУ, Србија је наставила да предузима мере за решавање феномена неоснованих захтева за азил које држављани Србије подносе у државама чланицама ЕУ и земљама Шенгена. Укупан број лица која из Србије траже азил у ЕУ је био око 12 200 за период од јула до децембра 2015. године, 38% мање него у истом периоду у 2014. години. Бројеви су наставили да опадају у првих пет месеци 2016. године. У јуну 2016. године, држављани Србије су чинили 14% свих издатих одлука о повратку. Капацитет и ресурси који служе како би се омогућила реинтеграција повратницима су и даље ограничени.

Гранична контрола и надзор су се наставили и поднето је 19 кривичних пријава против 23 лица због омогућавања злоупотребе права на азил у страној земљи у 2015. години, док су од јануара до маја 2016. године поднете 4 пријаве против 4 лица. Србија и даље сарађује у предузимању мера ради смањења броја неоснованих захтева за азил, делом кроз кампање за подизање свести, а делом кроз контроле туристичких агенција и превозника (као и путем контроле и надзора граничних прелаза и интензивне сарадње са државама чланицама). Напори за унапређење социјалног и економског положаја лица за која постоји највећа вероватноћа миграција, нарочито Рома, до сада су имали ограничен утицај и треба их убрзати и систематски финансирати.

Шенген и спољне границе

Институционална структура и правно усклађивање

Законодавни оквир Србије за управљање спољним границама је у складу са правним тековинама ЕУ након завршетка ревидиране **стратегије** интегрисаног управљања границом (*ИБМ*) у којој се огледа план ЕУ из 2006. године. И стратегија и пратећи акциони план тек треба да буду усвојени. У циљу усвајања акционог плана за Шенген, Србија треба да оцени правне, техничке, инфраструктурне и кадровске потребе.

Гранична полиција је специјализовано **цивилно тело** у оквиру Министарства унутрашњих послова. Има осам регионалних центара (по један за сваку земљу са којом се граничи осим за Румунију, са којом има два због дужине државне границе) и 47 локалних станица које су одговорне за надзор границе, као и 40 станица за контролу границе на 94 граничних прелаза. Србија би требало да створи јединствени координациони центар за размену полицијских информација, у циљу припреме у каснијој фази како би успоставила *СИРЕНЕ* канцеларије (за улазак у шенгенску зону). Гранична полиција је закључила уговор о сарадњи са царином и органима за фитосанитарну контролу.

Капацитет за спровођење и извршење

Гранична полиција има укупно 3 500 **запослених**. Као део свеукупне реорганизације Министарства унутрашњих послова, гранична полиција има подршку нове јединице за анализу ризика од 2015. године. Јединица је тренутно у потпуности кадровски опремљена. Развој модела анализе националног ризика у складу са *ЦИРАМ в2.0* је одложен. Запослени су прошли основну и специјализовану обуку и у оквиру споразума закљученог са Фронтексом. Ово сада треба да буде праћено обуком прилагођеном за граничну полицију, кроз јединствени систем „обуке за тренере”.

Стратегија **интегрисаног управљања границом**, у складу са концептом ЕУ, тек треба да

буде усвојена, као и акциони план за њено спровођење. Сарадња између граничне полиције, царине и ветеринарских/фитосанитарних органа мора да буде побољшана. Процедуре на граничним прелазима, улагање у конзулат, мере у сарадњи са суседима Србије и мере на границама, укључујући и текућу значајну модернизацију мањих граничних прелаза (ГП) морају да буду обезбеђени. Србија је транзитна земља за ирегуларне миграције и кријумчарење дроге, оружја и друге робе. Сви главни гранични прелази су технички опремљени (скенери пасоша, камере за регистарске таблице, видео надзор и скенери отисака прстију), али је потребна даља модернизација опреме, повезивање на Интерполову бази података и више обуке за запослене.

Учињене су значајне инвестиције у надзор границе и **инфраструктуру** у протекле три године дуж зеленог појаса границе, на главним граничним прелазима и на неким мањим граничним прелазима. Међутим, треба уложити више средстава у модернизацију граничне инфраструктуре и надзор зеленог појаса границе. Даља улагања у управљање границом треба да се огледају у акционом плану за Шенген. Требало би усмерити посебну пажњу и дати приоритет оним деловима зеленог појаса границе и граничних прелаза који су највише изложени токовима ирегуларних миграција.

Међуинституционална сарадња између граничне полиције, царине и органа Министарства унутрашњих послова треба да се побољша, укључујући и заједнички приступ базама података широм земље. Ово је нарочито проблем за мање ГП. Откривање лажних или фалсификованих докумената треба да се побољша. Гранична полиција има овлашћења за хапшење. Међутим, тек треба да успостави евиденцију о откривању, истражи и гоњењу у вези са прекограничним криминалом у координацији са другим органима за спровођење закона. Откривање сложенијих кривичних дела као што су кријумчарење људи и трговина људима, трговина оружјем и дрогом имало би користи од већих истражних овлашћења граничне полиције.

Сарадња са суседним земљама је и даље задовољавајућа, нарочито на техничком нивоу. Србија је закључила граничне споразуме о спровођењу заједничких патрола са Црном Гором, Бугарском, Бившом Југословенском Републиком Македонијом и Босном и Херцеговином. Споразуми са Румунијом и Хрватском су у завршној фази. У децембру 2015. године покренута је иницијатива за отварање заједничког контакт центра на граници са Румунијом, на основу протокола који је раније потписан. Службеници граничне полиције се редовно упућују у заједнички трилатерални контакт центар (Србија, Босна и Херцеговина и Црна Гора) у Требињу. Успостављање заједничке радне групе за места неовлашћеног преласка државне границе (са пограничним деловима са Босном и Херцеговином и Црном Гором) је добар корак напред у мапирању алтернативних путева и локација које треба блокирати. Међутим, још увек није постигнут споразум о блокирању таквих места преласка државне границе. Билатерална сарадња са Хрватском и Бившом Југословенском Републиком Македонијом била је конструктивна, упркос великом порасту протока миграната. Радни аранжман са Фронтексом се неометано спроводи. Заједничке операције у организацији Фронтекса су спроведене на границама Србије и Хрватске и Србије и Мађарске.

Привремени *ИБМ* прелази са Косовом су и даље у потпуности оперативни. Међутим, није било никаквог напретка у успостављању сталних *ИБМ* прелаза са Косовом, и у успостављању додатних привремених заједничких прелаза у местима Капија и Извор.

Србија је усвојила мере за откривање **корупције на границама**, укључујући и ротацију граничних службеника између граничних прелаза, контролу зеленог појаса границе и надзор. Случај корупције који укључује 28 службеника је откривен и подигнуте су оптужнице против одговорних лица. Постоји потреба да се прошири систем видео надзора у реалном времену на свим граничним прелазима. У протекле три године, скоро 1 000 граничних полицајаца је прошло обуку из етике. У новембру 2015. године је завршена процена ризика од корумпираног понашања запослених у институцијама које су укључене у систем интегрисаног управљања границом. Међуресорна радна група је основана са задатком да одобрава специјалне извештаје о процени ризика од корумпираног понашања коју је спровела свака од надлежних институција укључених у *ИБМ*.

Правосудна сарадња у грађанским и кривичним стварима

Србија треба да предузме мере којима се омогућава директна сарадња између српских и иностраних судова и централизовани пријем захтева упућених судовима за потребе међународне правосудне сарадње. Потребно је обезбедити неопходну инфраструктуру и базу података како би се брзо одговарало на захтеве за узајамну правну помоћ и обезбеђивање бољих статистичких података о њиховом праћењу, као и за примену начела о узајамном признавању. У циљу побољшања ефикасности, потребни су већи капацитет и експертиза, укључујући и језичке вештине. Процена утицаја (нормативни део) на усклађивању са правним тековинама ЕУ о кривичним стварима је завршена. Када је реч о **правосудној сарадњи у грађанским стварима**, Србија је приступила Хашкој конвенцији о заштити деце из 1996. године у јануару 2016. године.

У погледу сарадње са Евројустом у кривичним стварима, Србија је била укључена у 86 случаја. Главне врсте криминала су обмане и преваре, затим умешаност у организоване криминалне групе и злочине против живота, тела и личне слободе. Србија је била укључена у 11 координационих састанака и четири заједничка истражна тима. Србија још увек није закључила споразум о оперативној сарадњи са Евројустом због тога што прво мора да новелира свој правни оквир за заштиту података.

Борба против организованог криминала

Институционална структура и правно усклађивање

Потребно је додатно ускладити **правни оквир** за полицијску сарадњу са правним тековинама ЕУ.

Конзистентност између Закона о кривичном поступку и Закона о полицији треба да се осигура како би Јавни тужилац могао ефикасно да спроводи предистражни и истражни поступак. Ово се односи и на употребу посебних истражних мера.

У децембру 2015. године Србија је усвојила прву стратешку анализу о стању организованог криминала на својој територији на основу методологије Европола за израду процене претње од тешког и организованог криминала (*SOCTA*). Полицијски рад утемељен на обавештајном раду и заснован на *SOCTA* мапирању криминала и систематском коришћењу процена претњи још увек није развијен. *SOCTA* треба да уђе дубље у значај корупције и обим у коме она води организованом криминалу. У припреми је радни аранжман са Европском полицијском академијом (*CEPOL*).

Министарство унутрашњих послова је наставило са реформом система људских ресурса оснивањем одељења за људске ресурсе. То треба да допринесе ограничавању изложености

полициских службеника политички мотивисаним одлукама о запошљавању, каријери и напредовању. Нови шеф полиције још увек није изабран. Нови Закон о полицији је ступио на снагу у фебруару 2016. године. Њиме је утврђен и принцип оперативне независности. Јасне смернице о спровођењу овог закона су неопходне како би се обезбедила усклађеност са спровођењем Закона о кривичном поступку. Тиме би се осигурало да тужиоци ефикасно спроводе кривичне истраге и обезбедила би се јасна разлика између полициских овлашћења у погледу спречавања криминала и борбе против криминала. Довољна средства и политичка подршка владе, скупштине и врха полиције треба да се осигура кроз спровођење новог закона.

Ефикасно спровођење стратегије финансијских истрага у Србији за период од 2015 – 2016. године и даље зависи од усвајања нацрта закона о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела. Србија нема дугорочну стратегију за борбу против **високотехнолошког криминала**. Нацрт **стратегије за борбу против трговине људима** и пратећи акциони план још увек нису усвојени. Иако постоји координатор за оперативну сарадњу у Министарству унутрашњих послова, Србија тек треба да именује националног известиоца или сличан механизам за борбу против трговине људима у складу са правним тековинама ЕУ.

Капацитет за спровођење и извршење

Зависност полиције од рада безбедносних и обавештајних служби по питању спровођења посебних истражних мера у кривичним истрагама још увек је разлог за озбиљну забринутост. Истражна овлашћења граничне полиције и управе царина остају ограничена.

Оперативна сарадња на билатералном и регионалном нивоу је настављена. Оперативни и административни капацитети за полициску сарадњу треба да се ојачају. Три специјализоване јединице (за кривичну анализу; тероризам и екстремизам; и за превенцију, зависност и сузбијање дрога) потребно је адекватно кадровски попунити, обучити и опремити. Известан напредак је остварен у реорганизацији Министарства унутрашњих послова. Ипак су потребни даљи напори, посебно у модернизацији управљања људским ресурсима полиције, нарочито по питању запослења према заслугама и каријерном усмерењу.

Ниво **међуинституционалне** сарадње, протока и размене информација између агенција за спровођење закона треба додатно унапредити. Тек треба успоставити централни кривични обавештајни систем и усаглашену статистику. Сарадња између полиције и Посебног тужилаштва за високотехнолошки криминал се побољшава. Јединица за високотехнолошки криминал и даље није довољно кадровски опремљена, посебно с обзиром на широк спектар сложених кривичних дела која та јединица треба да истражује.

Истраге о **трговини људима** успешно су окончане у изузетно малом броју случајева, упркос томе што је Србија и земља порекла, транзита и одредишта тих лица и што се суочава са све већим миграционим притиском. Постоји потреба да се додатно побољша идентификација, заштита и подршка жртвама трговине људима и да се избегне поновна виктимизација током процеса истраге и суђења. Центар за заштиту жртава трговине људима треба да ојача своје капацитете. Не постоји ниједно државно прихватилиште за жртве трговине људима нити постоји одговарајући центар за децу - жртве трговине. Треба

определити адекватна финансијска средства за помоћ жртвама трговине људима. Тек треба развити свеобухватан и мултидисциплинаран приступ трговини људима који је оријентисан ка жртвама трговине. Жртвама трговине људима треба понудити све облике неопходне заштите, у складу са правним тековинама ЕУ. Битно је да се подстакне проактиван став у деловању истражних органа како би се избегло да се они првенствено ослањају на изјаве жртва како би покренули истрагу.

У погледу **прања новца**, систем против прања новца у Србији је процењен у априлу 2016. године од стране *Moneyval* комитета стручњака Савета Европе. Потребно је ојачати његове капацитете за вођење сложених финансијских истрага паралелно са кривичним истрагама како би се пратили токови новца, што би довело до заплене и одузимања имовине проистекле из кривичног дела. Србија такође треба да додатно ојача превентивне мере и појача надзор, као и сарадњу и координацију између Управе за спречавање прања новца, полиције, тужилаца, подносилаца извештаја и надзорних органа. Агенције за спровођење закона и тужилаштва немају приступ релевантним базама података у складу са прописима о заштити података и међуинституционалној сарадњи; ово чини борбу против финансијског криминала који укључује прање новца мање ефикасном. Дирекција за управљање одузетом имовином нема довољно запослених нити капацитета, укључујући капацитете за складиштење. Није усвојен нови закон о одузимању имовине. Канцеларија за повраћај имовине у складу са правним тековинама ЕУ тек треба да се успостави. Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела треба да буде усклађен са правним тековинама ЕУ.

Није забележен напредак по питању превентивног **замрзавања имовине** у раној фази истраге. Као резултат, имовина често нестане, што за последицу има слабе резултате у одузимању имовине проистекле из кривичног дела у тренутку доношења правоснажности пресуде. Иако је било неколико операција које су довеле до хапшења по оптужбама за финансијски криминал и корупцију, исход у погледу оптужница и правоснажних пресуда остаје да се види. Број **правноснажних пресуда** за дела организованог криминала и даље је мали у поређењу са процењеним размерама регионалног и домаћег криминалног тржишта. Ово отежава разоткривање криминалних организација. Потребно је успоставити евиденцију проактивних истрага. Постоји потреба да се појасни улога обавештајних служби у поступцима кривичне истраге и да се успостави стабилан надзор како би се спречила злоупотреба и политички утицај. Борба против организованог криминала и корупције и даље је од кључне важности за супротстављање продирању криминала у политички, правни и економски систем.

Борба против тероризма

Институционална структура и правно усклађивање

Правни оквир Србије је у великој мери у складу са правним тековинама ЕУ и међународним инструментима за борбу против тероризма. Кривични законик је измењен два пута: у 2012. години како би се инкриминисао шири спектар терористичких активности, укључујући регрутацију и обуку будућих терориста, и у 2014. години како би се инкриминисао феномен страних терористичких бораца у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 2178 (2014).

Национална **стратегија** и акциони план за спречавање и борбу против тероризма нису још увек усвојени. Постоји потреба да се појача спремност и способност одговора по питању

хемијских, биолошких, радиолошких и нуклеарних претњи. Закон о међународним рестриктивним мерама из фебруара 2016. године додатно доприноси спречавању тероризма.

Главне институције које су укључене у борбу против тероризма су Министарство унутрашњих послова, обавештајне службе, Министарство правде, Министарство спољних послова и Министарство одбране. Србија још увек нема национално тело за координацију спровођења стратегије за борбу против тероризма.

Капацитет за спровођење и извршење

Сарадња између специјалне полицијске јединице за борбу против тероризма и екстремизма и Европола је интензивирана у циљу спречавања и сузбијања кривичних дела у вези са терористичким активностима појединаца, група, мрежа и организација које оправдавају своје активности на верској основи и у циљу размене информација о кретању терориста.

Више рада је неопходно да би се прошириле активности спречавања и борбе против радикализације које укључују локалне верске вође, локалне власти и цивилно друштво. У децембру 2014. године, Србија је спровела националну процену ризика од финансирања тероризма. Србија треба да се фокусира на проширење капацитета за откривање и прекид финансијских токова за подршку тероризму, укључујући и специјализоване обуке за Финансијску обавештајну јединицу.

У фебруару 2016. године Тужилаштво за организовани криминал је оптужило двоје људи за кривично дело терористичког удруживања у вези са кривичним делом тероризма, регрутовања и обуке за извршење терористичких дела и финансирање тероризма. Још увек је неопходно формирање јединствене националне базе података, као и ефикаснијих процедура за размену података и оперативнију међуресорну сарадњу.

На Србију је у одређеној мери утицао феномен страних терористичких бораца и радикализација. Власти имају доказе за око 40 српских држављана који се боре у Сирији од почетка сукоба, од којих је 11 наводно погинуло у последње три године. Број повратника је такође веома низак.

Сарадња у области борбе против дрога

SOCTA методологија усвојена у децембру 2015. године идентификује производњу и стављање у промет контролисаних психоактивних супстанци у Србији као најдоминантнији и најпрофитабилнији облик организованог криминала. Добра међународна и регионална сарадња по питању дроге је настављена, нарочито са растурањем међународног ланца кријумчарења дроге које је у децембру довело до одузимања 16 килограма хероина на граници са Бугарском.

У марту 2016. године, национална контакт тачка за сарадњу са Европским центром за праћење дрога и зависности од дрога премештена је из Завода за јавно здравље у Министарство здравља. Такође је важно да се обезбеди и одговарајући пренос стручних знања. Основана је међуресорна канцеларија за борбу против дрога и именован је директор канцеларије. Међутим, канцеларија још увек није у потпуности оперативна. У оквиру националне стратегије за борбу против дрога, потребно је јасно дефинисати надлежности и овлашћења различитих институција укључених у међуинституционалну сарадњу.

Систем раног упозоравања још увек није успостављен. Мора да се осигура одговарајућа кадровска попуњеност (укључујући и обуку), одговарајуће финансирање и квалитетна управа, као и несметана размена података између различитих органа и одељења која су активна у овој области, укључујући и локални ниво. Недостатак безбедног складишта за одузете дроге и прекурсоре пре уништавања и даље је питање које изазива забринутост. Одговарајући поступак за уништавање прекурсора тек треба да се утврди. Политика која води ка смањењу понуде и потражње дрога би имала користи од интензивнијег проактивног и холистичког приступа.

Царинска сарадња

Настављена је регионална и међународна царинска сарадња, између осталог и кроз учешће у заједничким акцијама (*види и Поглавље 29 - Царинска унија*). Србија треба да обезбеди да ИТ стратегија Управе царина буде у потпуности усклађена са законодавством ЕУ о коришћењу технологије за царинске сврхе и несметаној размени информација на границама. Овлашћења царинских службеника по питању истраживања и њихова могућност за размену података са другим агенцијама на граници треба да се прошире и царинска места треба да буду попуњена. Обука је потребна по питању спровођења Напуљске Конвенције II, посебно по питању потере, прекограничног надзора и контролисане испоруке.

За мере против **кривотворења евра**, види *Поглавље 32 - Финансијска контрола*.

5.25. Поглавље 25: Наука и истраживање

ЕУ пружа значајну подршку за истраживање и иновације. Све државе чланице могу да имају користи од програма ЕУ за истраживање, нарочито када постоје посебна изврсност и добре инвестиције у истраживање.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области науке и истраживања. Остварен је **известан напредак** са усвајањем стратегије за научни и технолошки развој.

У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ усвоји акциони план како би спровела стратегију и мапу пута научне и истраживачке инфраструктуре;

→ подстиче сарадњу између индустрије и академских кругова и да повећа ниво инвестиција у истраживање.

Главни приоритети мапе пута **Европског истраживачког простора** су укључени у нову стратегију научног и технолошког развоја у марту 2016. године. У исто време, усвојено је неколико измена закона по питању научног истраживања, омогућавајући усмеренији приступ јавном финансирању институција које се баве истраживањем. До сада, стратегија још увек није активно спроведена.

Србија наставља да буде активна у Одбору Европског истраживачког простора и у *EUREKA*, *COST* и НАТО програмима „Наука за мир и безбедност”. Ниво инвестиција у истраживање остаје испод 1% БДП. Од почетка учешћа у програму Хоризонт 2020, 1309 подносилаца захтева из Србије је учествовало у 1006 пројеката и 91 од тих пројеката је изабрано за финансирање.

Што се тиче мера за **Унију иновација**, српски Фонд за иновациону делатност наставља да буде активан, са додатним доприносима буџету од стране Министарства које суфинансира пројекте финансиране од стране ЕУ.

5.26. Поглавље 26: образовање и култура

ЕУ подржава сарадњу у области образовања и културе кроз финансирање програма и кроз отворени метод координације. Државе чланице такође морају да спрече дискриминацију и олакшају школовање деце радника миграната у ЕУ.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области образовања и културе. **Известан напредак** је остварен у развијању наставних планова и програма. У наредном периоду, Србија треба нарочито да:

- настави да спроводи акциони план за реформе образовања у складу са распоредом;
- оснује националну агенцију за програм Еразмус +.

У области **образовања, обуке и младих**, има напретка у спровођењу акционог плана за образовање, мада са одлагањима. Додатне инвестиције у образовање су најпотребније на предшколским и основним нивоима образовања. Само око 52 % деце млађе од 6 година добија предшколско образовање, док је циљ ЕУ за 2020. годину 95 %. Реформе за обуку наставника у основним и средњим школама су планиране и треба да се усмере на побољшање основних и трансверзалних вештина ученика.

Остварен је напредак у развијању наставних планова и програма у стручном образовању и обуци да би се боље задовољиле потребе тржишта рада. Планови за смањење уписа на програме стручног образовања и обуке треба да се наставе. Национални оквир квалификација треба да се заврши и упореди са Европским оквиром квалификација; у припреми је нацрт одговарајућег закона.

Реформа високог образовања која је у току треба да стави посебан нагласак на важност студијских програма. Стопа незапослености дипломаца са високим образовањем (старости до 24 година) износила је 43,5 % 2015. године. Емиграција младих, стручних људи је и даље велика. Канцеларија за признавање страних диплома отворена је у октобру 2015. године. До сада је признато 500 страних диплома, што је допринело могућностима дипломаца за запошљавање. образовање је и даље сектор са високим ризиком за корупцију, нарочито у области високог образовања.

Србија наставља да успешно учествује у међународној димензији програма Еразмус +. У марту је донесена одлука владе да се постојећа Фондација Темпус номинује за националну агенцију задужену за потпуно учествовање у програму Еразмус+, равноправно са државама чланицама.

У области **културе**, Србија је усвојила нови низ закона о културном наслеђу. Од децембра 2015. године, Србија је почела да учествује у потпрограму МЕДИА Креативне Европе. Србија је такође учествовала у процени утицаја Унескове Конвенције за заштиту и унапређење разноликости културних израза из 2005. године.

5.27. Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

ЕУ промовише снажно деловање у области климе, одрживи развој и заштиту животне средине. Право ЕУ садржи одредбе које се односе на климатске промене, квалитет воде и ваздуха, управљање отпадом, заштиту природе, индустријско загађење, хемикалије, буку и цивилну заштиту.

Србија је постигла **известан ниво припремљености** у овој области. Остварен је **известан напредак** у даљем усклађивању политика и законодавства са правним тековинама ЕУ у области отпада, заштите природе и климатских промена. Србија је побољшала стратешко планирање и основала Зелени фонд, што су биле кључне препоруке у 2015. У наредном периоду, Србија треба нарочито да:

→ повећа административне и финансијске капацитете јачањем мониторинга и извештавања које спроводи Агенција за заштиту животне средине, обезбеђујући адекватна средства за нови инструмент за финансирање деловања у области животне средине (Зеленом фонду) и побољша међуинституционалну координацију на централном и локалном нивоу;

→ појача напоре у спровођењу и извршавању, укључујући ту и затварање депонија које нису у складу са правним прописима, улагање у разврставање и рециклажу отпада, побољшање праћења квалитета ваздуха и постизање напретка у управљању речним сливовима;

→ ратификује Париски споразум и почне да га спроводи, укључујући ту и развој свеобухватне стратегије за климатске промене која ће бити у складу са Оквиром ЕУ за период до 2030 за климатску и енергетску политику и добро интегрисана у све релевантне секторе.

Животна средина

У области **хоризонталног законодавства**, Србија је 2015. усвојила план преношења и спровођења. У марту 2016. Србија је успоставила нови инструмент за финансирање при министарству (Зелени фонд), који би требало да почне са радом 1. јануара 2017. Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Постигнут је даљи напредак у преношењу директива ЕУ у области приступа јавности информацијама о животној средини и учешћу јавности у доношењу одлука у области животне средине. Између осталог, Србија је отворила пети Архус центар у децембру 2015. Потребно је уложити додатне напоре да се побољша делотворност јавних расправа. Побољшан је процес процене утицаја на животну средину али га треба додатно ојачати, нарочито за пројекте у области хидроенергије и рударства, делом и тако што ће се побољшати капацитети на свим нивоима. Треба проширити стратешке процене утицаја на животну средину тако да покривају све релевантне планове и програме. Потребно је постићи даљи напредак у преношењу и спровођењу преосталих хоризонталних компоненти директива у области животне средине.

У области **квалитета ваздуха**, Србија је на добром нивоу усклађености са правним тековинама ЕУ. Србија треба да усвоји националну стратегију заштите ваздуха. Србија има два плана квалитета ваздуха, један за Бор (2013) и један за Београд (2016). Планови квалитета ваздуха за друге области где ниво загађујућих материја прелази граничне вредности тек треба да се усвоје. Потребно је значајно ојачати националну мрежу за

праћење квалитета ваздуха. Потребно је још рада на томе да се заврши преношење и спровођење ЕУ директиве о емисијама испарљивих органских једињења као и да се поступи у складу са захтевима ЕУ у вези са садржајем сумпора у течним горивима.

Што се тиче **управљања отпадом**, постигнут је добар ниво усклађености са главним директивама ЕУ у области отпада, при чему је недавно постигнут напредак у погледу оквирне директиве о отпаду, директиве о депонијама и директиве о индустријским емисијама. Спровођење је и даље у раној фази, а примећен је изванредан напредак код повећања процената сакупљања комуналног отпада и санитарног одлагања отпада на депоније. Национална стратегија за управљање отпадом и планови за управљање комуналним отпадом треба да буду унапређени како би били у складу са новим законским прописима у вези са нпр. смањењем количине отпада и разврставањем отпада на извору, као и да се у њих укључили квантитативни циљеви за поновно искоришћење и рециклажу. Потребна су снажнија залагања за то да се брже затворе депоније које нису у складу са правним прописима и за улагања у разврставање и рециклажу отпада. Потребно је развити интегрисани национални план за управљање отпадом, као и додатне економске инструменте за потребе посебних токова отпада.

Што се тиче **квалитета воде**, постигнута је умерена усклађеност законских прописа. Тек треба да буду усвојени национална стратегија и акциони план за заштиту воде. Главни извор загађења су и даље непречишћене отпадне воде. Мониторинг површинских и подземних вода је побољшан али га треба додатно појачати. У току је припремни рад на плановима управљање речним сливом. Учињен је изванредан напредак у напорима да се усвоји стратегија управљања водама и план управљања водом за Дунавски слив. Србија мора да уложи значајне напоре да још више усклади своје законодавство са правним тековинама ЕУ, да их спроведе, и да ојача своје административне капацитете, а нарочито у погледу извршавања и међуинституционалне координације. Треба усвојити и спровести кодекс добре пољопривредне праксе.

Усклађеност са правним тековинама ЕУ у области **заштите природе**, а нарочито са Директивом о стаништима и Директивом о птицама је умерена. Има пропуста у преношењу прописа, између осталог то што је дозвољен лов птица које не би требало да се лове. Започела је систематска процена и прикупљање података да би се одредили будући локалитети у оквиру програма Натура 2000. Потребно је прилагодити институционални оквир за програм Натура 2000 и обезбедити адекватне ресурсе. ЕУ стандарди о забрањеним начинима хватања и убијања дивљих животиња су уграђени у измене Закона о заштити природе, али их треба повезати и уградити у законодавство о лову да би имали ефекта. Побољшано је спровођење Конвенције о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре (*CITES*) пошто су појашњене надлежности тела која су задужена за контролу трговине дивљом флором и фауном. У општим цртама, треба значајно појачати националне и локалне административне капацитете, нарочито у погледу примене прописа. Инвестиције у хидропотенцијале треба да буду у складу са обавезама у вези са заштитом природе.

У области **индустријског загађења и управљања ризиком**, усклађивање са већим делом ЕУ директива и уредби је још увек у раној фази. Ограниченост капацитета у овој области онемогућава напредак у спровођењу прописа. Србија треба да испуни захтев правних тековина ЕУ да процес издавања дозвола буде или потпуно интегрисан и обухвата све области или да се омогуће формалне консултације између органа који издају дозволе.

Србија је постигла високи ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **хемикалија**; постоје структуре за спровођење прописа и контролу. Потребан је даљи рад у вези са *REACH*-ом и *CLP*-ом, а тек следи усклађивање законодавства о експериментима на животињама, азбесту и биоцидима. Србија треба да појача административне капацитете за спровођење прописа у овим областима, као и да обезбеди одговарајући мониторинг дуготрајних органских загађујућих супстанци.

Што се тиче **заштите од буке**, Србија је постигла добар ниво усклађености законске регулативе али је спровођење прописа још увек у раној фази. Србија треба да изгради административне капацитете да би се направили нацрти стратешких мапа загађења буком и акциони планови.

Србија је умерено припремљена у погледу **цивилне заштите**. Тек треба да се развије стратешки оквир за цивилну заштиту. Као активна чланица ЕУ Механизма за цивилну заштиту, Србија сада треба изгради капацитете за спречавање катастрофа, смањење ризика од катастрофе, као и за управљање природним катастрофама, као и да се повеже са заједничким системом за комуникације и информисање у ванредним ситуацијама Механизма *CECIS*. Србија треба да се постара да се не преклапају улоге Хуманитарног центра у Нишу и Механизма ЕУ за цивилну заштиту у региону. Треба појачати капацитете на свим нивоима да би се направио систем за ефикасно управљање ризиком од поплава.

Климатске промене

Србија је постигла изванредан ниво припремљености али је спровођење у јако раној фази. Тек треба да се развије национална стратегија за климатске промене која би била у складу са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику за период до 2030. године. Национални савет за климатске промене је формиран, али би требало да уради више да се активности у вези са климатским променама интегришу у друге секторе. У фебруару 2016. Србија је предала свој Први двогодишњи ажуриран извештај о емисији гасова са ефектом стаклене баште Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе (*UNFCCC*) и почеле су припреме за израду другог извештаја. Већ је започет процес ратификације Париског споразума. Агенција за заштиту животне средине Републике Србије стално побољшава свој инвентар гасова са ефектом стаклене баште, али је потребно да повећа своје административне и техничке капацитете да би се постигло потпуно усклађивање са Уредбом о механизму за мониторинг. Састављен је нацрт Закона о мониторингу емисија гасова са ефектом стаклене баште, извештавању о њима и верификацији, намењен усклађивању са системом трговине емисијама у ЕУ. У току периода на који се овај извештај односи, Србија је напредовала у спровођењу извесног броја правних тековина ЕУ које се односе на супстанце које уништавају озонски омотач, флуороване гасове са ефектом стаклене баште, и на квалитет горива. Потребни су значајно јачање административних капацитета, као и активности усмерене на подизање нивоа свести.

5.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

Правила ЕУ штите потрошаче у погледу безбедности производа, опасних имитација и одговорности за неисправне производе. ЕУ такође обезбеђује високе заједничке стандарде за контролу дувана, крв, ткива, ћелије и органе, права пацијената и заразне болести.

Србија је умерено припремљена у области заштите потрошача и здравља. Остварен је

известан напредак, пре свега усвајањем Закона о оглашавању и Закона о заштити становништва од заразних болести. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ ојача административне капацитете органа надлежних за заштиту потрошача;

→ ради на јачању укупне финансијске одрживост система јавног здравља, а нарочито јавног фонда за здравствено осигурање.

У области **заштите потрошача**, Савет потрошача састаје се тек спорадично а Национални регистар потрошачких приговора и даље није доступан јавности. Број приговора потрошача се повећао али је решен само ограничен број њих. Сарадња између ресорних министарстава и организација потрошача треба да се побољша, као и сарадња између самих организација за заштиту потрошача. Требало би додатно ојачати административни капацитет органа за заштиту потрошача и тржишни надзор.

У области **питања која се односе на безбедност производа** треба изменити закон о сигурносним предметима за општу употребу. Поново је основан Савет за безбедност производа и први пут се састао у фебруару 2016. Стратегија унапређења инфраструктуре квалитета за период 2015-2020, која посебно покрива тржишни надзор, усвојена је у октобру 2015. У области **питања која нису повезана са безбедношћу**, нови Закон о оглашавању, који има за циљ даље усклађивање са правним тековинама ЕУ у вези са обмањујућим и упоредним оглашавањем, усвојен је у јануару 2016, а ступио је на снагу у мају исте године.

У области **јавног здравља** јединица **е-Здравље** у Министарству здравља није оперативна а централизовани систем електронских здравствених картона који је финансирала ЕУ није интегрисан. Одрживост читавог сектора урожена је због лоше финансијске ситуације Републичког фонда за јавно здравље, а коју је још погоршало смањивање доприноса за здравствено осигурање 2014 (проверити да ли има новијих података). Недостатак медицинског особља у примарној здравственој заштити је и даље проблем. Потребни су бољи организациони капацитети и треба спровести национални план за људске ресурсе у сектору здравства. Треба развити нове програме специјализације и стручног усавршавања. Није остварен никакав напредак у припреми нове стратегије за **контролу дувана**.

Кад је реч о **преносивим болестима**, надзор и капацитет за реаговање су и даље ограничени и захтевају модернизацију. Нови Закон о заштити становништва од заразних болести усвојен је у марту 2016., што обезбеђује даље усклађивање са правним тековинама ЕУ. Централизовани информациони и комуникациони систем у здравству тек треба да се развије. Треба посветити више пажње делотворном, одрживом финансирању стратегија за појединачне болести, укључујући националне стратегије за ХИВ/сиду и подизање нивоа свести, првенствено о значају вакцинације деце. Потребно је даље радити на надзору над антимикробном резистенцијом и на међусекторској сарадњи.

У области **крви, ткива, ћелија и органа** није забележен напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ. Потребно је завршити процес формалног јачања административног и техничког капацитета Управе за биомедицину како би обављала надзором над сектором. Начелно би требало развити стандарде квалитета и безбедности засноване на законодавству ЕУ и одговарајуће инспекцијске службе у овом сектору.

У области **превенције злоупотребе дрога**, центар за мониторинг дрога и зависности од дроге основан је у марту 2016.

5.29. Поглавље 29: Царинска унија

Све државе чланице су део царинске уније ЕУ и прате иста царинска правила и поступке. Ово захтева усклађивање законодавства, одговарајући капацитет за спровођење и извршење, и приступ заједничким компјутеризованим царинским системима.

Србија је на **добром нивоу припремљености** за царинску унију. **Добар напредак** је остварен у транзиту, што је укључивало покретање заједничког транзитног поступка уз подршку Новог компјутеризованог транзитног система (НКТС). У наредном периоду, као што је то био случај 2015. године, Србија треба нарочито да:

- надогради систем обраде царинских декларација и интегрише управљање ризиком;
- даље унапреди и модернизује управљање Управом царина.

Када је реч о **царинском законодавству**, царинска тарифа је усаглашена са Комбинованом номенклатуром ЕУ за 2016. Законодавство о контролама готовине и културним добрима тек треба да се усклади са правним тековинама ЕУ. Прописи о Управи царина и иницијативама које се односе на безбедност царине тек треба да се спроведу.

Управа царина је наставила да јача свој **капацитет за спровођење и извршење**. Током 2015. године је остварен пораст од 4,5% у прикупљању царинских дажбина. Србија је приступила Конвенцији о поједностављењу формалности у трговини робом и Конвенцији о заједничком транзитном поступку у фебруару 2016. године. Након успешног увођења националног НКТС, Србија је покренула заједнички транзитни поступак у фебруару 2016. године. Закључен је уговор о подршци одржавању апликације НКТС уз ангажовање спољних сарадника. Нови централизовани систем за управљање банкарским гаранцијама је оперативан. Закон о Управи царина још није донет, а пословна стратегија Управе царина треба да буде обновљена. Недостају стратешке и модерне технике управљања, укључујући осигурање квалитета и управљање променама, а стратегију ИТ је неопходно ажурирати. Напредовао је рад на успостављању функционалног, међусобно повезаног ИТ система, међутим сектор ИТ наставља да губи компетентно особље. Потребно је ојачати систем за управљање ризиком. Потребно је да се царинска лабораторија додатно опреми.

5.30. Поглавље 30: Спољни односи

ЕУ има заједничку трговинску политику према трећим земљама, засновану на мултилатералним и билатералним споразумима и аутономним мерама. Такође постоје правила ЕУ у области хуманитарне помоћи и развојне политике.

Србија је **умерено припремљена** у области спољних односа. Остварен је **известни напредак** је постигнут активирањем механизма за цивилну заштиту ЕУ како би се помогло код прилива избеглица и миграната. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- престане да примењује мере заштите на изабране пољопривредне производе, које нису оправдане према Споразуму о стабилизацији и придруживању и које указују на слабости административних капацитета да спроводе трговинску политику;

→ ојача капацитете за контролу извоза робе двоструке намене.

У погледу **заједничке економске политике**, није забележен никакав напредак са приступањем Србије Светској трговинској организацији (СТО). Чланство у СТО и даље зависи од доношења Закона о генетички модификованим организмима који је усклађен са СТО и правним тековинама ЕУ, као и од завршетка преговора о приступу тржишту са извесним бројем држава чланица СТО.

Од 2015. године, Србија примењује заштитне мере на увоз млека, сира, маслаца и свињетине из ЕУ. Консултације са државним органима о оправданости таквих мера нису подржане релевантним подацима и оне су стога нису довеле до закључка. Србија треба што пре да обустави такве мере заштите и треба да избегава примену заштитних мера осим уколико околности нису потпуно оправдане. **Административни капацитети** релевантних служби Владе за прикупљање тржишних статистичких података и консултовања са заинтересованим странама су још увек слаби.

Србија је ускладила своју националну контролну листу **робе двоструке намене** са најновијим ЕУ режимом извоза, преноса, посредовања и транзита робе двоструке намене у марту. Србија треба да настави са напорима у циљу приступања Васенарском споразуму, што би могло олакшати припреме за спровођење правних тековина ЕУ у погледу контроле извоза робе двоструке намене.

У области **билатералних споразума са земљама које нису државе чланице ЕУ**, Србија још увек преговара о Споразуму о слободној трговини са Украјином.

Остварен је изванредан напредак у области **развојне политике** и **хуманитарне помоћи**. Србија је активирала механизам за цивилну заштиту ЕУ како би се помогло код прилива избеглица и миграната у земљу.

5.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Државе чланице морају бити способне за вођење политичког дијалога у оквиру спољне, безбедносне и одбрамбене политике, за придруживање декларацијама ЕУ, за учешће у активностима ЕУ и за примену договорених санкција и рестриктивних мера.

Србија је **умерено припремљена** у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике. Србија је делимично испунила препоруке из претходне године. Остварен је **изванредан напредак** пошто је Србија усвојила закон о рестриктивним мерама и наставила са учешћем у цивилним и војним мисијама за управљање кризом. У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- преиспита своје националне стратегије безбедности и одбране тако да оне у потпуности одражавају оријентацију Србије ка ЕУ у овим областима;
- примени свој закон за спровођење међународних санкција, укључујући и рестриктивне мере ЕУ;
- унапреди придруживање декларацијама ЕУ и одлукама Савета.

Настављен је редован **политички дијалог** између ЕУ и Србије о спољној и безбедносној политици.

Када је реч о **заједничкој спољној и безбедносној политици** (ЗСБП), Србија је у фебруару усвојила закон о спровођењу међународних санкција, укључујући и рестриктивне мере ЕУ.

У складу са устаљеном праксом Србије током протеклих година, Србија је наставила да подржава територијални интегритет и суверенитет Украјине, укључујући и Крим. Србија се није придружила одлукама Савета које укључују **рестриктивне мере** ЕУ које се односе на Русију или питања која се тичу интереса Русије, као ни одлукама Савета о Кини, Босни и Херцеговини, Молдавији и Зимбабвеу. Као резултат тога, Србија се придружила, када је позвана да то учини, 24 од 41 декларације ЕУ и одлуке Савета, што представља стопу придруживања од око 59%. У септембру и октобру 2016. године, Србија се такође придружила одлукама ЕУ о Јужном Судану, Сирији и Бурундију.

Настављени су контакти са Русијом на високом нивоу са редовним билатералним посетама. Четири српске политичке партије, међу њима и СНС – партија српског премијера, потписале су декларацију о сарадњи са партијом Уједињена Русија на конгресу те партије у јуну у Москви. Војно-техничка сарадња између Србије и Русије настављена је потписивањем новог годишњег плана билатералне војне сарадње у априлу, као и посетом Србији генералног секретара Организације за колективну безбедност и сарадњу.

Билатерални односи са САД су и даље добри, са великим бројем посета на високом нивоу, укључујући и ону америчког потпредседника Србији у августу.

Србија је такође додатно ојачала своје економске односе са Кином. У јуну је кинески председник боравио у тродневној посети Србији, током које су потписани споразуми о пословној инфраструктури, здравству, култури и образовању. Србија треба да обезбеди компатибилност тих споразума са стандардима ЕУ по питањима која укључују државну помоћ, јавне набавке, безбедност и интероперабилност железнице.

Када је реч о **неширењу**, Србија је у марту ратификовала Амандман Конвенције о физичкој заштити нуклеарног материјала. Процес прикупљања и уништавања оружја и муниције у нелегалном поседу треба да се заврши, као и да се усвоји нова стратегија о контроли лаког и малокалибарског наоружања. Још увек се чека на ратификацију Додатног протокола уз Споразум о неширењу нуклеарног наоружања. Пријава Србије за приступање Васенарском споразуму поднета 2008. године и даље зависи од усвајања новог закона о производњи и промету оружја и војне опреме.

Треба ревидирати **стратегије националне безбедности и одбране** Србије, које датирају из 2009. године, како би се ажурирала процена ризика у погледу регионалних безбедносних претњи и утврдила доследна примена стратешке оријентације ка ЕУ у вођењу спољне, безбедносне и одбрамбене политике земље. С обзиром на стратешки циљ придруживања ЕУ, Србија треба да појасни своје националне стратегије у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике, и тиме крене у правцу политике у овој области засноване на заједничкој спољној, безбедносној и одбрамбеној политици ЕУ.

Србија је наставила да активно учествује у **сарадњи са међународним организацијама**. Србија је завршила своје председавање Организацијом за европску безбедност и сарадњу у децембру 2015. године. Сарадња са НАТО-ом је настављена првом посетом генералног секретара НАТО-а Србији у новембру 2015. године и ратификацијом техничких споразума о сарадњи у области логистичке подршке у јануару.

Србија је наставила да учествује у цивилним и војним мисијама за управљање кризама у оквиру **заједничке безбедносне и одбрамбене политике** (ЗБОП), нарочито у операцијама ЕУ НАВФОР-Атланта, ЕУТМ Сомалија, ЕУТМ Мали и ЕУМАМ РЦА. Србија се активно припрема за учешће у концепту Борбених група ЕУ.

5.32. Поглавље 32: Финансијска контрола

На основу међународних стандарда, ЕУ подстиче реформу националних система управљања у циљу побољшања управљачке одговорности и доброг финансијског управљања приходима и расходима. Правила финансијске контроле додатно штите финансијске интересе ЕУ од преваре у управљању средствима ЕУ и евро од кривотворења.

Србија је умерено припремљена у овом поглављу. **Известан напредак** је постигнут у областима екстерне ревизије, заштите финансијских интереса ЕУ и заштите евра од кривотворења. Што се тиче Интерне финансијске контроле у јавном сектору (ИФКЈ), нису спроведене ни препоруке Комисије у извештају из 2015. године, ни мере ИФКЈ у оквиру Акционог плана за реформу јавне управе. Налази о ревизији скоје је поднела Државна ревизорска институција потврђују континуиране недостатке унутрашње контроле широм јавне управе. Ово такође има утицај на екстерну ревизију, која се углавном фокусира на поштовање прописа и откривање неправилности. Потребни су значајни напори за спровођење управљачке одговорности и интерне контроле на свим нивоима управе и у државним предузећима. У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ усвоји и почне да спроводи закаснелу стратегију ИФКЈ и успостави формални механизам за координацију, мониторинг и извештавање;

→ преусмери активности Централне јединице за хармонизацију (ЦЈХ) тако да постане проактивнија у давању методолошких смерница и разматрању квалитета спровођења ИФКЈ;

→ осигура да су укупни налази Државне ревизорске институције садржани у годишњем извештају о спровођењу ИФКЈ и систематски обезбеди спровођење препорука Владе из овог извештаја.

Интерна финансијска контрола у јавном сектору

Србија нема формалну **стратегију** ни **акциони план** за спровођење ИФКЈ од завршетка претходног акционог плана крајем 2014. године. Нова стратегија је у припреми и треба да буде координисана и усклађена са другим повезаним реформама, посебно са програмом за управљање јавним финансијама и акционим планом за реформу јавне управе. Треба установити механизам за ефикасну координацију, мониторинг и извештавање о спровођењу ових повезаних реформи.

Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) још увек не делује као стратешки покретач реформи ИФКЈ. Услед фокуса на активности обуке, ЦЈХ није проактивна у давању методолошких смерница организацијама јавног сектора по питању спровођења ИФКЈ. До сада, годишњи извештај ЦЈХ о спровођењу ИФКЈ није садржавао ни анализу системских недостатака ни предлоге корективних мера. Будуће извештавање би имало користи од редовне процене спровођења предложене нове стратегије ИФКЈ и налаза Државне ревизорске институције, који откривају да спровођење унутрашње контроле не напредује

онако како је наведено у одговорима институција датим у упитницима за самооцењивање. У фебруару је именован нови руководилац ЦЈХ.

Правни оквир за **финансијско управљање и контролу** је регулисан у складу са оквиром интерне контроле Комитета спонзорских организација и смерницама Међународне организације врховних ревизорских институција (ИНТОСАИ). Подзаконске акте је и даље потребно ојачати у погледу управљачке одговорности и управљања неправилностима. Степен спровођења интерне контроле варира, али већина институција се фокусира само на законитост и правилност финансијских трансакција и не бави се економичношћу, ефикасношћу и ефективношћу свог пословања. Доношење одлука и буџет се не поверавају оперативним руководиоцима. Управљање ризицима се не примењује систематски и треба даље да се развија. Још увек је потребно уредити функцију **централне буџетске инспекције**, водећи рачуна о усаглашености са ИФКЈ.

Интерна ревизија у јавном сектору се још увек развија као занимање. Потребни су додатни напори како би се осигурало да виша управа разуме сврху интерне ревизије и да је активно подржава. Ситуација у јавном сектору је разнолика у погледу броја запослених, функционалне независности, планирања ревизије, прихватања управљања и типова ангажовања. Већина централних институција има повећу ревизије и спроводи ревизије у складу са стратешким и годишњим ревизорским плановима. Од многих ревизора се и даље тражи да врше додатне дужности, као и дужности које се не односе на ревизију, које угрожавају њихову професионалну независност. Недостатак потпуно развијене управљачке одговорности и система интерне контроле ограничава тип и обим ангажовања на интерној ревизији. ЦЈХ треба да развије методолошке смернице о осигуравању квалитета интерне ревизије.

Екстерна ревизија

Уставни и законодавни оквир је у складу са стандардима ИНТОСАИ. Независност Државне ревизорске институције (ДРИ) је утемељена на Уставу. Закон о ДРИ предвиђа исцрпне ревизорске надлежности и гарантује њену функционалну, организациону и финансијску независност.

У области **институционалних капацитета**, ДРИ је под управом Савета, који има пет чланова које именује Скупштина. ДРИ је додељено укупно 431 радно место. У овом тренутку, ДРИ има 272 запослених, од чега је 233 ревизора. Надоградња просторија ДРИ у 2016. години ће омогућити даље запошљавање. ДРИ и даље открива грешке и подноси надлежним органима прекршајне пријаве, пријаве за привредне преступе и кривичне пријаве против појединаца. Овај захтев у складу са Законом о ДРИ и даље додатно ограничава већ ограничене ревизорске ресурсе ДРИ. ДРИ спроводи свој план стратешког развоја за период 2016-2020. ДРИ има јединицу за интерну ревизију са једним интерним ревизором.

Да би се побољшао **квалитет ревизорског рада**, ДРИ је обучио све ревизоре у коришћењу приручника о финансијској ревизији и ревизији сврсисходности пословања усвојених 2015. године. Посао на ревизији сврсисходности пословања се постепено проширује. Сектор за методологију и контролу квалитета ревизије је ојачан.

У циљу повећања **утицаја ревизорског рада**, ДРИ је успоставила интерне процедуре како би се осигурало систематско праћење препорука за ревизију. Парламентарно праћење је и

даље ограничено, иако се о годишњем извештају о ревизији расправља у Одбору за финансије, буџет и контролу јавних средстава. Капацитет Скупштине да осигура ефективну контролу и праћење извештаја ДРИ и налаза ревизије треба побољшати. ДРИ и даље унапређује сарадњу са заинтересованим странама, а такође је побољшала комуникацију са медијима.

Заштита финансијских интереса ЕУ

У погледу **усклађивања са правним тековинама ЕУ**, национално законодавство садржи главне компоненте Конвенције о заштити финансијских интереса ЕУ и њена три протокола, и утврђује обавезу заштите доказа. **Организациона јединица за координацију борбе против превара (AFCOS)** је независна јединица Министарства финансија, са правним основом у Закону о буџетском систему и Акту о систематизацији Министарства финансија. AFCOS мрежа, која укључује остале релевантне институције, установљена је у септембру 2015. године и састаје се двомесечно. Иако AFCOS нема истражна овлашћења, она обезбеђује ефикасну координацију и сарадњу са оним субјектима који имају истражна овлашћења. Током 2015. године, AFCOS је активно помагао Комисији током истражних активности. Национална стратегија за борбу против превара је тренутно у припреми. Да би се обезбедила **сарадња са Европском комисијом**, Србија је успоставила основне процедуре за извештавање о неправилностима и случајевима где се сумња да је дошло до преваре. Извештавање на мрежу је такође успостављено путем Система за управљање неправилностима. Од 2012. године, путем овог система је пријављено 11 случајева неправилности, укључујући и 5 случајева током протеклих годину дана. Темељна евиденција о истрагама и извештавању тек треба да се изради.

Заштита евра од кривотворења

Национално законодавство је **усклађено са правним тековинама ЕУ**, осим утврђивања веродостојности кованица евра и поступања са кованицама евра које су неподобне за оптицај. Србија је у априлу 2016. године ратификовала Међународну конвенцију из 1929. године о сузбијању прављења лажног новца. **Техничку анализу** кривотвореног новца, укључујући новчанице и кованице евра, врши Народна банка, која за то има наменско одељење са 13 запослених. Запослени се редовно обучавају. Народна банка је 2013. године са Европском комисијом закључила формалне **споразуме о сарадњи** у области кованог новца, а 2014. године са Европском централном банком у области новчаница. Започета је сарадња са суседним земљама. На националном нивоу, сарадња Народне банке и Министарства унутрашњих послова формализована је у области преношења новца за који се сумња да је кривотворен. Србија учествује у програму ЕУ Перикло 2020 и регионалној иницијативи Балканска мрежа за заштиту евра.

5.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

Правила за финансирање буџета ЕУ предвиђају приходе који се обезбеђују од царинских дажбина и пореза на додату вредност, заједно са доприносима који се заснивају на бруто националном дохотку.

Србија је у раној фази припреме у погледу финансијских и буџетских одредби. Постигнут је известан напредак у свим сферама што се тиче фундаменталних области политике које утичу на добро функционисање система сопствених средстава. У наредној
--

години, Србија нарочито треба да:

→ предузме даље кораке на јачању административних капацитета и успостављању институционалног тела које ће координирати различитим институцијама укљученим у систем сопствених средстава.

Постигнут је изванредан напредак у фундаменталним областима политике које индиректно утичу на **систем сопствених средстава** (за напредак у фундаменталним областима, видети: *поглавље 16 — Опорезивање, поглавље 18 — Статистика, поглавље 29 — Царинска унија, поглавље 32 — Финансијска контрола*). Постигнут је мали напредак у задовољењу специфичних административних услова система сопствених средстава у законодавству система сопствених средстава (традиционалних сопствених средстава, средстава од пореза на додату вредност и средстава од бруто националног дохотка).

Што се тиче **традиционалних сопствених средстава**, побољшање у функционисању царинске управе довело је до веће наплате царинских дажбина. Што се тиче **средстава од пореза на додату вредност**, реформа пореске администрације је довела до повећања наплате ПДВ-а. Што се тиче **средстава од бруто националног дохотка**, национални рачуни су побољшани. Држава ће морати да учини значајне напоре да обезбеди исцрпност националних рачуна и калкулације БНД такође узимајући у обзир сиву економију. Потребно је додатно ојачати инструменте за борбу против избегавања пореза, преваре и сиве економије, као и инструменте за смањење њиховог обима.

Што се тиче **административне инфраструктуре**, потребно је додатно ојачати и развити капацитет институција које су задужене за релевантне области политике. Додатна обука је потребна за институције, укључујући царинске и пореске управе. И даље је потребно успоставити агенцију за координацију чији би задатак био да обезбеди тачно обрачунавање, рачуноводство, предвиђање, наплату, исплату, контролу и извештавање ЕУ о спровођењу правила за сопствена средства ЕУ (иако су начињени први кораци у области регрутовања особља које се бави овим задатком).

Анекс I – Односи између Србије и Европске уније

У оквиру **приступних преговора** отворена су четири поглавља (поглавље 32 о финансијској контроли и поглавље 35 о осталим питањима – "нормализација односа између Србије и Косова" у децембру 2015. године, и поглавља 23 и 24 о владавини права у јулу месецу). Србија је предала своју преговарачку позицију за поглавље 5 уз преговарачке позиције за поглавља 13, 20, 25, и 26. Србија је такође позвана да преда своје преговарачке позиције за поглавља 2, 4, 6, 7, 9, 14, 17, 21, 29, 30, и 33.

Србија учествује у **Процесу стабилизације и придруживања**. Србија је наставила да остварује добар учинак у спровођењу преузетих обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Остају отворена бројна питања која се односе на поштовање ССП. Крајем јула месеца Србија је доставила информацију о одлуци да продужи трајање мера за заштиту од прекомерног увоза млечних производа и производа од свињског меса из ЕУ на наредних 6 месеци, односно до краја 2016. године. Консултације са државним органима Републике Србије о оправданости ових мера нису довеле до конкретних закључака. Србија треба што пре да обустави такве заштитне мере и треба да избегава примену заштитних мера осим уколико за то нису у потпуности оправдане околности. Потребни су даљи напори, посебно у области државне помоћи, нарочито како би се обезбедила оперативна независност Комисије за контролу државне помоћи Републике Србије, ставило ван снаге изузеће предузећа у процесу приватизације од правила о државној помоћи, ускладила постојећи програм помоћи са правним тековинама ЕУ, и како би се доказала усаглашеност помоћи која је дата железари Смедерево са Протоколом 5 ССП. Остали проблеми у погледу поштовања ССП подразумевају дискриминаторну примену акциза на алкохол и кафу и треба их укинути. Редован политички и економски дијалог између ЕУ и Србије се наставља. Састанак Одбора за стабилизацију и придруживање (СП) одржан је у априлу месецу. Одржани су састанци пододбора, као и састанак специјалне групе за реформу јавне управе. Парламентарни одбор за стабилизацију и придруживање (ПОСП) састао се у септембру. Србија наставља да учествује у мултилатералном економском дијалогу са Комисијом и државама чланицама ЕУ како би се припремила за учешће у мултилатералном надзору и координацији економске политике ЕУ. Као део новог приступа економском управљању, Србија је усвојила свој други програм економских реформи и предузела важне кораке како би започела спровођење реформи које препоручује Савет за економске и финансијске послове.

Визна либерализација за грађане Србије који путују у земље Шенген зоне на снази је од децембра 2009. године. Као део механизма мониторинга који се примењује од почетка визне либерализације, Комисија редовно оцењује напредак који земља постиже у спровођењу реформи дефинисаних у мапи пута визне либерализације. Механизам мониторинга укључује и механизам за упозоравање ради спречавања злоупотреба а који координише Фронтекс. Комисија редовно доставља своје извештаје о мониторингу у периоду након визне либерализације Европском парламенту и Савету. **Споразум о реадмисији** између ЕУ и Србије је на снази од 2008. године.

У оквиру ИПА II Србија ће наставити да користи **претприступну помоћ** са укупном индикативном алокацијом од 1,5 милијарди EUR за период од 2014 – 2020. године. ИПА национални програм за 2015. годину износи укупно 216 милијарди EUR, а највише

средстава издвојено је за подршку у области реформе јавне управе, правосуђа и унутрашњих послова, конкурентности, образовања и енергетике. Након повећаног прилива миграната који пролазе кроз земљу од јула месеца 2015. године, Србија је примила једнократну помоћ, поред помоћи која је већ примењена и испланирана кроз ИПА Програм од 2007. године у области граница/миграција (у износу од 45,6 милиона EUR). Поред специјалне мере коју је Комисија усвојила у октобру 2015. године у износу од 10 милиона EUR, при чему је фокус био најпре на Србији и Бившој Југословенској Републици Македонији, у марту је Управни одбор Повереничког фонда ЕУ одобрио још једну меру као реакцију на кризу у Сирији за подршку Србији у одговарању на потребе миграната који су присутни на територији Србије, а која нарочито покрива трошкове вођења прихватних центара и повезаних услуга, као и трошкове програма добровољног повратка. У августу 2016. године додељена су средства у износу од 1 милиона EUR за унапређење управљања границом, обезбеђивањем смештаја и текућих трошкова за 50 привремених припадника граничне полиције и повећањем капацитета Србије. Поред тога, Србија користи средства Европског инструмента за демократију и људска права (*EIDHR*).

Србија наставља да активно учествује у **програмима ЕУ**, укључујући Хоризонт 2020; Програм Европске уније за конкурентност предузећа и малих и средњих предузећа (*COSME*); Царине 2020 и Фискалис 2020; Еразмус+, Креативна Европа; Запошљавање и социјалне иновације.

Анекс II – Статистички анекс

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (закључно са 5. 10. 2016. године)

Србија

Основни подаци	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Становништво (у хиљадама)	1)	7 491	7 254be	7 219e	7 184e	7 149e	7 114
Укупна површина земље (km ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474

Национални рачуни	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима – национална валута)		1220 160	3 407 563	3 584 236	3 876 403	3 908 470	4 043 468
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима евра)		18 738	33 424	31 683	34 263	33 319	33 491
БДП (у еврима по глави становника)		2 500	4 600	4 400	4 800	4 700	4 700
БДП (према куповној моћи по глави становника)		:	9 500	9 800	10 100	10 200	10 300
БДП (према куповној моћи по глави становника), у односу на просек у ЕУ (ЕУ-28 = 100)		:	36	37	38	37	36
Реална стопа раста БДП: промена у односу на обим БДП из претходне године (%)		4,4	1,4	-1,0	2,6	-1,8	0,8
Раст запослености (подаци из националног извештаја), у односу на претходну годину (%)		-4,4	:	:	:	:	:
Раст продуктивности рада: раст БДП (константне цене) по запосленом лицу, у односу на претходну годину (%)		7,1	:	:	:	:	:
Раст трошкова јединице рада, у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
**Промена за 3 године (Т/Т-3) индекс раста у номиналној јединици трошкова рада (2005 = 100)		:	:	:	:	:	:
Продуктивност рада према запосленом лицу: БДП (према куповној моћи) по запосленом лицу у односу на просек у ЕУ (ЕУ-27 = 100)		:	:	:	:	:	:
Бруто додата вредност по главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство(%)		13,4	10,7	9,0	9,4	9,3	8,2
Индустрија(%)		26,1	23,5	24,9	26,6	25,1	25,9
Грађевинарство (%)		5,7	6,0	5,4	5,1	5,1	5,5
Услуге (%)		54,8	59,8	60,7	58,9	60,5	60,4
Финална потрошња, као удео у БДП (%)		95,5	95,3	95,7	93,1	93,4	90,9
Бруто инвестиције у фиксни капитал, као удео у БДП (%)		18,3	18,4	21,2	17,2	16,7	17,7
Промене залиха, као удео у БДП (%)		3,8	1,7	-0,2	0,4	0,8	1,2
Извоз робе и услуга у односу на БДП (%)		22,0	34,0	36,9	41,2	43,4	46,7
Увоз робе и услуга у односу на БДП (%)		39,6	49,4	53,6	51,9	54,2	56,4
Бруто инвестиције у фиксни капитал сектора опште државе, у процентима БДП (%)		:	:	:	:	:	:

Пословање	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Индекс обима индустријске производње (2010 = 100)	2)	95,8	102,5	100,2	105,6	98,8	107,1
Број активних предузећа (број)		:	:	:	:	:	:
Стопа новоотворених предузећа: број новоотворених предузећа за референтни период (t) подељен бројем активних предузећа t (%)	3)	8,4	9,3b	:	:	:	:
Стопа угашених предузећа: број угашених	3)	5,7	10,3b	:	:	:	:

предузећа за референтни период (t) подељен бројем активних предузећа t (%)							
Људи запослени у сектору МСП као удео свих запослених (у оквиру нефинансијске пословне економије) (%)		:	:	:	:	:	:
Додата вредност од стране МСП (у не-финансијској пословној економији) (у милионима евра)		:	:	:	:	:	:
Укупна додата вредност (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		:	:	:	:	:	:

Стопа инфлације и цене некретнина	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Индекс потрошачких цена (ИПЦ), промена у односу на претходну годину (%)		9,9	11,0	7,8	7,8	2,9	1,9
**Годишња промена изражена индексом смањења стопе инфлације у домаћим ценама (2010 = 100)		:	:	:	:	:	:

Платни биланс	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Платни биланс: текући рачун укупно (у милионима евра)	4)	-1 345	-2 870	-3 176	-1 585	-1 985	-1 577
Текући рачун платног биланса: трговински биланс (у милионима евра)	4)	-3 538	-5 318	-5 480	-3 978	-4 111	-3 993
Текући рачун платног биланса: нето услуге (у милионима евра)	4)	179	163	156	334	465	725
Текући рачун платног биланса : нето приход (у милионима евра)	4)	-119	-758	-799	-1 095	-1 343	-1 658
Текући рачун платног биланса: нето текући трансфери (у милионима евра)	4)	2 131	3 043	2 947	3 153	3 003	3 349
од чега трансфери државе (у милионима евра)	4)	423	206	151	131	89	161
** Просек биланса текућег рачуна уназад 3 године у односу на БДП (%)	4)	-3,0	-7,1	-8,3	-7,7	-6,9	-5,1
**Промена за 3 године у уделу светског извоза роба и услуга (%)	4)	-12,1	21,3	-2,4	9,2	14,6	22,5
Нето прилив директних страних инвестиција (ДСИ) (у милионима евра)	4)	1 194,4	1 826,9	241,9	768,5	1 236,3	1 803,8
Директне стране инвестиције (ДСИ) у иностранству (у милионима евра)	4)	105,4	122,0	42,3	10,0	264,2	310,4
од чега ДСИ у привреду која подноси извештај ЕУ-28 земаља (у милионима евра)	4)	1,3	100,2	22,3	19,8	35,4	49,7
Директне стране инвестиције (ДСИ) у привреду која подноси извештај (у милионима евра)	4)	1 299,8	1 948,9	284,1	778,5	1 500,4	2 114,2
од чега ДСИ земаља ЕУ-28 у привреду која подноси извештај (у милионима евра)	4)	861,2	1 710,3	96,4	575,9	1 109,3	1 530,1
**Нето међународна инвестициона позиција у односу на БДП (%)	4)	:	81,3	95,1	89,9	98,4	105,3
Међугодишња стопа промене бруто прилива дознака (у националној валути од радника миграната) (%)	4)	:	-13,0	-6,0	11,0	-8,8	9,7

Јавне финансије	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
***Општи дефицит/суфицит, у односу на БДП (%)		:	-4,8	-6,8	-5,5	-6,7	-3,8
***Општи јавни дуг (брuto) у односу на БДП (%)		63,8	47,0	58,1	61,1	72,4	76,4
Укупни јавни приходи, као проценат БДП (%)		:	40,0	41,1	39,7	41,8	42,7
Укупни јавнирасходи, као проценат БДП (%)		:	44,8	47,9	45,1	48,4	46,4

Финансијски показатељи	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Бруто спољни дуг, у односу на БДП (%)		53,3	72,2e	80,9	74,8	77,1	80,1
Бруто спољни дуг, у односу укупан извоз (%)		259,4	216,5	223,6	184,0	177,7	168,7

Новчана маса: М1 (новчанице, кованице, преконоћни депозити, у милионима евра)	5)	1 454	2 807	2 715	3 387	3 543	4 148
Новчана маса: М2 (М1 плус депозити са роком доспећа до две године, у милионима евра)	6)	1 828	4 663	4 227	4 776	5 047	5 776
Новчана маса: М3 (М2 плус преносиви инструменти, у милионима евра)	7)	3 583	14 339	14 438	14 976	15 196	16 193
Укупни кредити монетарних финансијских институција одобрени резидентима (консолидовано) (у милионима евра)		3 949	18 995	19 783	19 261	19 708	20 719
**Годишња промена обавеза финансијског сектора (%)	8)	:	:	:	0,2	1,8	4,1
**Кредитни токови приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
**Дуговања приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Каматне стопе: дневна стопа, на годишњем нивоу (%)		:	8,46	9,81	7,04	9,45	2,61
Активна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		14,40	12,25	13,75	12,00	10,50	6,50
Каматна стопа на депозите: (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		3,15	7,25	8,75	7,00	5,50	2,50
Девизни курс евра: просек периода (1 еврo = ... национална валута)	9)	65,117	101,950	113,128	113,137	117,306	120,733
Индекс ефективног девизног курса (2005 = 100)	10)	100,9	127,1	118,3	126,4	123,7	117,3
**Промена за 3 године (Т/Т-3) у трговини – мерено индексом ефективног девизног курса, 42 земље, (2005 = 100)		:	:	:	:	:	:
Вредност резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		2 836	12 058	10 915	11 189	9 907	10 378

Спољна трговина робом

	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	13 706	13 522	13 345	13 512	14 430
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	8 058	8 251	10 413	10 562	11 446
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	-5 648	-5 271	-2 933	-2 950	-2 985
Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена * 100) (број)		103	119	122	122	122	125
Удео извоза у земље ЕУ-28 у вредности укупног извоза (%)		:	62,9	62,5	63,8	65,7	67,0
Удео увоза из земаља ЕУ-28 у вредности укупног увоза (%)		:	55,9	58,5	55,7	57,1	57,3

Демографија

	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Сирова стопа природне промене броја становника (стопа природног прираштаја): број рођених минус број умрлих (на хиљаду становника)		-3,3	-5,2b	-4,9	-4,8	-4,9	-5,4
Стопа смртности одојчади: смртност деце млађе од годину дана (на хиљаду живорођене деце)		9,0	6,3	6,2	6,3	5,7	:
Очекивани животни век на рођењу: мушкарци (у годинама)		69,9	72,0b	72,3	72,6	72,8	:
Очекивани животни век на рођењу: жене (у годинама)		75,1	77,2b	77,5	77,9	78,0	:

Тржиште рада

	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Стопа економске активности за лица старости 20–64 године: удео становништва старости 20–64 године које је економски активно (%)		:	64,1	64,5	66,1	68,0b	68,1
*Стопа запослености лица старости 20–64 године: удео становништва старости 20–64 године које је запослено (%)		:	49,3	49,0	51,3	54,8b	56,0

Стопа запослености мушкараца старости 20–64 године (%)	:	56,9	56,9	59,6	62,5b	63,7
Стопа запослености жена старости 20–64 године (%)	:	41,7	41,2	43,2	47,2b	48,3
Стопа запослености лица старости 55–64 године: удео становништва 55–64 године које је запослено (%)	44,3	31,4	31,6	34,3	36,7b	37,3
Запосленост по главним секторима						
Пољопривреда, шумарство, рибарство (%)	:	21,2	21,0	21,3	19,9b	19,4
Индустрија (%)	:	21,5	21,3	21,1	20,2b	19,9
Грађевинарство (%)	:	5,3	5,2	4,7	4,5b	4,5
Услуге (%)	:	51,9	52,5	52,8	55,4b	56,1
Лица запослена у јавном сектору као удео укупне запослености, лица старости 20–64 године (%)	:	31,5	32,6	32,7	31,4b	29,7
Лица запослена у приватном сектору као удео укупне запослености, лица старости 20–64 године (%)	:	68,5	67,4	67,3	68,6b	70,3
Стопа незапослености: удео радне снаге која је незапослена (%)	16,0	22,9	23,9	22,1	19,2b	17,6
Стопа незапослености мушкараца (%)	15,1	22,3	23,2	20,9	18,3b	16,8
Стопа незапослености жена (%)	17,2	23,7	24,9	23,7	20,3b	18,7
Стопа незапослености младих: удео радне снаге старости 15–24 године која је незапослена (%)	44,8	50,7	51,2	49,4	47,4b	43,2
Стопа дугорочне незапослености: удео радне снаге која је незапослена током периода од 12 месеци и дуже (%)	11,0	16,9	18,7	16,8	12,8b	11,3
Стопа незапослености лица (старости од 25–64 године) са највише нижим средњошколским образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 0–2) (%)	:	21,6	23,3	21,2	18,6b	15,8
Стопа незапослености лица (старости 25–64 године) са завршеним терцијарним образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 5 & 6) (%)	:	14,9	15,9	17,2	14,5b	14,4

Социјална кохезија

	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Просечне номиналне месечне зараде и плате (у националној валути)	11)	16 612	52 733b	57 430	60 708	61 426	61 145
Индекс реалних зарада и плата (индекс номиналних зарада и плата подељен индексом инфлације) (2000 = 100)	11)	176,5	277,9b	280,4	275,0	271,0	264,2
ЏИНИ коефицијент	:	:	:	:	38,0	38,7	38,2
Линија сиромаштва (%)	:	:	:	:	36,6	40,3	37,6
*Особе које рано напуштају школовање и усавршавање: удео становништва старости 18–24 године са највише нижим средњошколским образовањем, без даљег образовања или усавршавања (%)	:	8,5	8,1	8,9	8,9	8,5	7,5

Животни стандард

	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Број путничких аутомобила у односу на број становника (број на 1000 становника)		185,3	231,3	239,2	246,4	251,4	257,7
Број претплатника услуга мобилне телефоније у односу на број становника (број на хиљаду становника)		399,3	1 399,4	1 261,9	1 280,9	1 307,6	:
Продирање мобилне широкопојасне мреже (на 100 становника)	:	:	:	:	:	:	:
Продирање фиксне широкопојасне мреже (на 100 становника)	:	:	:	:	:	:	:

Инфраструктура	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Густина железничке мреже (пруге у функцији на хиљаду km ²)		49,2	49,3	49,3	49,3	49,3	48,6s
Дужина аутопутева (у километрима)		370	595	607	607	607	693

Иновације и истраживање	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Јавни расходи на образовање у односу на БДП (%)		4,3	4,5	4,5	4,3	4,2	:
*Бруто домаћи расходи на истраживање и развој у односу на БДП (%)		0,34	0,72	0,91	0,73	0,78	:
Износ средстава из државног буџета или трошкови за истраживање и развој (GBAORD), у процентима у односу на БДП (%)		:	0,45	0,45	0,42	0,43	:
Процент домаћинства са приступом интернету код куће (%)		:	41,2	47,5	55,8	62,8	63,8

Животна средина	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
*Индекс емисије гасова са ефектом стаклене баште, еквивалент CO ₂ (1990 = 100)		:	81,4	73,0	74,9	:	:
Енергетски интензитет привреде (kg еквивалентне нафте на 1000 евра БДП при сталним ценама из 2010. године)		723,8	536,6	486,9	487,4	441,9	:
Електрична енергија произведена из обновљивих извора у односу на бруто потрошњу електричне енергије (%)		:	22,6	24,8	32,1	36,2	:
Удео друмског транспорта у унутрашњем робном транспорту (на основу тонских километара) (%)		11,7	30,5	44,8	43,1	44,1	42,0

Енергетика	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Примарна производња свих енергетских производа (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		11 885	10 504	10 105	11 447	9 534	:
Примарна производња сирове нафте (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		726	1 111	1 224	1 263	1 208	:
Примарна производња каменог угља и лигнита (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		9 114	7 822	7 276	7 668	5 711	:
Примарна производња природног гаса (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		295	449	472	470	493	:
Нето увоз свих енергетских производа (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		5 104	5 048	4 179	3 760	3 846	:
Бруто потрошња енергије у земљи (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		16 414	15 749	13 997	15 172	13 574	:
Производња електричне енергије (у хиљадама тона еквивалентне нафте)		35,4	38,6	36,8	39,9	34,1	:

Пољопривреда	Напомена	2003.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Индекс обима производње роба и услуга (по произвођачким ценама) (претходна година = 100)		93,0	96,4	80,5	121,8	102,1	92,4
Обрадиве пољопривредне површине (у хиљадама хектара)	13)	5 079	3 528b	3 462	3 491	3 507	3 469
Узгајане животиње: жива говеда (у хљадама грла, крај периода)	14)	1 102	937b	921e	913	920	916
Узгајане животиње: живе свиње (у хљадама грла, крај периода)	14)	3 439	3 287b	3 139e	3 144	3 236	3 284
Узгајане животиње: живе овце и козе (у хиљадама грла, крај периода)	15)	1 741	1 699b	1 867e	1 841	1 967	1 992
Производња и употреба млека у газдинствима (укупно пуномасно млеко) (у хиљадама тона)	16)	1 638	1 547b	1 554e	1 548	1 596	1 611
Производња пожњевених усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона)	17) 18)	5 453	9 538b	6 355	9 091	10 840	8 429

Производња пољевених усева: шећерна репа (у хиљадама тона)	18)	1 738	3 004b	2 483	3 180	3 507	2 183
Производња пољевених усева: поврће (у хиљадама тона)	18)	1 172	1 024b	936	1 062	965	1 108

: = није доступно

b = пресек по серијама

e = процењена вредност

* = показатељ Европа 2020

** = показатељ поступка макроекономског дисбаланса (MIP)

*** = подаци о јавном дефициту и дугу земаља обухваћених процесом проширења објављени "по виђењу" и без било какве гаранције по питању квалитета и примене правила Европског система рачуна.

Фусноте

- 1) Пресек због примене новог метода процене.
- 2) Бруто индекс.
- 3) 2003: обухвата све ентитете у административним регистрима (правним јединицама).
- 4) 2014. и 2015: на основу Приручника о платном билансу, 6. издање (ППБ 6).
- 5) Новчана маса М1 састоји се од валуте у оптицају и средстава на жиро, текућим и другим рачунима који припадају власницима новчаног биланса у обавезама банака, укључујући новчани биланс на рачунима локалних органа власти, односно рачунима са којих се може вршити плаћање без икаквих ограничења.
- 6) Новчана маса М2, уз М1, обухвата и друге динарске депозите, како краткорочне, тако и дугорочне.
- 7) Новчана маса М3, уз М2, обухвата краткорочне и дугорочне девизне депозите (без такзованих смрзнутих девизних штедњи).
- 8) Укупне обавезе финансијског сектора су збир свих обавеза следећих сектора: централне банке, банака, других финансијских посредника који обухватају лизинг предузећа, предузећа за факторинг/заплену. Осигуравајућа предузећа обухватају осигуравајућа предузећа, агенције за осигурање депозита и националне корпорације за осигурање стамбених кредита.
- 9) Аритметичка средина званичног средњег курса динара у односу на евро радним данима.
- 10) Индекс номиналног ефективног девизног курса прилагођен за однос домаћег индекса потрошачких цена према пондерисаној суми индекса потрошачких цена у евро зони и Сједињеним Америчким Државама. Прорачун на основу геометријске средине.
- 11) 2003: зараде и плате исплаћене запосленима код правних субјеката 2011-15: зараде и плате исплаћене запосленима код правних субјеката и неинкорпорираних предузећа.
- 12) На основу БДП при сталним ценама из 2010. године.
- 13) У 2014. години утврђен је нови метод прикупљања података који укључује испитивања узорака. Временске серије су прегледане уназад до 2007. године.
- 14) Пресек по серијама због промене референтног датума од 15. јануара до 1. децембра.
- 15) Пресек по серијама због промене референтног датума од 15. јануара до 1. децембра и због ревизије временских серија података о броју коза (уназад до 2006. године) на основу пољопривредног пописа из 2012. године.
- 16) 2003: без козјег млека.
- 17) 2003: без тритикале.
- 18) Пресек по серијама због промене извора података.